

עיקרי השולחן

סדרת
ספרי
הלכה

לימוד ושינון
השולחן ערוך ונושאי כליו
עם מקורותיהם בש"ס ובראשונים
בשיטה יחודית מאירת עיניים
המקלה על הזיכרון

הלכות
מליחה ובשר בחלב
סי' טט-עח, פז-צ"ז

ספר א'
הלכות
מליחה

מפעל
עיקרי
השולחן

כל השונה הלכות
ר"ל שאחר ששנה
הסוגיא דרך מחקר
ומשא ומתן מעלה
בידו הראוי לברור דון
פסק וקובען לעצמו
הלכות הלכות
מזבטה לו שהוא
בן העולם הבא,
שעל ידי כך מתיישר
בהוראה יפה יפה,
ונמצא מזכה את
הבריות בהוראותיו
(המאיר סוף מסכת נדה)

עיקרי השולחן

הלכות
מליחה
ובשר בחלב

יורה דעה
סי' טט-עח
פז-צ"ז

מפעל
עיקרי
השולחן

בס"ד

יצירת פאר ללומדי "יורה יורה" ולרבנים

לימוד ושינון
השולחן ערוך ונושאי כליו
עם מקורותיהם בש"ס ובראשונים
בשיטה יחודית מאירת עיניים המקלה על הזיכרון
שזכתה להסכמת גדולי הדור ולברכתם

סדרת
ספרי
הלכה

עיקרי השולחן

המעלות שבספרים:

- א. סיכום בהיר ותמציתי
- ב. סדר שיטתי
- ג. הבאת לשון השו"ע והרמ"א
- ד. הגדרת הנושאים העיקריים והמשניים שבכל סעיף
- ה. השתלשלות ההלכה - מהמקור בגמ' עד לפסיקתה
- ו. שינון מהיר
- ז. זכירת הלימוד
- ח. נוטריקונים - לזכירת הדינים
- ט. תוספת סימונים:
 - 📖 סימון למחמיר
 - 👉 סימון למקל
 - 🕒 סימון לשיטה שאינה מחמירה ואינה מקלה
- י. הכנה מצוינת לבחינות הסמכה ל"יורה יורה"

סדרת ספרי מפעל "עיקרי השולחן":

- עיקרי השולחן - הלכות מליחה ובשר בחלב
- עיקרי השולחן - הלכות נדה
- עיקרי השולחן - הלכות ביקו"ח ואבלות
- עיקרי השולחן - הלכות חופה וקידושין
- תלמודו בידו - הלכות מליחה ובשר בחלב
- תלמודו בידו - הלכות נדה
- תלמודו בידו - הלכות ביקו"ח ואבלות
- תלמודו בידו - הלכות חופה וקידושין

רה"ב בן ציון 24/8 א', ירושלים, 9542337, טל': 02-65-14-196, דוא"ל: ikarei613@gmail.com

To buy: לרכישה: טל' 02-65-14-196

To order: הפצה ומשלוחים: טל' 03-67-65-382, דוא"ל: be2591@012.net.il

עיקרי השולחן

לימוד ושינון
השולחן ערוך ונושאי כליו
עם מקורותיהם בש"ס ובראשונים
בשיטת לימוד מאירת עיניים
המקלה על הזיכרון

ספר ב

הלכות בשר בחלב

יורה דעה סי' פז-צז

ספר א

הלכות מליחה

יורה דעה סי' סט-עח

בתוספת שאלות בהלכות תערובות (סי' צח-קיא)
ומראי מקומות לתשובות

בכל ספר ארבעה חלקים:

ב. עיקרי השולחן

ובו יבוארו פסקי השו"ע והרמ"א עם מקורותיהם
בש"ס ובראשונים, ודברי נושאי הכלים,
ופעמים שיש גם מפוסקי דורנו

א. מבואות לטור ולבית יוסף

ובו מראי מקומות לכל סימן,
כהכנה ללימוד הטור והבית יוסף

ד. עיקרי מבחן השולחן

ובו שאלות לחזרה [ומראי מקומות לתשובות]
לפי סדר הסימנים והסעיפים,
שיועילו מאוד לנבחני "יורה יורה"

ג. ושנתם

ובו נושאי הסימנים, והנושאים העיקריים
והמשניים שבכל סעיף ודינם,
לשינון וחזרה בעל פה, שיהיו מחודדים בפיך

חובר בס"ד ע"י
משה ב"ר שלמה כהן
וצוות תלמידי חכמים
במפעל "עיקרי השולחן"
עיה"ק ירושלים תובב"א

הבהרה לציבור הלומדים:

אין תחליף ללימוד ההלכה
באותה דרך שלמדו רבותינו מדורי דורות:
מתוך עיון בגמרא, בראשונים, טור, בית
יוסף, שולחן ערוך, רמ"א ונושאי כליהם עד
לפוסקי הדורות האחרונים.

עם זאת לומדים המעוניינים בכלי עזר
שיסייע לסדר את לימודם, יוכלו להיעזר
בספר זה, בכדי ללמוד כל הלכה בצורה
יסודית ולחזור על הנלמד.

ו ז א ת ל מ ו ד ע י :

ספר זה נועד לסיכום וסידור השיטות השונות של רבותינו ולא על מנת להורות הלכה למעשה.
בשאלת הלכה למעשה יש לעיין במקור הדין ולפנות למורה הוראה מוסמך.
במידה וטעינו או נפלה טעות דפוס, אנא כתבו לנו בכדי שנוכל לתקן במהדורה הבאה.

מהדורה חמישית עם הוספות ותיקונים כסלו התשפ"א

מען למכתבים, הנצחות והקדשות:

מפעל "עיקרי השולחן"

ללימוד פסקי השו"ע והרמ"א
עם מקורותיהם בש"ס ובראשונים
ודברי הנו"כ על השו"ע

בשיטה מאירת עיניים המקלה על הזיכרון

רח' בן ציון 24/8 א', ירושלים, מיקוד: 9542337

טל': 02-65-141-96

דוא"ל: ikarei613@gmail.com

כל הזכויות שמורות

היות ובספר זה הושקע הון רב ויגיעה של שנים רבות,
לכן על פי דין תורה ולהבדיל על פי הזכויות הבינלאומיות, אנו
אוסרים בכל תוקף כל הדפסה, צילום והעתקה מספר זה
בכל אמצעי שהוא, בלא לקבל בכתב את רשותו של
הרב משה כהן, בעל הזכויות.

עיצוב כריכה ושער: ג' ויסקופף

דפוס דורות בע"מ

עיקרי השולחן

שיטת לימוד מאירת עיניים המקלה על הזיכרון
שזכתה להסכמת גדולי הדור ולברכתם

מבנה העמוד

452 עיקרי ה' ה' נדה סימן קצט – החפיפה, ההכנות לטבילה השולחן תנב

סעיף ד

חל טבילתה במוצאי שבת, שאי אפשר לחוף מבעוד יום - תחוף בליל טבילתה. הגה: ומכל מקום נמנה יפה הוא שמתקן היטב בערב שבת, ובמולאי שבת תחזור ותחוף ותסרוק מעט (טור).

נושא הסעיף: טבילה במוצאי שבת.

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>נדה סח/א – ...שלח רבין באגרתיה אשה לא תחוף בערב שבת ותטבול במוצ"ש...הא דאפשר הא דלא אפשר. (ראה לעיל בהקדמה לסעי' ג, את המשך לשון הגמ' ואת מחלוקת רש"י והשאלות).</p> <p>והעולה הוא שמי שטבילתה חלה במוצ"ש, יש מחלוקת מתי עליה לחמוף:</p> <p>לש"ז – כשהטבילה חלה במוצ"ש תחמוף במוצ"ש, וזה לשיטתו בב"י: שזה בין לשאלות ובין לרש"י.</p> <p>שנהר לשאלות – עיקר התקנה היא שתחמוף בלילה בסמוך לטבילה. אם רש"י – שסובר שעיקר התקנה היא לחמוף ביום, מודה שאם אינה יכולה לחוף ביום כגון כשטבילתה חלה במוצ"ש, או כשחלתה י"ב ימים שחמפת במוצ"ש בלילה (כסדר התוס' גרש"י), שלא סוף והרמ"א שכתבו את המנהג שתחוף גם בערב שבת וגם במוצ"ש (הסדר הבי"י).</p> <p>סלרמ"א (נהגו) – מנהג יפה שבערב שבת - תחוף היטב, ובמוצ"ש - תחזור ותחוף ותסרוק מעט.</p> <p>הטעם לשיטת הטור והרמ"א הוא, כשטבילתה חלה במוצ"ש, מה שרש"י היא יכולה לחמוף במוצ"ש בלילה הוא מחמת תדחוק, ולכן זה מנהג יפה שאפילו בשבת דחוק כזו, יש לתקן את כל מה שאפשר לתקן (מערב שבת ביום), ולא לסימון על חמימת לילה בלבד (הסדר הבי"י והט"ז) (נ) - באר דאף השאלות שפסק שעיקר החמפה צריכה להיות לכתיחה בלילה, וזה לפיכך זה שאם עיקר החפיפה הייתה בערב שבת ביום, וזוהר וחמפה מעט במוצ"ש בלילה, ד' כ"ב.</p> <p>ובשע"ט (ה"ג) – פסק כרמ"א, וחסיף שבסרוק של מוצ"ש יש להתמיר לסרוק היטב, ובק"ש שיש יעה, יש לחוף הרבה גם במוצ"ש.</p> <p>לש"ז (נ"ט) – הדון הוא: שבערב שבת – תרחף ותחמוף היטב, ובמוצ"ש – גם תרחף ותחמוף.</p> <p>ופשוט לכו"ע - שצריכה לעיין ולבדוק את כל גופה ושערה שאין בהם חציצה בשבת לטבילתה (בכספי א אכ"טו' א).</p>	<p>מתי תחמוף כשטבילתה חלה במוצ"ש?</p> <p>ש"ז – די שתחמוף במוצ"ש.</p> <p>סלרמ"א (נהגו) – מנהג יפה: שבערב שבת - תחמוף היטב, ובמוצ"ש - תחזור ותחמוף ותסרוק מעט.</p> <p>ש"ד (נ"ט) – הדון הוא: שבערב שבת – תרחף ותחמוף היטב, ובמוצ"ש – גם תרחף ותחמוף.</p>

לשון השו"ע והרמ"א

נושא הסעיף

עיקר הסעיף
עיקר פסקי השו"ע
והרמ"א בקצרה

הרחבה לסעיף
השתלשלות ההלכה
מהמקור בגמרא (מסומן ברקע אפור)
דרך שיטות הראשונים והאחרונים
עד לפסקי השו"ע, הרמ"א
ונושאי כליהם

סימונים

סימון למקל

סימון למחמיר

סימון לשיטה שאינה מקלה ואינה מחמירה

בעזרת סימונים אלה הלומד מזהה מיד מי מחמיר ומי מקל וזוכר את מסקנתה של כל שיטה.

ר' יצחק זעליג זי"ע

הרב אשר זעליג זי"ע
רב קהלת תשכנוב רמות
אב"ד וראש ישיבת חתם סופר

אשר זעליג

הרב שמואל אליעזר שטרן
דומ"צ בבד"צ של מורן הגר"ש ואזנר
ראש ישיבת חוג חת"ס ורב מערב בני ברק

יצחק טובי

הרב יצחק טובי זי"ע
גאב"ד בד"צ העדה החרדית

יצחק טובי

הרב משה שטרנבוך
ראב"ד בד"צ העדה החרדית

חיים פנחס שיינברג

הרב חיים פנחס שיינברג
ראש ישיבת "תורה אור"
ומורה הוראה דקדקית מטרסדורף

חיים פנחס שיינברג

הרב מנשה קליין הקטן
אבדק"ק אונגוואר
ור"מ דישיבת "בית שערים"

חיים פנחס שיינברג

הרב עובדיה יוסף
הראשון לציון
ונשיא מועצת חכמי התורה

חיים פנחס שיינברג

הרב מרדכי אליהו
הראשון לציון
והרב הראשי לישראל לשעבר

חיים פנחס שיינברג

הרב שמאי קהת הכהן גראס
מו"צ דקהל מחזיקי הדת
דחסידי בעלזא בא"י

חיים פנחס שיינברג

הרב משה הלברשטאם
חבר בד"צ העדה החרדית

חיים פנחס שיינברג

הרב אליהו בקשי דורון
הראש"ל צ' והרב הראשי לישראל

חיים פנחס שיינברג

הרב מיכל יהודה ליפקוביץ
זכרון מאיר, בני ברק

חיים פנחס שיינברג

הרב שריאל רוזנברג
רב שכונת רמת דוד, בני ברק
דומ"צ בבד"צ של הגר"נ קרליץ

הרב יצחק אלברשטיין
רב שכונת רמת אהרן, בני ברק

חיים פנחס שיינברג

הרב שלמה משה עמאר
הראשון לציון הרב הראשי לישראל
נשיא בית הדין הרבני הגדול

חיים פנחס שיינברג

הרב עזריאל אויערבאך
רב בית הכנסת "חניכי הישיבות",
בית וגן, ירושלים

* הסכמות נוספות שניתנו בעבר, הובאו במהדורה הראשונה של ספרינו על הל' מליחה ובשר בחלב

הרבנים שהשתתפו בספר זה:

ראש מפעל "עיקרי השולחן" ועורך ראשי

הרב משה כהן

מבואות לטור ולבית יוסף	הרה"ג יעקב ורהפטיג
עיקרי השולחן	הרב משה כהן
ושננתם	הרב חנוך בן שלום
יעוץ והערות	הרה"ג שמואל פנחסי הרה"ג בנייהו דיין הרה"ג מאיר סייג
הגהה	הרב עמנואל קצבורג הרב אליעזר דוד בקר הרב מנחם גורדון הרב משולם הורביץ
הגהה לשונית	הרב בן ציון רבי
מפתח אלפביתי	הרה"ג ברוך כהנא
עימוד מפתח אלפביתי	הרב משה קפלן
תמונות	הרה"ג י"מ לוינגר הרה"ג אברהם אקשטיין
עיקרי מבחן השולחן	הרה"ג יעקב בניזרי הרב הראל שפירא הרב אברהם קובץ' הרב אפרים מרגלית

פטרונאי מפעל "עיקרי השולחן"

אשר התעטרו בכתרה של תורה
וצדקתם עומדת לעד

תלמודו בידו

הלכות מליחה ובשר בחלב

עיקרי השולחן

הלכות מליחה ובשר בחלב

ה"ה

יצחק לייב ורות רעננערט

ומשפחתם הי"ו

תלמודו בידו

הלכות נדה

עיקרי השולחן

הלכות נדה

ר' שלמה ז"ל

ויבלחט"א גב' מלכה לחמי

ומשפחתם הי"ו

תלמודו בידו

הלכות ביקור חולים ואבלות

עיקרי השולחן

הלכות ביקור חולים ואבלות

הרה"ג

רבי משה ויעל סעדון

ומשפחתם הי"ו

לזכותו של איש חי ורב פעלים, איש אשר רוח בו,
רחים ומוקיר ודחיל רבנן
בנדבת לבו ובמעשי הצדקה והחסד לכלל ולפרט
ובפעולותיו הכבירות והנשגבות
לתורתן ולטהרתן של ישראל ולמקדשי מעט,
הנחיל ועוד ינחיל כבוד לעם ה',
והיה למופת לכל ישראל

ה"ה **יצחק לייב ורות רעננערט** שיחי'

ולזכות ילדיהם
שרה תמרה ודוד רנדל ווין,
יונינה נחמה ומשה אברהם דווידסון,
ארי' אליהו יונה מנחם ואהרונה רבקה רעננערט

אשר סייעו בהדפסת הספר

יהי רצון שיברך ה' את האדון הנכבד
ואת כל זרעו אחריו בכל הברכות,
ה' ישמרם מכל רע ויאשר חלקם בזה ובבא,
אך טוב וחסד ירדפום כל ימי חייהם
ונאמן ה' הטוב לשלם טוב לכל עושי טוב וחסד,
ויזכו שיקויים בהם תמיד
"שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך"

לזכרון עולם

"וַנְתִּיתִי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחֹמֹתַי יָד וְשֵׁם..." (ישעיה נוה)

לע"נ

הגאונים הגדולים עמודי ההוראה ומוכי הרבים אשר זכינו להיכנס לקודש לפניהם

רבי יוסף שלום אלישיב זצוק"ל
נלב"ע כ"ח בתמוז תשע"ב

רבי שמואל בן רבי יוסף צבי הלוי ואזנר זצוק"ל
גאב"ד ור"מ זכרון מאיר בני ברק, ובעל שו"ת שבת הלוי
נלב"ע בליל הסדר, ט"ו בניסן תשע"ה

רבי משה הלברשטאם זצוק"ל
נלב"ע כ"ח בניסן תשס"ו

ורבי מאיר בראנסדארפער זצוק"ל
נלב"ע כ' באייר תשס"ט

חברי בד"צ העדה החרדית פעיה"ק ירושלים
תנצב"ה

"להאי שופרא דבלי בעפרא קא בכינא" (ברכות ה:)

לע"נ

הגאונים הגדולים עמודי ההוראה ומוכי הרבים אשר זכינו להיכנס לקודש לפניהם

ולקבל את הסכמתם לספר "עיקרי השולחן" והמריצונו למלאכת קודש זו

הראשל"צ רבי מרדכי צמח אליהו זצוק"ל
בן המקובל רבי סלמאן וזול זצ"ל
נלב"ע כ"ה בסיוון תש"ע

הרב הוסיף שספר זה הוא בגדר "הטוב והמטיב"
ולע"נ נשיא מועצת חכמי התורה

הראשל"צ רבי עובדיה יוסף זצוק"ל
בן רבי יעקב וגורג'יה זצ"ל

נלב"ע ג' במר-חשוון תשע"ד
תנצב"ה

"להאי שופרא דבלי בעפרא קא בכינא" (ברכות ה:)

לע"נ האשה הצדקת

מרת תמר ליכטנשטט ע"ה

בת ר' אשר וסרטיל ז"ל

נלב"ע בדמי ימיה בליל שבת קודש חיי שרה
כ"ז במר-חשוון התשס"ז, תנצב"ה

לע"נ איש האשכולות, עורך שמירת שבת כהלכתה שפעל רבות להצלת רבים מפזורת ישראל בימי הזעם ועמל בכל מאודו ביסוד מערכות החינוך בא"י

ה"ה ר' אשר וסרטיל ז"ל ב"ר שלום ותמר הי"ד
נלב"ע בש"ק ויצא, ט' בכסלו התשס"ט, תנצב"ה

לע"נ ר' זרח בהרב ירוחם אשר ורהפטיג זצ"ל
נלב"ע ערב הושענא רבה התשס"ג

ומרת נעמי ע"ה בת ר' יעקב וולף לבית קליין הי"ד
נלב"ע כ"ח באייר התשמ"ג, תנצב"ה

יבורך בנם הרה"ג יעקב ורהפטיג שליט"א
ראש כולל "משכן דוד" בית אריאל ירושלים,
אשר נעזרו בדבריו ב"מבואות לטור ולבית יוסף"

לע"נ ר' יששכר ב"ר יעקב צבי ובת שבע בן-דוד ז"ל
נלב"ע ט"ו בטבת התשנ"ה

ומרת שפרה בת הרב משה כהן ורבקה מלהיוף ע"ה
נלב"ע ליל שבת קודש כ"ה באדר א' התשנ"ה, תנצב"ה

לע"נ סבי וסבתי הנעלים וגומלי חסדים טובים

ר' אהרן בן רפאל ואסתר הכהן ז"ל

נלב"ע י"ח בתשרי תשנ"ב

ומרת גוהר בת אהרן ורחל ע"ה

נלב"ע י"ח בתמוז תשל"ו, תנצב"ה

לע"נ אוהבי צדקה וחסד

ר' עזרא בן יצחק ז"ל ומרת רבקה בת דוד וגוהר ע"ה

משה בן שלום (יזדי) ורחל ז"ל, נלב"ע י"ג במר-חשוון תשל"ה, ומרת משאלה בת דוד וגוהר ע"ה, נלב"ע ל' בניסן תש"י, תנצב"ה

הונצחו ע"י רודפי צדקה וחסד ה"ה הלל ושרה (נוסרת) נמבר הי"ו וילדיהם היקרים מפז

ה"ה עזרא ואילנה נמבר הי"ו ה"ה משה ולאה נמבר הי"ו ה"ה מרדכי ואסתר נמבר הי"ו ה"ה ניסן ושמחה נמבר הי"ו
ה"ה רחמים וליאורה נמבר הי"ו ה"ה ידידיה ורבקה שרגא הי"ו ה"ה יוסף ולאה בינפר הי"ו ה"ה יחזקאל ורינה שאדי הי"ו
יהי רצון שיזכו לבריאות איתנה, אושר, עושר וכבוד וכל מילי דמיטב, ואך טוב וחסד ירדפום כל ימי חייהם, אמן

לעילוי נשמת האישי הקר

ר' גבריאל בן אסתר אלקיים ז"ל

נלב"ע א' בניסן התשע"ה

תנצב"ה

ולהבדיל להצלחת משפחתו וכל יוצאי חלציו הי"ו

ה' ישמרו מכל רע ויאושר חלקם בזה ובבא

וזכות רבותינו הראשונים והאחרונים ומאורי הדור שבררנו את מקחם בספר זה,

תגן עליהם "אלף המוגן", ויזכו לבריאות איתנה, אושר, עושר, וכבוד וכל מילי דמיטב,

אך טוב וחסד ירדפום כל ימי חייהם, אמן

ט	הקדמה:
י	הסדר שבספר
יא	המעלות שבספר
יב	מבנה הספר ודגשים חשובים
יג	שיטת הלימוד של החלק "עיקרי השולחן", דוגמאות להצלחה.
טז	הסכמות

ספר א' – הלכות מליחה

1	חלק א' מבואות לטור ולבית יוסף - ובו מראי מקומות לכל סימן, כהכנה ללימוד
2	מאמר בדבר חובת לימוד המקורות
7	חלק ב' עיקרי השולחן - ובו יבוארו פסקי השו"ע והרמ"א עם מקורותיהם בש"ס ובראשונים, ודברי נושאי הכלים על השו"ע והרמ"א.
9	הקדמה להלכות מליחה.
11	סימן סט - דיני מליחה והדחה
39	סימן ע - דין מליחת הרבה בשר ביחד
51	סימן עא - דין מליחת הראש, הטלפים והמוח
55	סימן עב - דין מליחת הלב והריאה
63	סימן עג - דין צליית הכבד
73	סימן עד - הטחול דינו כשאר בשר, [ודין כליות וביצי זכר]
75	סימן עה - דין מליחת המעינים
79	סימן עו - דין בשר לצלי
87	סימן עז - דין עופות שנמלאו בבשר שלא נמלח
91	סימן עח - שלא לדבק בצק בבשר שלא נמלח
93	חלק ג' ושנתם - ובו הנושאים העיקריים והמשניים שבכל סעיף ודינם, לשינון וחזרה בעל פה, שיהיו מחודדים בפיו
94	תוכן מפורט לושנתם
95	מעלת החזרה על הנלמד באמצעות "ושנתם"
111	חלק ד' עיקרי מבחן השולחן - בו שאלות לחזרה לפי סדר הסימנים והסעיפים, ומראי מקומות לתשובות
112	תוכן מפורט לעיקרי מבחן השולחן
113	מאמר בדבר חשיבות הכתיבה, טו"ב [17=] עצות ללומדים/נבחנים
114	שאלות לפי סדר הסימנים
122	מבחן מסכם על הלכות מליחה
297	מפתח עניינים אלפביתי לחלק "עיקרי השולחן"
309	רמזים לשולחן - ובו נוטריקונים לסימני השו"ע ומקורותיהם, לשינון וחזרה בעל פה
310	נושאי הסעיפים לפי סדר הסימנים
314	פענוח ראשי התיבות והקיצורים שבספר
315	תמונות להלכות מליחה

מחברי הספרים ותקופתם – ראה בספרנו על הל' נדה עמ' 538.

ספר ב' – הלכות בשר בחלב

- 130.....הסדר והמעלות שבספר
- 131..... **חלק א' מבואות לטור ולבית יוסף** - ובו מראי מקומות לכל סימן, כהכנה ללימוד
- **חלק ב' עיקרי השולחן** - ובו יבוארו פסקי השו"ע והרמ"א עם מקורותיהם בש"ס ובראשונים,
- 137.....ודברי נושאי הכלים על השו"ע והרמ"א
- 139..... סימן פז - באיזה בשר נוהג דין בשר בחלב, והיאך נקרא בישול
- 155..... סימן פח - שלא להעלות בשר על שולחן שאוכלין גבינה
- 159..... סימן פט - שלא לאכול גבינה אחרי בשר
- 169..... סימן צ - דיני כחל
- 179..... סימן צא - דין בשר וחלב שנתערבו
- 191..... סימן צב - דיני חלב שנפל לקדירת בשר
- 207..... סימן צג - קדירה שבשלו בה בשר לא יבשלו בה חלב
- 211..... סימן צד - דין התוחב כף חולבת בקדירה של בשר
- סימן צה - דגים וביצה שנתבשלו בקדירה של בשר - האם מותר לאוכלן עם גבינה
- 223..... (דין נ"ט בר נ"ט = נותן טעם בר נותן טעם)
- 233..... סימן צו - דין מאכל חריף שנחתך בסכין של בשר
- 241..... סימן צז - שלא ללוש עיסה בחלב
- **חלק ג' ושנתם** - ובו הנושאים העיקריים והמשניים שבכל סעיף ודינם, לשינון וחזרה בעל פה, שיהיו מחודדים בפיו
- 246..... תוכן מפורט לושנתם
- **חלק ד' עיקרי מבחן השולחן - הלכות בב"ח** - ובו שאלות לחזרה לפי סדר הסימנים והסעיפים, ומראי מקומות לתשובות
- 265.....
- 266..... תוכן מפורט לעיקרי מבחן השולחן
- 267..... שאלות לפי סדר הסימנים
- 277..... מבחן מסכם על הלכות בשר בחלב
- **עיקרי מבחן השולחן - הלכות תערובות**
- 283.....
- 284..... תוכן מפורט לעיקרי מבחן השולחן
- 285..... שאלות לפי סדר הסימנים
- 293..... מבחן מסכם על הלכות תערובות
- מפתח עניינים אלפביתי לחלק "עיקרי השולחן"
- 297.....
- 309..... רמזים לשולחן - ובו נוטריקונים לסימני השו"ע ומקורותיהם, לשינון וחזרה בעל פה
- 312..... נושאי הסעיפים לפי סדר הסימנים
- 314..... פענוח ראשי התיבות והקיצורים שבספר
- 315..... תמונות להלכות מליחה

עיקרי השולחן

הקדמה

"עֲזְרֵי מַעַם ה' עֲשֵׂה שְׁמִים וְאָרֶץ" (תהלים קכא), "ה' שְׁפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ" (תהלים נא).

בראשית עלינו להודות לה' על שזיכנו לשבת באוהלה של תורה, ולראות ברכה בעמלנו בהוצאת המהדורה הראשונה של הלכות מליחה ובשר בחלב וכן של הלכות נדה.

כשאנו נשאלים מניין אנו שואבים את הכוחות להתמיד ולדבוק במשימה זו?

עומד לנגד עינינו המעשה עם ה' חפץ חיים' זי"ע שעמל קרוב ל-25 שנה בכתיבת המשנה ברורה, וכשנשאל הרב "האם אנשים ידעו להעריך את כל ההשקעה הרבה והעבודה הרבה?" ענה ה' חפץ חיים': אנו משולים לסוללי מסילת הרכבת, אשר בתחילה עובדים קשה וסוללים את הדרך ויגיעים להניח את פסי הברזל, בכדי שאלפי הנוסעים יוכלו לנסוע ברכבת, כך אנו עמלים בהכנת המשנה ברורה, בכדי לסייע לאלפי הלומדים שיבואו אחרינו.

אף אנו הקטנים, כשעמלנו על הספר עיקרי השולחן, תחושת השליחות היא שליוותה אותנו בשנים בהן ישבנו לנתח ולבאר את הסוגיות הסבוכות שבכל הלכה והלכה, בין לבני ספרד הנוהגים כשו"ע ובין לבני אשכנז הנוהגים כרמ"א, וב"ה זכינו להעלות זאת על הכתב בשיטה מאירת עיניים וברורה! המקלה על הזיכרון. תחושת שליחות זו קיבלה משנה דחף ע"י העידוד שקיבלנו מגדולי הדור שראו את החשיבות והתועלת ונתנו את הסכמתם וברכתם לספרים אלו.

המניעים לכתיבת הספר:

סיוע ללומדים לזכור כל סוגיא על בוריה – במשך מספר שנים בחנתי דרכים שונות כיצד לסכם כל סוגיא, וברוך ה' שזכיתי ללמוד ב"דיבוק חברים" עם הרב גלעד חלא שליט"א ולפתח שיטת סיכום יחודית, בעזרתה חזרנו על כל הלכות מליחה בשעה ורבע בעל פה. לאחר שראיתי את הצלחתנו הגדולה בבחינה לקראת הוראה, התייעצתי עם רבנים חשובים שיעצו להוציא סיכומים אלו לאור, כדי לסייע ללומדים הרבים ללמוד ולזכור כל סוגיא מהמקורות בגמרא ועד פסיקת ההלכה בצורה ברורה וחדה.

תגובות חמות מלומדים רבים - בס"ד אחר הופעת המהדורה הראשונה של הלכות מליחה ובב"ח וכן הספר על הלכות נדה, זכינו לקבל תגובות חמות מלומדים רבים בארץ ובעולם על התועלת העצומה² שיש בספרי עיקרי השולחן, עובדה זו נתנה לנו את הכוחות לכתיבת ספרים נוספים שיופיעו בעתיד ב"ה, מכיון שיש כאן תרומה לדורי דורות. [וכבר כתב הרמב"ם: הכותב ספר, הרי הוא כאילו דרשו לאלפים (פתיחה לספר מורה נבוכים). וע"ע בפלא יועץ ערך אסופה - בטובה שעשו לנו בעלי האסופות בחיבור הספרים, וכן בספר כתר ראש לגר"ח מוולאז'ין (סימן נו) - שזה נקרא חידושי תורה, בין שהוא מחדש או אחר רק שיצא הדבר לאור (עולם)].

במשך הכתיבה ניצבה מולנו מטרה אחת מרכזית והיא טובתו של הלומד. מטרה זו דרשה השקעה של מחשבה רבה בכדי שהשיטה הייחודית של הספר תישמר לכל אורכו. במקרים רבים הצלחנו לסכם כל סעיף מהשו"ע בעמוד נפרד, בכדי שהלומד "יצלם" בראשו ויזכור את עיקרי הדינים שבכל סעיף בשו"ע. סיוע נוסף ללומד, הוא העריכה היסודית והתמציתית, בשפה ברורה המאפשרת להתמצא בצורה קלה יחסית גם בהלכות סבוכות ומורכבות, וזאת בשל הסדר והמעלות שבספר זה כפי שנבאר להלן.

1 וכן כתב הרב הגאון רבי חיים פנחס שיינברג שליט"א: "עיקרי השולחן... הכל ערוך בצורה מסודרת ומאירת עינים, בלשון מסוכמת וברורה... ובודאי יש בחיבור זה תועלת גדולה... לסיכום וחזרה ושינון ההלכה". והצטרפו לדבריו הגאון רבי מנשה קליין שליט"א והגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ שליט"א.
2 וכן כתב הגאון רבי משה הלברשטאם זצ"ל: "... הספר הנכבד 'עיקרי השולחן'... יהיה לתועלת עצומה... לשינון וחזרה...", וכן כתב הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א: "... 'עיקרי השולחן' על הל' אבילות... דבר מתוקן נאה ויאה, והכל אצלו בלשון קל וצח ערוך כשו"ע... נראה בעליל שהספר יביא לתועלת מרובה ולכן אני מצטרף לרבנים הגאונים שסמכו ידם והסכימו לספר, ונתגלגל לידו זכות להקל ללמוד הלכות אלו". וכן כתב הרה"ג שריאל רוזנברג שליט"א: "... 'עיקרי השולחן' נכתב ביחד עם צוות תלמידי חכמים... יהיה לתועלת גדולה... תחילת מעשהו בשו"ע הנזקק לת"ח הלומדים הוראה למעשה, והרבה תלמידים לא עלה בידם יפה לימוד זה מכיון שלא הלכו בדרך זו של לימוד ההלכות וטעמיהם ממקור הדין..."

הסדר

שבחי חז"ל על הסדר שבלמוד:

חז"ל למדונו שהצלחת הלומד בלימודו תלויה מאוד בסידור נכון של כל הפרטים שלמד, כלשון הגמרא (תענית ח/א) "ריש לקיש אמר: אם ראית תלמיד שלמודו קשה עליו כברזל, בשביל משנתו שאינה סדורה עליו... מאי תקנתיה? ירבה בישיבה", ופירש רש"י "שקשה הוא לו מרוב קושיות, בשביל משנתו שאינה סדורה לו ואינו זוכר מה כתיב בה... [ותקנה לכך היא] שיסדירו בני הישיבה משנתם". ועוד בגמרא (קדושין ל/א): "ושננתם, שיהו דברי תורה מחודדים בפיו, שאם ישאל לך אדם אל תגמגם ותאמר לו, אלא אמור לו מיד".

ולהלן התועלת שבספר זה:

עריכת כל סעיף בסדר מיוחד	א סדר
הגדרת הנושאים העיקריים והמשניים שבכל סעיף	ב נושא
גמרא, ראשונים, שו"ע, רמ"א, נו"כ ופעמים גם מפוסקי דורנו	ג השתלשלות ההלכה
אפשרות לחזרה ושינון מהיר של הלימוד	ד שינון מהיר
שיטה מיוחדת המסייעת לזכירת הלימוד	ה זכירת הלימוד
הכנה טובה למעוניינים להיבחן על לימודם לקראת הוראה	ו הכנה לבחינות

המעלות

במבנה של כל סעיף בספר זה

א נושא הסעיף: בסמוך לציטוט כל סעיף מסעיפי השו"ע, ניתנה כותרת המתמצתת את נושא הסעיף, ובכך יובן יותר הסעיף.

ב נושאים משניים: כאשר בנושא המרכזי כלולים מספר נושאים, צוינו מה הם הנושאים המשניים.

ג עיקר הסעיף: מופיע בצד הימני שבכל עמוד, וכולל את עיקר פסק השו"ע והרמ"א בקצרה, כך שבחזרות המהירות ניתן ללמוד רק את צדו הימני של העמוד.

ד הרחבה לסעיף: מופיע בצד השמאלי שבכל עמוד, ומובאת בו ההרחבה במקביל לפסקים שבצד ימין, כך שניתן למצוא מיד את ההרחבה וההסבר לכל פסק. ההרחבה כוללת את המקור בגמרא, שיטות הראשונים והאחרונים ועוד.

ה מקורות מהגמרא: בכל סעיף מובא עיקר לשון הגמרא בקצרה, בכדי לדעת את מקור הדין.

ו סימון למחמיר וסימון למקל: כשיש מחלוקת בין כמה שיטות, חלקן מחמירות וחלקן מקלות, הובא ליד כל שיטה סימון מיוחד:

סימון למחמיר.

סימון למקל.

סימון לשיטה שאינה מחמירה ואינה מקלה.

המעלות שבסימונים אלה הן:

1. הלומד מזהה מיד מי מקל ומי מחמיר בסוגיא.

2. סימנים אלה מסייעים ללומד לזכור את מסקנתה של כל שיטה.

ז סימנך: יש מקומות שכתוב "וסימנך...", ובו מילת קיצור למספר דינים, לסייע לזכירתם (כבערובין נג-נד ועוד).

ח דוגמאות להצלחה בזכות החזרות ב"עיקרי השולחן" – ראה לקמן.

מטרות הספר

- לסייע ללומדים לחזור על לימודם בשיטה מאירת עיניים המקלה על הזיכרון, ולהיבחן עליו לקראת הוראה.
 - לסייע למלמדי הלכה וראשי כוללים, ללמד הלכות מורכבות וסבוכות בצורה מאירת עיניים.
 - לסייע לרבנים ומורי הוראה הרוצים לחזור על השיטות השונות שבהלכה.
 - לפתוח את שערי ההלכה היהודית לעומקה בפני הציבור הרחב שצמא ללמוד תורה.
- כיוון שלימוד הלכה ביסודיות דורש השקעה עצומה ומונע רבים מלהגיע אליו, על כן התעוררנו להתמסר לעניין, ולהגיש בפני הלומדים ספר מסודר שיהיה כשולחן ערוך ויעיל לחזרה בתוספת סימונים שעוזרים להבין מי מחמיר ומי מקל, ובכך לקדם את הלומדים עד כדי הצטיינות בלימודם.

מבנה הספר ודגשים חשובים

א. "מבואות לטור ולבית יוסף" – בו הובאו מראי מקומות לגמרא ולראשונים שצריך ללומדם לפני לימוד הטור והב"י. ועי"ש (עמ' 2) בדבר חובת לימוד המקורות.

ב. "עיקרי השולחן" – בחלק זה צדו הימני של העמוד נקרא עיקר הסעיף, והוא כולל את עיקר פסקי השו"ע והרמ"א בקצרה. צדו השמאלי של העמוד נקרא הרחבה לסעיף, ובו תמצא בדיוק במקביל לפסקים שבצד ימין, את השתלשלות ההלכה מהמקור בגמרא דרך הראשונים והאחרונים עד להלכה בשו"ע והרמ"א וכו'. חשוב ללמוד חלק זה – לפי ההדרכה המובאת ב"שיטת הלימוד" (בעמוד הבא).

■ עיקר חידושו של הספר הוא בחלק "עיקרי השולחן" – והוא החלק ה"ארי" שבספר. עם זאת הוחלט להביא גם את שאר חלקי הספר לתועלת כלל הלומדים.

■ "עיקרי השולחן" – אינו מהווה אנציקלופדיה ומאסף לכל המחנות מכיון ש"תפסת מרובה לא תפסת", ולכן אין ספק שלומד יהיה מה להוסיף ממה שלמד בעצמו. המטרה העיקרית היא להציג את עיקרי השיטות: בגמרא, ראשונים, טור, בית יוסף, שו"ע, רמ"א, ש"ך, ט"ז.

ברם יש מקומות שהזכרנו גם את דבריהם של נו"כ נוספים כמו: פת"ש, הגר"א, באר הגולה, זבחי צדק, כף החיים וכן מפוסקי דורנו, אך אין כאן סיכום מקיף של כל דבריהם, לכן אין להורות הלכה למעשה מספר זה – אלא לעיין במקור הדין ולשאול מורה הוראה מוסמך, מכיון שמטרתנו היא להציג את עיקרי השיטות ולא להורות.

■ כשיש מחלוקת בין דעות שמצדדות כשיטה אחת ומאידך דעות שמצדדות כשיטה אחרת – לא הובאו שמותיהם של כל הדעות אלא רק חלק מהם, מכיוון שקשה לזכור את שמות כולם, ובשלב ראשון חשוב שהלומד ידע לפחות את עיקרי השיטות, ואידך זיל גמור.

■ כשיש הפנייה לטור, ב"י, שו"ע וכו' – הכוונה לטושו"ע שבהוצאת מכון ירושלים שנת התשמ"ח.

■ כשיש הבדל בין "עיקרי השולחן" לדברינו ב"ושננתם", או ב"תלמודו בידו" [שיפורסם בע"ה בנפרד] – העיקר הוא לפי מה שהובא ב"עיקרי השולחן", כי בשאר המקומות מטרותנו לקצר יותר.

■ כותרות הסימנים שבראש כל עמוד – מטרתן להדגיש את הנושא העיקרי באותו סימן, ופעמים שהן קצרות ושונות מהכותרות שהודפסו בשו"ע המצוי לפנינו.

ג. "ושננתם" – ובו הנושאים העיקריים והמשניים שבכל סעיף ודינם, לשינון וחזרה בעל פה, שיהיו מחודדים בפך, ועי"ש (בעמ' 95) במעלת החזרה על הנלמד, ובהישגים שזכו להם הלומדים.

ד. "עיקרי מבחן השולחן" – ובו שאלות לחזרה על הנלמד, שיועילו מאוד לאברכים הרוצים להבחן על לימודם לקראת הוראה. השאלות ערוכות לפי סדר הסימנים, והוספנו עליהם ציונים ומראי מקומות לתשובות.

תוכן מפורט ל"ושננתם" ו"לעיקרי מבחן השולחן" – הובא בתחילתו של כל חלק.

שיטת לימוד של החלק "עיקרי השולחן"

לא מעט מהלומדים חשים אכזבה הנובעת משכחת הלימוד. נראה שהמפתח להצלחה בלימוד הוא בקיומם של ארבעה **תנאים לפחות**: א. לימוד לפי הסדר [מהגמרא ועד לפסיקת ההלכה, וע"ע ב"מבואות לטור ולב"י"]. ב. סיכום מסודר בכתב, ולא רק בעל פה. ג. התמקדות בעיקר². ד. חזרות על לימוד³ בחברותא ובקול⁴, ולצורך כך כדאי להיעזר ב"עיקרי השולחן" וב"ושננתם" כאותם לומדים שנעזרו ב"עיקרי השולחן" וזכו להצלחה גדולה. הניסיון הוכיח שהלומד במתכונת זו⁵ – מובטח לו שיוכל לשנן היטב, לזכור ולהבחין, ובע"ה יקוימו בו דברי חז"ל: "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו" (ב"ב/ב).

ברם חשוב שצורת החזרה תהיה לפי המתכונת המובאת בעיקרי השולחן:

א. מהו נושא הסעיף העיקרי ומהם הנושאים המשניים בשו"ע והרמ"א.

ב. מהו המקור בגמרא.

ג. כמי פסק השו"ע וכמי פסק הרמ"א (כאיזה תנא, אמורא, או ראשון).

ד. מהן הנקודות העיקריות שנוספו בדברי נושאי הכלים.

בשלב ראשון – יש להתמקד בנושא הסעיף, וב"עיקר הסעיף" שבצדו הימני של העמוד, לחזור על כך שלש פעמים בכדי לקבל תמונה כללית ול"צלם" את מבנה הסעיף בראש.

בשלב שני – ללמוד את ה"הרחבה לסעיף" שבצדו השמאלי של העמוד.

השיטה לחזרה ולשינון בעל פה

■ לשנן בעל פה את "ושננתם" – המובא לקמן בסוף הספר, ולחזור על עיקרי הדברים שהובאו ב"עיקרי השולחן" ב"הרחבה לסעיף" [בע"ה בקרו יופיע "תלמודו בידו" – ובו קיצור של "עיקרי השולחן", שיועיל לחזרות בעל פה].

■ על סיכום זה כדאי לחזור בעל פה, כל יום, לפחות בשבועיים הסמוכים ללימוד הראשון. אין חזרה זו צריכה לעכב את ההתקדמות בלימוד, מכיוון שחזרה זו צריכה לקחת עד רבע שעה.

■ רצוי שהחזרות יעשו בקול ובחברותא.

■ רצוי לקבוע תוכנית ללימוד ותוכנית לחזרות.

דוגמאות להצלחה בזכות החזרות בעיקרי השולחן

א. שינון בע"פ של נושאי הסעיפים בהל' איסור והיתר [ממליחה, בב"ח, תערוכות] – ב-10 דקות.

ב. שינון בע"פ של הל' מליחה [במתכונת של "ושננתם"] – בשעה ורבע.

ג. חזרה על הל' נדה [במתכונת המפורטת ב"עיקרי השולחן"] – ב-14 שעות – הכוונה לאחד מהלומדים אשר הכין תוכנית חזרות על לימודו והגיע לרמה טובה שאפשרה לו להספיק 30 עמ' תוך שעה, ותוך 14 שעות הקיף 420 עמודים [מ"עיקרי השולחן" הל' נדה] ונבחן על כל לימודו.

1 ובדבר חשיבות הכתיבה ועצות לכך – עיין לקמן במאמר "קנה לך חבר" עמ' 113.

2 להתמקד בעיקר בבחינת מה שאמרו חז"ל: "לעולם ישנה אדם לתלמידו בדרך קצרה", דהיינו התמקדות בעיקר. כמליצה על הפסוק "ויאמר בועז לקוצרים ה' עמכם", לאמור מי שידע לקצר ולהתמקד בעיקר – ה' עמו.

3 חזרה על לימודו, שכן אינו דומה מי שחוזר על לימודו 100 פעם למי שחוזר על לימודו 101 פעם, ונזכיר שהשו"ע כתב בהקדמתו לאו"ח שמטרת חיבורו, כדי שיחזרו על השו"ע כל 30 יום.

4 בעניין לימוד בקול – עיין עירובין נג/ב, נד/א.

5 והדגש הוא ללימוד במתכונת של ארבעת התנאים הנ"ל ולא ללימוד קיצורים בלבד – בניגוד לאותם מקצרי דרכים, שרוצים ללימוד את כל התורה על רגל אחת, ונמנעים מלימוד המקורות בגמרא ובראשונים וכו' ועושים את הטפל לעיקר, ומסתפקים בלימוד ספרי הקיצורים. כבר התריעו והזהירו על כך רבותינו כפי שנרחיב על כך לקמן בעמ' 2. יתכן שהלימוד בקיצורים בלבד יסייע לו להיבחן על לימודו, אך סופו שישכח את לימודו, כיון שאינו יודע את שורשם של הדברים (גר"א משלי יד).

6 שים לב שבשלבי החזרה על הלימוד, נקודת המוצא בסיכום היא דבריהם של השו"ע והרמ"א שבעיקר הסעיף, ורק אחרי שברור מהו עיקר הסעיף, עוברים להרחבה לסעיף שבה מובאים הגמרא, הראשונים, האחרונים ונושאי הכלים על השו"ע והרמ"א. הפתיח בדברי השו"ע והרמ"א נעשה במתכוון, מפני שיש לומדים שזוכרים את הגמרא והשיטות השונות אך אינם זוכרים את פסק השו"ע והרמ"א.

שלמי תודה

טרם צאתי מהקודש אפרוס כפי ו"אוֹדָה ה' מֵאֵד בְּפִי וּבְתוֹךְ רַבִּים אֶהְלֶנּוּ" (תהלים קט, ל), על כך שגלגל לידי את הזכות, לזכות את הרבים בספרים אלו. למרנן ורבנן שליט"א – שנתנו את הסכמתם וברכתם למפעל חשוב זה, ולגדולי ומאורי הדור שליט"א שהבאנו פסקים בשמם בספר זה, ה' הטוב יאריך ימיהם בטוב ובנעימים.

ברכה מיוחדת לידידי וחביבי ליש ולביא הרב גלעד חלא שליט"א אשר אתו זכיתי ללמוד ב"דיבוק חברים" ובהתמדה את הסוגיות שבספר זה, בזכות כך יכלתי להתמסר לכתובת הספר כדי לסייע ללומדים הרבים ללמוד בשיטה מאירת עיניים. כמו כן התודה והברכה לרבנים הנוספים שסייעו בהכנת הספר [והוזכרו בתחילת הספר] ולרבנים שהעירו את הערותיהם הרה"ג שמואל פנחסי שליט"א, הרה"ג בנייהו דיין שליט"א והרה"ג מאיר סייג שליט"א וכן לאברכים ששלחו את הערותיהם. רוב תודות לר' שמעון אליהו זוהר הי"ו על הסיוע בהפקת הספר.

וכאן המקום להודות לבית המדרש לרבנים אשר העמיד רבנים הרבה בארץ ובתפוצות, ללמד את דבר ה' זו הלכה, בראשות הרב שלמה קצין שליט"א והמנהל הרב אליהו שמולה שליט"א ולראשי הכולל הרה"ג יעקב פרץ שליט"א והרב יעקב בניזרי שליט"א, שזכיתי לשמוע מהם שיעורים כסדרם וללמוד את הלכות איסור והיתר בצורה טובה, יברכם ה' בכל מילי דמיטב.

ברכות שמים למקים עולה של תורה לאלפים ורבבות, הגאון הגדול הראשל"צ רבי מרדכי אליהו שליט"א, שזכיתי להראות לו גיליונות מהספר ולהתייעץ עמו באריכות לפני הוצאת הספר. הרב עודדני למלאכת קודש זו והוסיף שספר זה הוא בגדר "הטוב והמטיב". יברכהו ה' בבריאות איתנה ונהורא מעליא בתוך כלל חולי ישראל. וכן התודה והברכה לאכסניא של תורה שאני חוסה בצילה, בית המדרש לרבנים ודיינים "דרכי הוראה" בנשיאותו של מרן ובראשות בנו הרה"ג רבי יוסף אליהו שליט"א, אשר זכו להקים בית מדרש לאברכים בני עלייה בו זכיתי ללמוד וללבוש עוד הלכות המופיעות במהדורה חדשה זו. יברכם ה' בכל מילי דמיטב.

ברכות מאליפות לאנשי החסד תמכין דאורייתא שראו את הברכה שיש במפעל זה וסייעו לנו. ה' הטוב ישלם שכרם הטוב.

ביקר ובכבוד אשא עיני אל ההורים היקרים על כל הטוב שגמלוני - אאמו"ר ר' שלמה ויפה כהן הי"ו והורי רעייתי ה"ה ר' דב ורחל נחמני (קלופפר) הי"ו, שיזכו לבריאות איתנה ונהורא מעליא ונחת מכל יוצאי חלציהם.

ברכה מיוחדת לאשת חיל עטרת בעלה, אשר שלי ושלכם שלה הוא, נוות ביתי רעייתי תרצה תחי' – הנושאת בעול הבית ובגידול ילדינו במסירות. בזכות כך יכולתי להתמסר לספר זה. ימלא ה' משאלות כולם לטובה. יהי רצון שנזכה שתקוים בנו הברכה: והערב נא ה' אלוקינו את דברי תורתך בפנינו ובפיפיות עמך בית ישראל, ונהיה אנחנו וצאצאינו, וצאצאי צאצאינו, וצאצאי עמך בית ישראל, כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה.

בברכת התורה ולומדיה

משה ב"ר שלמה כהן הי"ו

ראש מפעל "עיקרי השולחן"

אדר התש"ע

הסכמות
ומכתבי ברכה

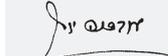
עובדיה יוסף

הראשון לציון ונשיא מועצת חכמי התורה
ב"ה, ירושלים, יד תשרי התשנ"ז

הסכמה

הובאו לפני גליונות הספר "עיקרי השולחן" על הלכות איסור והיתר ונדה, מעשה ידי אומן נטע נאמן, יראת ה' היא אוצרו ועליו יציץ נזרו, כש"ת הרב משה כהן שליט"א. וערך אותם הכהן בצורה תמציתית כדי להקל על הלומד, ע"י הקדמת מבוא לדברי הבית יוסף, וסיכום דעות הפוסקים בצורת טבלאות, כדי שיוכל הלומד לחזור על עיקרי הדברים בזמן מועט, וע"י כך הסוגיא הנלמדת תחרט בזיכרון. ולפעלא טבא אמינא איישר חיליה לאורייתא.

ויהי רצון שחפץ ה' בידו יצלח ועוד יעלה מעלה מעלה לגאון ולתפארת "והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו, ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח".

עובדיה יוסף

ובי"ז אב תשס"ג, כתב הרב:

הסכמה

הובאו לפני מגיליונות הספר "עיקרי השולחן" על הלכות שמחות, אשר נערך בטוב טעם ע"י צוות ת"ח בראשותו של הרה"ג רבי משה כהן שליט"א, והוא סיכום דעות ופוסקים וקיצור תמציתי של השו"ע והחוננים עליו, בעזרת טבלאות. וע"י זה יוכל הלומד לחזור על לימודו, בזמן מועט, איישר חילם לאורייתא.

מצוה לסייע בידם כי ההוצאות רבות, מלבד הוצאות הדפוס, וכל המסייעים ישאו ברכה מאת ה', "כי עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר..."

עובדיה יוסף

הרב חיים פנחס שיינברג

ראש ישיבת "תורה אור"
ומורה הוראה דקריית מטרסדורף
בס"ד, חודש כסלו תשס"ד

מכתב ברכה

הנה הביאו לפני ספר חשוב ונכבד, אשר בשם "עיקרי השולחן" יכונה, אשר ערכו הרה"ג רבי משה כהן שליט"א, והוא ליקוט ערוך ומבואר על שולחן ערוך יו"ד, הלכות איסור והיתר, נדה, והלכות שמחות, והמיוחד שבו שהינו ליקוט נרחב עם מקורות ההלכה מהש"ס והראשונים, ועד נו"כ על השו"ע, בצורה מבוארת ומתומצתת בכדי שלומד דינים אלו יהיה לו אפשרות נפלאה לשינון וחזרה על מה שלמד ותלמודו יתקיים בידו והכל ערוך בצורה מסודרת ומאירת עיניים, בלשון מסוכמת וברורה, עם סיכום ההלכה היוצא מכל נושאי כלי השו"ע, בצירוף טבלאות מבוארות, ובודאי שיש בחיבור זה תועלת גדולה ללומדי עיניים אלו, לסיכום וחזרה ושינון ההלכה.

ואף שזה זמן רב שאיני יוצא בהסכמות לספרים, מטעם שעמדי, ובפרט לספרים הנוגעים בענייני הלכה, וגם קשה עלי העיון מפאת טרדות הישיבה כי רבו עלי, מ"מ לא אמנע טוב מבעליו, ועל כן אברך את הרב המחבר שיזכה ויעלה ספרו זה על שולחנם של מלכים, מאן מלכי רבנן, ויתקבל באהבה ובשמחה לפני הלומדים, ויזכה לחבר עוד חיבורים נפלאים כאלו בתורה הקדושה, ולשבת באהלה של תורה כל ימי חייו מתוך מנוחת הנפש והרחבת הדעת.

הכו"ח לכבוד התורה

חיים פנחס שיינברג

מרדכי אליהו

הראשון לציון והרב הראשי לישראל לשעבר
בס"ד, ז' אלול התשנ"ו

הסכמה

ראה ראיתי את הספר "עיקרי השולחן" על הלכות מליחה, בשר וחלב וכן על הלכות נדה אשר ערכו וחיברו בטוב טעם ודעת הרה"ג משה כהן שליט"א.

בספר זה הביא מקורות מש"ס, בית יוסף, ראשונים ואחרונים בצורה נאה ומסודרת ובשפה ברורה ובעניימה, וכדברי חז"ל "לעולם ישנה אדם לתלמידו בלשון קצרה".

ידוע מה שכתב מרן בעל השולחן ערוך שלא לפסוק הלכה מתוך ספרו השו"ע אם לא למדו את מקורו בבית יוסף, כל הלכה שאין אדם יודע את מקורה הוא איננו יכול ללמוד ממנה לדין אחר, לפיכך כל לימוד בעיקר לימוד הלכה צריך שיהיה מהמקור מהמסד עם הטפחות, וזאת מעשה המחבר הנ"ל.

ספר זה יהיה לעזר ללומדים לקראת הבחינות, וכן לאדם שכבר למד ישמש ספר זה כסיוע לשנן את הדברים בצורה תמציתית. ומאחר שכבר פעמים רבות כתב הרב המחבר הנ"ל ש"אין לפסוק הלכה למעשה מספר זה" עם כל זה יש בו הרבה מראה מקומות שאם יעיין בהם הקורא יוכל לפסוק הלכה למעשה.

יה"ר שחפץ ה' בידו יצלח, וימשיך הלאה להגדיל תורה ולאדירה, וכל מן דין כתבו לנא. ובכל אשר יורנו ישכיל ויצליח ויהי ה' עימו, ויתברך בכל מידי דמיטב, אכ"ר.

מרדכי אליהו

הראשון לציון
והרב הראשי לישראל לשעבר

מנשה [קליין] הקטן

אבדק"ק אונגוואר, ור"מ דישיבת "בית שערים",
[מח"ס "משנה הלכות"], ברוקלין, ניו יורק

בס"ד

בראותי דברי מורנו הגאון הצדיק מוה"ר חיים פנחס שיינברג שליט"א

הנני מצטרף לדבריו והשי"ת יעזור למחבר לגמור על השו"ע.

החותם בלב ונפש

מנשה הקטן

משה שטרנבוך

ראב"ד

לכל מקהלות האשכנזים
מח"ס מועדים וזמנים ושו"ת תשובות והנהגות
רב בית הכנסת הגר"א, ור"מ במרכז התורה הר-נוף
סגן נשיא העדה החרדית
בעיה"ק ירושלים ת"ו

בעזה"י ח' אלול תשס"ד

הובא לפני ספר "עיקרי השולחן" על הלכות אבילות מהרה"ג וכו' ה"ה הרב משה כהן שליט"א, והלכות אלו מצויין בעו"ה, והרב המחבר טרח עמל ויגע להוציא מתחת ידו דבר מתוקן נאה ויאה, והכל אצלו בלשון קל וצח ערוך כשולחן ערוך, עם טעם ומקור לכל הלכה ודעת גדולי הפוסקים, ויש כאן חכמה ומלאכה וטעם לשבח.

ומרוב טרדות לא יכולתי לעיין בו כראוי, אבל נראה בעליל שהספר יביא לתועלת מרובה ולכן אני מצטרף לרבנים הגאונים שסמכו ידם והסכימו לספר, ונתגלגל לידו זכות להקל ללמוד הלכות אלו.

ואבינו שבשמים ימהר לקיים הבטחתו ו"בְּלַע הַמֶּנֶת לְנֶצַח" (ישעיה כה,ח), ונראה אור ה' וביאת משיח צדקנו במהרה בימינו בקרוב.

והנני מצפה בכיליון לישועת ה' ורחמי שמים מרובים.

משה שטרנבוך

תוספת העורך: בשנת תשס"ז נכנסתי לקודש לפני הגאון רבי שמואל הלוי ואזנר שליט"א רב אב"ד ור"מ זכרון מאיר בבני ברק, בכדי להראות לו את הספר והפסקים שהבאנו בשמו מהספר שבט הלוי, סיפרנו שתלמידו הגר"מ הלברשטאם זצוק"ל כתב לנו מכתב ברכה, והגר"ש ואזנר שליט"א ענה שהוא סומך על מה שכתב לנו הגר"מ הלברשטאם זצוק"ל.

משה הלברשטאם

חבר הבד"צ העדה החרדית
ראש ישיבת "דברי חיים" טשאקאווע
מח"ס שו"ת "דברי משה"
פעייה"ק ירושלים תובב"א

והצטרף אליו

הגאון רבי יצחק טובי' ווייס שליט"א

גאב"ד בד"צ העדה החרדית
רב ואב"ד לכל מקהלות האשכנזים
בעיה"ק ירושלים תובב"א

בס"ד

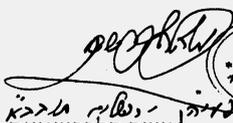
ראיתי גליונות הספר הנכבד "עיקרי השולחן" על נו"כ הלכתא גבורתא בסדר השולחן ערוך אשר יהא לתועלת עצומה ובפרט לצעירי צאן קדושי, דהאידינא הרגילים בשיטת לימוד כזאת, ולשינון וחזרה למען תהי' תורת ה' זו הלכה ברורה שגור"ה ומשוגר"ת ומחודדת בפ"ה כדז"ל.

ע"כ בואו ונחזיק טובה למע"כ הרה"ג מוה"ר משה כהן שדעתו יפה שליט"א מש"ה ספרא רבא אשר העביד את חילו וכוחו לאורייתא כדרכה של תורה, וניכרים דברי אמת שהרבה מאד עמל וטרח בזה. ואמירה נעימה כתיבה יהיבא ליה מינאי ותחזקנה ידו להו"ל פרי עמלו לזכות את הרבים.

ויאמצהו השי"ת כהנה וכהנה ללמוד וללמוד ולהפיץ מעיינותיו חוצה, מתוך שפע רב מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירוש לאוישט"א.

ובעה"ח לכבודה של תורה והלכה בישראל, ביום ערש"ק לסדר ואת יהודה שלח לפניו להורו"ת.

שנת אליכם אישים אקרא לפ"ק.

משה הלברשטאם

חבר הבד"צ העדה החרדית
פעייה"ק ירושלים תובב"א

הריני מצטרף לדבר הגה"צ זצוק"ל שהוא ספר עזר ללומדי הלכות אלה ולא בא לפסוק הלכות רק לסכם ולסדר את הלימוד ולהקל על החזרה והריני מברך את הרב המחבר שליט"א שיזכה להרביץ תורה מתוך הצלחה ונחת.

יצחק טובי' ווייס

[גאב"ד בד"צ העדה החרדית בעיה"ק ירושלים תובב"א]

גם אני מצטרף לדברי הגאון שליט"א

יצחק זילברשטיין

רב שכונת רמת אלחנן בני ברק ת"ו

מיכל יהודה ליפקוביץ

זכרון מאיר, בני ברק

ד' ניסן תשס"ט

ראיתי שהצוות עשו דבר חשוב לחזור בקיצור על מה שלמדו בכדי שלא ישכחו ודבר מצוה רב שיעזרו להם בכל מה שאפשר.

מיכל יהודה ליפקוביץ

אליהו בקשי דורון

הראשון לציון הרב הראשי לישראל

ב"ה, טו תמוז התשנ"ו

מכתב ברכה

מִרְנַת הַבַּיִת יוֹסֵף הַגְּדִיר אֶת סִפְרוֹ "שׁוֹלְחַן עֵרוֹךְ" עַל יְסוּד דְּבָרֵי חֲז"ל עַל הַכְּתוּב "וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשְׂמֵם לִפְנֵיהֶם" (שְׁמוֹת כ"א)... וְהִנֵּה בְּעוֹד מִרְנַת הַבַּיִת עֵרַךְ הַהֲלָכוֹת כְּשׁוֹלְחַן עֵרוֹךְ, הִרִי הַהֲלָכוֹת הַנְּלוּוֹת שֶׁל נוֹשְׂאֵי הַכְּלָיִם וְגְדוּלֵי הַפּוֹסְקִים נִכְתְּבוּ בִּסְפָרִים בְּהֶעֱרָתוֹ, בְּאוֹפֵן שֶׁקָּשָׁה עַל הַמַּעֲיִין לִמְצוֹא אֶת מְבוֹקְשׁוֹ. עַל כֵּן דָּבַר בְּעֵתוֹ מַה טוֹב עָשָׂה הַרְבֵּה מִשֶּׁה כֹּהֵן שְׁלִיט"א בִּסְפָרוֹ "עֵיקָרֵי הַשׁוֹלְחָן" שֶׁעֵרַךְ וְסִידַר אֶת כָּל פְּסָקֵי הַהֲלָכוֹת הַנְּלוּוֹת לְשׁו"ע, בְּסֵדֶר מוֹפְתֵי בְּרִישׁוֹת וּבִטְבִּילָאוֹת שֶׁיְהִי הַשׁוֹלְחָן עֵרוֹךְ וּמוֹכֵן לְאֲכִילָה, הַמֵּאֲפָשִׂים שִׁינוֹן וְזִכִּירָה. וַיֵּשׁ לְדִיִּיק בְּדָבָרֵי חֲז"ל שֶׁהִבְאֵנוּ לְעֵיל שֶׁהִסְדֵּר הַטוֹב וְהֶעֱרִיכָה הַנְּכוֹנָה יֵשׁ בָּהֶם לֹא רַק לְהַקְלֵ עַל הַלּוֹמֵד, לְשַׁנֵּן וּלְזַכּוֹר הַדְּבָרִים, אֲלֵא גַם לְהַעֲמִיק בָּהֶם וּלְהִבִּין בְּטַעֲמֵי, כְּכַתּוּב "אֵינִי מִטְרִיחַ עֲצָמֵי לְהַבִּינֵם טַעֲמֵי הַדָּבָר וּפִירוּשׁוֹ, לְכַךְ נֹאמַר אֲשֶׁר תִּשְׂמֵם לִפְנֵיהֶם, כְּשׁוֹלְחַן עֵרוֹךְ", הֵא לְמַדַּת שֶׁהִסְדֵּר הַנְּכוֹן וְנִיתּוּחַ הַדְּבָרִים יֵשׁ בּוֹ בְּכַדִּי לְהִבִּין טַעֲמֵי הַדָּבָר וּפִירוּשׁוֹ...

(נוסח המכתב המלא ראה בספרנו על הל' מליחה).

אליהו בקשי דורון

הראשון לציון הרב הראשי לישראל

הרב עזריאל אויערבאך

רב בית הכנסת "חניכי הישיבות", בית וגן רח' הפסגה 53, בית וגן, ירושלים

ראיתי את ספרו היקר של הרה"ג ר' משה כהן שליט"א הנקרא "עיקרי השולחן" ערוך ומסודר על הלכות נדה דבר דבור על אופניו בטוש"ע ומפרשי השו"ע גדולי הפוסקים המיועדים לאלו שלמדו את השו"ע לשנן לעצמם בדרך קצרה הלכות הנ"ל בפרטיהם ודקדוקיהם למען ידיעת ההלכה למעשה על בוריה אשר נערך ע"י הרב הנ"ל בצוותא עם חבר לומדים למען זיכוי הרבים ולתועלת הלומדים. חפץ ד' בידם יצליח להרבות כהנה וכהנה בזיכוי הרבים לדעת דבר ה' זו הלכה מתוך שמחת התורה ומנוחת הנפש.

עזריאל אויערבאך

שמואל אליעזר שטרן

דומ"צ בביד"צ של מרן הגר"ש ואזנר שליט"א ראש ישיבת חוג חת"ס ורב מערב בני ברק רח' הרב קוק 1, בני ברק 51273

בס"ד, יום כ"ח ניסן תשס"ז

מפעל גדול וחשוב כוננו ידיו הטהורות של מעלת כבוד הגאון המופלג והמפואר, דייק וגמיר, רבי משה כהן שליט"א, ואתו עמו צוות תלמידי חכמים מופלגים אשר הגה לבם הטהור לערוך ספר נכבד ונעלה נקוב בשם "עיקרי השולחן", ובו ערוכות ומסודרות הדק היטב פסקי השו"ע ונושאי הכלים עם המקורות וכל המסתעף, בכדי להקל ולסייע ללומדים בפרט לצעירי הצאן למיחת לעומקה של הלכה בהחירות והבנה זכה וע"י זה יהיה תלמודם מתקיים בידם, למען יעמדו ימים רבים, חפץ ה' בידיהם יצליח להנחות את הלומדים במסילה העולה בית קל.

שמואל אליעזר שטרן

אשר זעליג וייס

רב קהלת טשכנוב רמות
אב"ד לממונות ירושלים
ראש ישיבת חתם סופר

ב"ה, כ"ז כסלו תשס"ד

הן ראיתי את הספר החשוב "עיקרי השולחן" על כמה מקצועות חשובים ביורה דעה (או"ה, נדה והל' שמחות), ראיתי ושמה ליבי כי מכל דף ודף בספר ניכר עמל התורה שהשקיע המחבר היקר הרה"ג ר' משה כהן שליט"א וחבר ת"ח מופלגים שעמו אתו עמלו בעומק הלכות אלו וברוחבן.

חשיבותו של ספר זה גם כספר הכנה להבנת הבית יוסף, וגם לסיכום דברי השו"ע ונושאי כליו, וגם לשינון פסקי האחרונים להלכה ולמעשה, ואף שלא היה בידי לעבור על כל הספר או רובו, אך מהמעט שראיתי בו, ראיתי שהולך מישרים הוא, בהבנה, בבירור, ובסדר נכון. בטוחני שספר זה יהיה לתועלת גדולה לכל העוסקים בהלכות חמורות אלה, וברכתי למחבר היקר שליט"א שיזכה להגדיל תורה ולהאדירה ודבריו יתקבלו לרצון בין עמלי תורה והוגי תושיה.

קי"ט

הרב אשר זייס

שלמה משה עמאר

הראשון לציון הרב הראשי לישראל
נשיא בית הדין הרבני הגדול
בס"ד, י"ז אייר, תשס"ט

אגרת ברכה

הובאו לפני גליונות מהספר "עיקרי השולחן" על הלכות איסור והיתר ונדה שערך וחיבר הרה"ג משה כהן שליט"א וערך אותם בצורה קלה ונוחה, וכן הביא מקורות מהש"ס ומהראשונים ועשה טבלאות כדי שהלומד יוכל לחזור בצורה קלה והדברים יהיו חרוטים על לוח ליבו.

ויהי רצון שישלים מלאכתו מתוך בריאות ורוב נחת ויהיו כל מעשיו לשם ה' ברוך הוא, ויתקבלו דבריו בחן וחסד על רבנן ועל תלמידיהן.

ובזכות עמלה של תורה נזכה לראות עין בעין בשוב ה' שבות עמו ונחלתו בישועה וברחמים בב"א.

המצפה לישועת ה' ברחמים

כברכה,

שלמה משה עמאר

הראשון לציון הרב הראשי לישראל

הרב שמאי קהת הכהן גראס

[מח"ס שו"ת שבט הקהתי]

מו"צ דקהל מחזיקי הדת דחסידי בעלזא בא"י
רח' דברי חיים 7, קרית בעלזא עיה"ק ירושלים תובב"א

בס"ד, כ' טבת תשס"ז

לה"ו

באתי להמליץ ולחזק ידי הרה"ג המופלא והמופלא סדרן ודייקן ה"ה ר' משה כהן שליט"א שכבר אתמחי גברא בכמה ספרים שכבר הו"ל הנקרא "עיקרי השולחן" על או"ה, שמחות וכעת הו"ל על כל הלי נדה בעזרת חבורה של ת"ח מופלגים יראי שמים. והמטרה של ספרי המחבר אינה להורות הלכה למעשה אלא להקל על הלומדים ולהיות כלי עזר שיהא משנת הלומד ברורה ושגורה ומובנת יקל לחזרה ולזכור.

וניכר היטב יגיעתו ועמלו של הרה"ג המחבר שליט"א והשקיע הרבה כוחו ואונו כדי שיצא דבר מתוקן ליהנות מהפירות של השולחן ערוך שחברו מרן השולחן ערוך ומרן הרמ"א ויש חכמה ומלאכה וטעם לשבח.

וע"כ הנני מאחל להרה"ג המחבר שליט"א ולכל הצוות העוזר לו בהכנת החיבור שיזכו לחבר עוד ספרים לזכות בני"ו ויזכו ללמוד מתוך הרחבת הדעת.

הק' שמאי קהת גראס

שריאל רוזנברג

רב שכונת רמת דוד (פרדס ברמן)
רחוב חזון איש 66 (קרית משה)
בני ברק

[דיין בבד"צ של הגאון רבי נסים קרליץ שליט"א]

בס"ד, א' אייר תשס"ז

ראה ראיתי עלים לדוגמא מהחיבור הנקרא "עיקרי השולחן", אשר נכתב ע"י הרה"ג ר' משה כהן שליט"א ביחד עם צוות ת"ח, ומהות הספר הוא לסכם דברי השו"ע והנו"כ ומקורותיהם בצורה של טבלאות ובצורה של ציונים וסימנים לחדד הזכרון, וכבר שבחוהו רבנן שהוא יהי לתועלת גדולה ובפרט לצעירי הצאן קדושים דהאידינא הרגילים בשיטת לימוד זאת. וכידוע לימוד פרטי ההלכות מבלי לדעת ולהבין שורש כל דבר ודבר, הרי הוא מקשה מאוד על הזיכרון. ותחילת מעשהו בשו"ע יו"ד, הנזקק לת"ח הלומדים הוראה למעשה, והרבה תלמידים לא עלה בידם יפה לימוד זה, מכיון שלא הלכו בדרך זו של לימוד ההלכות וטעמיהם ממקור הדין.

וגם אני מצטרף לברכת הרבנים המסכימים, המברכים את הרה"ג הנ"ל והת"ח שעמו שיזכו לברך על המוגמר, ויהא חיבורם לעזר לתלמידים הבאים בשערי היורה דעה, וכל המסייע בידם סיוע שיש בו ממש, הרי הוא שותף להרבצת תורה זו.

אבאיה אברהם טל גאון

שריאל רוזנברג

שריאל רוזנברג

בס"ד, כ"א תמוז תש"פ, 4-1413/פ'

דברי ברכה

הובאו לפני גליונות הספרים "עיקרי השלחן" סיכומים על הלכות חופה וקידושין, מקורות דינים בתלמוד ובראשונים, הרמב"ם וש"ע, בתוספת הארות והערות, שכתבו וערכו תלמידי חכמים חשובים, בראשם הרב היקר והנעלה, שוקד באהלה של תורה, משנתו ערוכה וברורה, מזכה הרבים, תהלתו בקהל חסידים, יראת ה' היא אוצרו, חכו ממתקים וכולו מחמדים, שמן תורק שמו, כבוד שם תפארתו, הרב הגאון מעוז ומגדול מזכה הרבים רבי משה כהן שליט"א, ראש מפעל "עיקרי השולחן".

הרה"ג רבי משה כהן שליט"א שוקד באהלה של תורה מזה עשרות שנים וכוחו גדול מאוד בלימוד ובסיכום ההלכה בשיטה מאירת עיניים, המפורסמת לטובה בקרב עולם התורה, בכל הארץ יצא קום ובקצה תבל מיליהם, ומאות אלפי אברכים נעזרו במפעלו החשוב הזה.

כמעשיהם בראשונה בסדרת הספרים שהוציאו לאור על הלכות מליחה ובשר בחלב, הלכות נדה, והל' אבלות, אשר נתקבלו בעונג ושמחה בהיכלי התורה, ובקרב לומדי ההלכה והציבור הרחב בארץ ובעולם, דבר נאה ויאה עשו, והדבר יועיל לחזרה ולשינוי, סיכומי ההלכות מקורות הדינים בש"ס, סיכום בהיר ותמציתי וסדר שיטתי, הגדרות הנושאים מפורטים עם דעות הפוסקים הראשונים, ודברי מרן הש"ע, ודעות האחרונים, והכל עשו בעיון ישר ונכון, בבהירות, בסדר נאה ונכון, בטוב טעם ודעת, דבר דבור על אופניו, תפוחי זהב במשכיות כסף.

וניכר העמל הרב שהשקיע בכתיבת הספר, ומבין הדברים ניכר כח התמדתו ועינו בחומר זה, ובלי ספק שרבים יהנו מהספר לזכירת הלימוד, ובפרט ת"ח המתכוננים למבחן בהלכות "יורה יורה", ויוכלו להיעזר בספר לידע ההלכה למעשה, ובפרט שהוסיף פסקים מרבני דורנו שליט"א, וממה שנתבאר בילקוט יוסף, ובס"ד התקבל בארץ ובעולם, ולפעלא טבא אמינא, איישר חילם לאורייתא.

וכמוכן ספר זה נועד רק לאותם שכבר למדו את הבית יוסף ש"ע ונו"כ, ואכן אברכים צריכים ללמוד בשקידה את הב"י מיד לאחר הנישואין, אחר שלמדו בישיבות הקדושות ללמוד בעיון והבנה, ויש להם יד ורגל בידיעת חלקים מהש"ס והראשונים, ולא להסתפק בלימוד הש"ע עם באר היטב בלבד. וגם צריכים לדעת, שכל גמ' שמציין אליה הב"י מן הראוי לפתוח את הגמ' לעיין בה היטב עם רש"י ותוס', ולחזור לב"י ואז תהיה לו הבנה נכונה בדברי הב"י.

וכ"כ הסמ"ע בהקדמתו לחו"מ, שכוונת הש"ע היתה שלא יפסקו דין מהש"ע מבלי ללמוד תחלה מקור הדין וטעמו ונימוקו בטור ובב"י, ובזמנינו רבים חושבים עצמם כאילו הם מדור דעה ומצפצפים ופוסקים מתוך דברי הש"ע, והם מחריבי עמנו, הפרו ברית עזבו חק, וגורמים רעה לנפשם. ע"כ. והובא ביד מלאכי (כללי השלחן ערוך אות א').

וז"ל המהרש"א סוטה (כב): ובדורות הללו אותם שמורים הלכה מתוך הש"ע, והרי הם אינם יודעים טעם הענין של כל דבר, אם לא ידקדקו מתחלה בדבר מתוך התלמוד [והראשונים], שהוא שימוש תלמידי חכמים, טעות נופלת בהוראותיהם, והרי הן בכלל מבלי עולם, ויש לגעור בהם. ע"כ. אלא צריכים לדקדק בידיעת מקורות ההלכה בתלמוד ובפוסקים, שהוא שימוש תלמידי חכמים.

ומאחר ויש בספר זה משום תועלת ללומדים, יש לברך על יוזמה זו, שיש בה משום הגדלת לימוד ההלכה במקורותיה, לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא, כי אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה.

וברכתי לרבנים ולראש המכון שליט"א שיהי רצון ויפוצו מעיינותיהם חוצה, וחפץ ה' בידם יצלח לברך על המוגמר בסדרת הספרים שרוצים להוציא לאור, להגדיל תורה ולהאדירה.

בברכת התורה,

יצחק יוסף
הראשון לציון
הרב הראשי לישראל

מבואות לטור ולבית יוסף

הלכות מליחה

מראי מקומות
להלכות מליחה

חובת לימוד המקורות

שו"ת הרא"ש כלל לא סי' ט (מובא בהקדמה לכסף משנה) - וכן טועים כל המורים הוראות מתוך דברי הרמב"ם ז"ל ואינן בקיאות בגמרא, לידע מהיכן הוציא דבריו, טועין להתיר האסור ולאסור את המותר. כי לא עשה כשאר המחברים, שהביאו ראיות לדבריהם והראו על המקומות היכן דבריהם בגמרא, ומתוך זה יכול לעמוד על העיקר ועל האמת. אבל הוא כתב ספרו כמתנבא מפי הגבורה, בלא טעם ובלא ראיה, וכל הקורא בו סבור שמבין בו, ואינו כן, שאם אינו בקי בגמרא, אין מבין דבר לאשורו ולאמתו, ויכשל בדין ובהוראה. לכך לא יסמוך אדם על קריאתו בספרו לדון ולהורות, אם לא שימצא ראיה בגמרא. וכן שמעתי מפי אדם גדול בברצלונה, שהיה בקי בתלמוד סדרי, ואמר: תמהתי על בני אדם שלא למדו גמרא וקורין בספרי הרמב"ם ז"ל ומורים ודנים מתוך ספריו וסבורין שיכירו בהם. כי אמר: אני מכיר בעצמי, כי בג' סדרים שלמדתי, אני מבין כשאני קורא בספריו, אבל בספריו בהלכות קדשים וזרעים, אינני מבין בהם כלום, וידעתי שכך הוא להם בכל ספריו. **ושם בכלל מג סי' יב** - אלא שתפח רוחן של אותן הבאים לדון על פי ספרי וחבורי גדולים, ואינם יודעים כלל לא במשנה ולא בגמרא; שלפעמים טעה הסופר בין חיוב לפטור, או בין אסור למותר, או מחמת קוצר דעתם לא יבינו דברי המחברים לאשורן ובאים לידי טעות...

מהר"ל מפראג בספר נתיבות עולם, נתיב התורה סוף פרק טו - ... ואין זה נחשב תורה כאשר אין יודע בירור טעם המשנה והתורה... אבל בדור הזה אם היו פוסקים הלכה מתוך המשנה היה זה די... רק שהם פוסקים הלכה מתוך הפוסקים אשר נתחברו להורות הלכה למעשה ולא נעשו ללמד אותם רק לפסוק מהם, ודבר זה יותר רחוק מן הדעת. ... הרמב"ם ז"ל והטור ז"ל אע"ג שגם הם חיברו הפוסקים בלא בירור, לא היה דעתם רק להורות סוף ההלכה ואשר הוא עולה מתוך התלמוד. אבל לפסוק האדם מתוכה מבלי שידע מאיזה מקום יוצא הדין רק הלכתא בלא טעמא, לא עלה על דעתם ועל מחשבותם... ואילו ידעו המחברים כי החבורים ההם היו גורמין שיהו עוזבים את התלמוד לגמרי ויהיו פוסקין מתוך החיבורים, לא היו מחברים אותם. כי יותר ראוי ויותר נכון שיהיה פוסק מתוך התלמוד...

רבי מרדכי יפה בספר לבוש התכלת בהקדמה לאו"ח - ... וראיתי כי קצור קצרה ידם מאוד [של השו"ע והרמ"א]... כי הם לרוחב בינתם ובקיאותם שהיו בקיאים בכל שיטת הגמרא והפוסקים והיו גלויים להם טעמי כל דין ודין בעל פה, לא כתבו רק ראשי הפרקים ופסקי הדינים בקיצור מופלג, כאילו היו כולם הלכה למשה מסיני בלא טעמים, אשר לא יגיע מזה תועלת מספיק רק להם ולאשר בגילם. והנה הם ערכו שולחנם בכל מיני מעדנים מגדים כפרים עם נרדים, אך האכילונם [מאכלים] כתפל בלי מלח, ואף כי כל חכם לב כל אוכל יטעם בטעם הידוע להם, אבל לנו האביונים איך יטעם אוכל תפל בלי מלח? כי אי אפשר לדין בלא טעם כמו שאי אפשר לאוכל בלי מלח. ולא עוד אלא כי גם ע"י הטעמים יזכר כל דין ודין יותר על בוריו (כבנדה כד/ב) ... כשהוא טורח ויגע ומחשב להבין טעמו של דבר, זהו עיקר שכר לימודו... שצריך ומוטל על האדם לפשפש ולדקדק בירור כל דין ודין... כי דבר ברור הוא שמי שיקרא בספריהם [שו"ע והרמ"א] ולא יקרא בטור או בספר בית יוסף עצמו, באורך הימים יהיו אותם הדברים כזרים בעיני כל קורא, שלא ידע מהם דבר ולא יהיו מורגלים בפיו...

הסמ"ע בהקדמתו לחושן משפט ד"ה החמישית - ... כוונתן של השו"ע והרמ"א שלא יפסקו מתוכם, כי אם מי שלמד תחילה דברי בעל הטורים עם פירוש הבי"י, וידע מתוכם מקום כל דין עם טעמו מהתלמוד ומגדולי המחברים, וכדי שלא יזווג מזכרונם הדברים, חיברו השו"ע להיות עומד לפנייהם למזכרת. משא"כ בזמנינו רוצים ללמוד התורה על רגל אחת מתוך השו"ע, והן מחריבי עמנו הפרו ברית תורת אלוקנו וגורמים רעה לנפשם. וכמו שדרשו על הפסוק (משלי ז/כו) 'כי רבים חללים הפילה' - הן אלו שלא הגיעו להוראה ומורים (סוטה כב/א). ואני אומר דגם סיפא דקרא ד'ועצומים כל הרוגיה' - רמז לאלו המעצמיים עיניהם מראות במקור הדין והטעם, כי אף שהגיעו להוראה, כל שפוסקים מתוך דברי השו"ע הסתום והחתום, אינם מבינים גוף הדברים על בוריים... (עד כאן דבריו עם שינויים קלים).

מהרש"א סוטה כב/א, ד"ה ירא את ה' - ... ובדורות הללו אותן שמורים הלכה מתוך שו"ע, והרי הם אין יודעים טעם העניין של כל דבר, אם לא ידקדקו מתחילה בדבר מתוך התלמוד, שהוא שימוש תלמידי חכמים, וטעות נפל בהוראתם, והרי הם בכלל מבלי עולם, ויש לגעור בהם. (וע"ע בפת"ש יורה דעה סימן רמב סק"ח).

שו"ת מהר"ם לובלין סימן קב ... אין מדרכי ועסקי בספר שו"ע, כי הוא ספר חתום מחובר מחלקים רבים. והרבה פעמים מה שיצדק נפרד, לא יצדק מחובר... **ושם בסימן קלה** - ... אין מדרכי להעמיד שום יסוד ובנין של פסק דין על ספרים כאלו [כשו"ע והלבוש], שהם כראשי פרקים ואינם מובנים, ורבים נכשלים בדבריהם להתיר את האסור או לזכות את החייב או בהפוך בעוונותינו הרבים... ולא אאריך בראיות מדברי הגמרא והפוסקים הראשונים והאחרונים כהרגלי לעשות בכל התשובות שאני משיב לשואלי דבר...

הגר"א בבניאורו למשלי פרק י פסוק ד - "כאש עש"ה כף רמיה ונד חרוצים תעשיר" - ... ועוד שקאי על התורה, שהכף רמיה, מי שלומד ברמיה, והיינו שאינו לומד השרשי דינין, רק הקיצור דינים, בכדי להראות שהוא יודע כל הדינים, זה [עושה] אותו לכאש, כי לסוף שישכח גם אותם מחמת שאינו יודע שרשן, אבל יד חרוצים - מי שלומד הדין עם שרשו ויודע כל דת ודין, יתעשיר, שידע הכל.

רבי חיים מוולוז'ין בספר כתר ראש (אות מט) [בסידור אשי ישראל] - ... והלומד פוסק בלא גמרא, אומרים ההמון שזה כדגים בלא פלפלין, ורבינו (הגר"א) אמר: כפלפלין בלא דגים! (הובא בשו"ת משנה הלכות חלק ח סימן רמז שער ב, ובשו"ת יביע אומר ח"א או"ח דברי פתיחה).

מסקנת הדברים - שאין ללמוד להסתפק בספרי המלקטים, אלא ילמד תחילה את הגמרא והראשונים [לפי ההדרכה שלהלן במבואות לטור והבי"י, שעמל רב הושקע בהכנתם]¹, ורק אח"כ ילמד את הטור, הבי"י, השו"ע ונו"כ שיהיו לפניו פרוסים כשמלה. ומכאן תוכחה מגולה ללומדים המחפשים קיצורי דרך ואינם מעוניינים במקורות הדין, יתכן שבדרך זו יצליחו להיבחן על לימודם, אך ודאי שלא זו הדרך להיות תלמיד חכם, שעליו יאמר "כזה ראה וקדש"!

¹ ברם לומדים שזמנם מוגבל מאוד - מומלץ שיעיינו לפחות בגמ' השייכת לאותו סעי'.

מראי מקומות לסימן סט - דיני מליחה והדחה

סעיפים א-ח

1. חולין קי"ג (ע"א): מ- "אמר שמואל אין הבשר" עד - "ומנפיץ ליה".
2. מנחות כ"א (ע"א): מ- "תמלח למאי אתא" עד - "וכן לקדירה". תוד"ה "וכן לקדירה".
3. רי"ף: חולין (דף מ"ב ע"ב) בדפי הרי"ף) מ- "אמר שמואל אין הבשר" עד - "ומנפיץ ליה" (ובע"ב שם הסוגריים מ- "וכמה" עד - "מאותו בשר").
4. רא"ש: חולין פרק ח' (עמ' 390) סימן מ"ג, מ"ד, מ"ו, מ"ז, הגהות אשר"י.
5. חולין קי"ב (ע"א): תוד"ה "הני מילי".
6. רמב"ם: הלי מאכלות אסורות פרק ו' הלכות י"א. ראב"ד, מגיד משנה (בהלכה י"א מד"ה "ואין מולחין אלא במלח עבה"). הגהות מיימוניות אות: (ז), (כ), (ל).
7. רשב"א: תורת הבית בית שלישי שער שלישי (עמ' 144) "ולענין מליחה לקדירה" - על צדה השני (עמ' 145) "כיצד הוא מולח" - כתוב בה"ג שהוא כשיעור צליה" (עמ' 146).
8. בטור: עד - "ולא חשוב כרותח לאסור הבשר" (עמ' ע). שו"ע: סעי' א' ח'.

סעיפים ט-יז

1. הגהות מיימוניות: ברמב"ם פרק ו' מהלי מאכלות אסורות אות (ח), (ט).
2. בבא קמא קי"ד (ע"ב): מ- "א"ר יוחנן בן ברוקה" עד - "בשבויה הקילו".
3. רא"ש: חולין (עמ' 390) פרק ח' סימן מ"ה.
4. שו"ת הרא"ש: כלל כי סימן כ"ה (מובא גם בב"ח עמ' עה ד"ה "כתב בתרומת הדשן").
5. בטור: עד "ואין לאוכלו מבושל" (עמ' עו). שו"ע: סעי' ט' - י"ד.

סעיפים טו-יט

1. חולין קי"ג (ע"א): "אמר שמואל אין מניחין בשר אלא ע"ג כלי מנוקב".
2. חולין קי"א (ע"ב): מ- "אמר רב יהודה אמר שמואל קערה שמלח בה" עד - "כי קאמינא דליכא קפילא".
3. רא"ש: חולין פרק ח' (עמ' 383) סימן כ"ח. – (ובעמ' 391) סימן מ"ט. הגהות אשר"י ד"ה "פירוש כלי".
4. ר"ן: חולין (דף מ"ב ע"ב) בדפי הרי"ף) ד"ה "אין מניחין".
5. רי"ף: (דף מ' ע"א) בדפי הרי"ף) מ- "וא"ר נחמן אמר שמואל" עד - "לא אפשר למטעמיה". ר"ן.
6. רמב"ם: הלי מאכלות אסורות פרק ו' הלכות י"א-כ"א. ראב"ד, מגיד משנה.

7. **רשב"א**: תורת הבית בית שלישי שער שלישי (עמ' 150) מ- "באיזה כלי מולחין" עד - "על ידי טעימת תבשיל שבה לא" (עמ' 152).
- בית רביעי שער רביעי (עמ' 68) מ- "ואמר רב נחמן אמר שמואל" עד - "וכן דעת הראב"ד ז"ל" (עמ' 69).
8. **טור**: עד - "אין חוששין לדם" (עמ' פ"א), **שו"ע**: סעי' ט"ו - י"ט.

סעיף כא

1. **תוד"ה "ודגים"**: חולין דף קי"ב (ע"ב) מ- "והיכא ששהה הבשר".
2. **רא"ש**: חולין פרק ח' (עמ' 388) סימן ל"ח הגהות אשר"י בסימן מ"ט ד"ה "מעשה" (עמ' 391).
3. **טור**: עד סוף הסימן, **שו"ע**: סעי' כ"א.

מראי מקומות לסימן ע - דין מליחת הרבה בשר ביחד

1. **חולין קי"ב (ע"ב)**: מ- "ואמר רב נחמן" עד - "תנא נמי סיפא טמא מליח וטהור תפלי" (דף קי"ג (ע"א)).
2. **רי"ף**: חולין (דף מ"א (ע"ב) בדפי הרי"ף) מ- "ואמר רב נחמן אמר שמואל" עד - "והטמא מליח שהוא אסור" (דף מ"ב (ע"א)), ר"ן.
3. **רא"ש**: חולין פרק ח' סימן ל"ו (עמ' 387) מ- "ואמר רב נחמן אמר שמואל" עד - סימן ל"ז, הגהות אשר"י.
4. **רמב"ם**: הלכות מאכלות אסורות פרק ט"ו הלכה ל"ד.
5. **רשב"א**: תורת הבית בית שלישי שער שלישי (עמ' 146) מ- "ולענין למלוח בשר שלא נמלח" עד - "כדברי הרב בעל המאור ז"ל" (עמ' 148) ומ- "גרסינן בפי' כל הבשר" עד - "וזה נראה לי עיקר" (עמ' 149).

מראי מקומות לסימן עא - דין מליחת הראש, הטלפיים והמוח

1. **חולין צ"ג (ע"ב)**: מ- "רישא בכבישא" עד - "אי דץ ביה שרי ואי לא אסיר", תוס'.
2. **ר"ן**: חולין (דף ל"א (ע"ב) בדפי הרי"ף), מ- "רישא בכבשא" (בתוך דיבור המתחיל "מולייתא") עד - "וכתבו התוס'".
3. **רא"ש**: חולין (עמ' 350) פרק ז' סימן ז' עד - "השתא איירי לצלי ובלא חתיכה כדפרשית".
4. **רמב"ם**: הלכות מאכלות אסורות פרק ו' הלכה ז' מ- "וכן המנהג פשוט". מגיד משנה.
5. **רשב"א**: תורת הבית בית שלישי שער שלישי (עמוד 156) "ולענין להכשיר הראש והרגליים", (עד עמוד 157).

מראי מקומות לסימן עב - דין מליחת הלב והריאה

1. חולין ק"ט (ע"א): מהמשנה "הלב קורעו" עד - "אבל כחל לא סגי ליה" (ע"ב), תוס' ד"ה "הלב קורעו" (ע"א).
2. פסחים ע"ד (ע"ב): מ- "נימא מסייע ליה" עד - שאני לב דשיע", תוס' ד"ה "שאני לבי".
3. כריתות כ"ב (ע"א): מ- "תנן התם הלב" עד - "אסור וחייבין עליו כרת".
4. חולין קי"א (ע"א): תוס' ד"ה "דמא משרק שריק".
5. רי"ף: חולין (דף ל"ט (ע"א) בדפי הרי"ף) מ- "הלב קורעו" עד - "בשעת יציאת נפש מצריף". ר"ן.
6. הגהות אשר"י: ברא"ש פרק ח' סימן כ"ה (ולא ס"י כח כפי שהודפס בטעות בעמ' 380) - הקטעים הראשון והשני.
7. רמב"ם: הלכות מאכלות אסורות פרק ו' הלכה ו' ומגיד משנה.
8. רשב"א: תורת הבית בית שלישי שער שלישי (עמוד 158) מ- "ולענין הלב במליחתו ובבישולו" עד - "ואף כאן בלב לבדו משערינן ולא בכלי עופ" (עמוד 159).

מראי מקומות לסימן עג - דין צליית הכבד

1. חולין ק"י (ע"ב): מ- "אמר ליה אביי לרב ספרא" עד - "שכן דמא דכבדא קפיי" (דף קי"א (ע"ב)). תוד"ה "כבדא מה אתון ביה", "כבדא עלוי בשרא".
2. רי"ף: חולין (דף ל"ט (ע"א) בדפי הרי"ף) מ- "א"ל אביי לרב ספרא" עד - "דמא דכבדא קפיי", (דף מ' (ע"א)). ר"ן.
3. רא"ש: חולין (עמ' 381) פרק ח' סימן כ"ז, הגהות אשר"י.
4. רמב"ם: הלכות מאכלות אסורות פרק ו' הלכות ז' - ח', מגיד משנה.
5. רשב"א: תורת הבית בית שלישי שער שלישי (עמ' 153), מ- "ולענין כבד" עד - "ולעולם אסור לכתחילה בין למעלה בין למטה" (עמ' 156).

מראי מקומות לסימן עד - הטחול דינו כשאר בשר

1. חולין קי"א (ע"א): מ - "רבה בר רב הונא אקלע", עד - "תבשילא דטחלי ביומא דעביד מלתא".

מראי מקומות לסימן עה - דין מליחת המעיים

2. חולין קי"ג (ע"א): מ- "אמר רב משרשיא" עד - "והדרא דכנתא". תוד"ה "אין מחזיקין".
3. ר"ן: חולין (דף מ"ב (ע"ב) בדפי הרי"ף) ד"ה "אין מחזיקין דס", "ודקדק הרמב"ן".
4. רא"ש: חולין (עמ' 391) פרק ח' סימן מ"ח.
5. רשב"א: תורת הבית בית שלישי שער שלישי (עמ' 149) מ- "גרסינן התם אמר רב משרשיא" עד - "ובמקום שמחזיקין בו דם שם צריך מליחה" (עמ' 150).

מראי מקומות לסימן עו – דין בשר לצלי

1. חולין י"ד (ע"א): תוד"ה "ונסבין חבריא".
2. רא"ש: חולין פרק א' סימן י"ט (עמ' 293) מ- "ונסבין חבריא".
3. ר"ן: (דף ד' ע"א) בדפי הרי"ף ד"ה "גמי השוחט לחולה".
4. רמב"ם: הלכות מאכלות אסורות פרק ו' הלכה י"ב, עד - "וצולה מיד". מגיד משנה.
5. רשב"א: תורת הבית הקצר: בית שלישי שער שלישי (עמ' 140) מ- "רצה למלוח ולאכול בצלי" עד - "ורוב הסימנים" (עמ' 141).
6. חולין קי"ב (ע"א): מ- "אמר רב נחמן אמר שמואל ככר" עד - "דאגב דוחקא דסכינא פליטי" (ע"ב) תוד"ה "תרי".
7. רי"ף (דף מ"א ע"ב) בדפי הרי"ף, מ - "וככר שחתך עליו" עד - "והדם יורד למטה". ר"ן.
8. רא"ש: חולין (עמ' 387) פרק ח' סימן ל"ו עד - "וישהה במלח כדי צליה", הגהות אשר"י.
9. רמב"ם: הלכות מאכלות אסורות פרק ו' הלכות ט"ו - ט"ז, עד - "אלא שמנונית". מגיד משנה.
10. רשב"א: תורת הבית בית שלישי שער שלישי (עמ' 159) מ- "דין ככר שחתך עליו" עד - "דכבדא קאפיי" (עמ' 162).

מראי מקומות לסימנים עז-עח

סימן עז – דין עופות שנמלאו בבשר שלא נמלח

סימן עח – שלא לדבק בצק בבשר שלא נמלח

1. פסחים ע"ד (ע"א): מ-"אמר רבה האי מולייתא" עד - "והלכתא מולייתא שרי אפילו פומא לעיל" (ע"ב). תוד"ה "כבולעו כך פולטו", "טפלו ליה".
2. רי"ף: חולין (דף ל"א ע"ב) בדפי הרי"ף מ- "אמר רבא האי מולייתא" עד - "אבל לקדירה לא".
3. רא"ש: חולין (עמ' 352) פרק ז' סימן י"ג.
4. רמב"ם: הלכות מאכלות אסורות פרק ו' הלכות י"ז - י"ט. מגיד משנה.
5. רשב"א: תורת הבית בית שלישי שער שלישי (עמ' 159) מ- "ולענין מולייתא" עד - "ולא נראו דבריו".

עיקרי השולחן

הלכות מליחה

ובו יבוארו

פסקי השו"ע והרמ"א

עם מקורותיהם

בש"ס ובראשונים

ודברי הנו"כ על השו"ע

א. צריך להדיח הבשר קודם מליחה (ואם הדיחו הטבח אין צריך להדיחו בבית) ואם אחר שהדיח חתך כל נתח לשנים או לשלשה (או שהסיר טלפי הרגלים לאחר ההדחה) **צריך לחזור ולהדיחם**. רמ"א: ואם לא עשה כן הוא כלא הודח כלל. הדחת הבשר לכתחילה יזהר לשנותו נגד חז"ל שעה ולהדיחו היטב במי הקרייה, אבל אם לא שראו רק הדיחו היטב כפי ליה, ואחר כך ימתין מעט שיטפטפו המים קודם שימלחנו שלא ימס המלח מן המים ולא יזיזא דם. ונהגו שלא להשתמש בדברים אחרים בכלי שקורין בו בשר ואם נשתהה הבשר בשקיייתו מעת לעת הבשר וגם הכלי אסורין ועיין לקמן סימן זה (סעי' טו), אבל פחות מעת לעת אין להקפיד, ואף במקום שנאסר הכלי מותר לחזור ולשקות בו. דין בשר שמלח קרח כילד נוהגין עם שקיייתו עיין לעיל סימן ס"ח (סעי' יא).

נושא הסעיף: הדחה ראשונה.

עיקר הסעיף

1. כיצד מדיח את הבשר?

שו"ע - די בהדחה.¹

רמ"א:

לכתחילה – צריך שרייה חצי שעה + הדחה היטב.²

בדיעבד (א) (כשלא שראו במים):

אם הדיחו היטב - א"צ לחזור ולהדיחו.³

אם הדיחו מעט - כשמלחו כבר - א"צ לחזור ולהדיחו. כשלא מלחו - חוזר להדיחו.

בדיעבד (ב) (כששרה הבשר במים יותר מחצי שעה):

אם שהה במים פחות מעל"ע - מותרים הבשר והכלי.⁴

אם שהה במים מעל"ע - אסורים הבשר והכלי,⁵

והכלי - אעפ"כ מותר לחזור ולשרות בו להבא.⁶

2. טפסוף – ממתין מעט שיטפטפו המים, אחר ההדחה לפני שמולח את הבשר.⁷

3. כשהדיח את הבשר וחתכו,

(או כשהסיר את טלפי הרגליים) - חוזר להדיחו משום דם שעליו.⁸

4. הכלי (ששורים בו את הבשר) - מה הוא להשתמש בו לדברים אחרים? **לכתחילה** - נהגו שלא להשתמש בו אף בצונן.⁹

בדיעבד - מותר אף כשהשתמש בו ברותח.¹⁰

5. בשר שהוקפא¹¹ במליחתו (לפני סוף זמן המליחה),

מה דינו כשיופשר? (ש"ך יא)

לכתחילה - ימלחנו, וישהה שיעור מליחה מחדש.

בדיעבד - אם אחר ההפשרה (לא מלח את הבשר שנית ה) השהה את הבשר כשיעור מליחה¹² (עם המלח הראשון) ונתבשל, מותר בדיעבד.

הרחבה לסעיף

חולין קיג/א - אמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו אלא אם כן מולחו יפה יפה, ומדיחו יפה יפה. איתמר **רב הונא** אמר מולח ומדיח, במתניתא תנא מדיח ומולח ומדיח ולא פליגי הא דחלליה (שטפו הטבח) בי טבחא, הא דלא חלליה בי טבחא.

אם כן כשהטבח לא שטפו, צריך להדיח הבשר לפני שמולחו. (את הטעמים לכך שצריך להדיח את הבשר לפני המליחה תמצא בטבלה שבעמוד הקודם).

1 שו"ע - לא הצריך להשרות את הבשר כיון שלא פסק כר"ן אלא כמרדכי שסובר שמספיק להדיח בכדי להסיר את הלכלוך.

2 רמ"א - הצריך להשרות את הבשר על מנת לחוש לר"ן שסובר שהדחה ראשונה היא על מנת לרכך את הבשר, ובשפיכת מים בעלמא לא סגי (ט"ז ב, וש"ך ב בהסבר הר"ן). [אולם לפי השפ"ד (א), לר"ן א"צ להשרות את הבשר ורק לפי הי"א במרדכי צריך להשרות את הבשר].

3 ואף שלא מלחו עדיין אין צריך לחזור ולשרותו (ש"ך ה).

4 כיון שלא נכבשו. **5 הבשר והכלי אסורים** - מכיון שאחר מעת לעת הוא כבוש, וכבוש כמבושל (ש"ך ח), ועי"ע סעיף טו).

בשר שנכבש מעת לעת: כשאין 60 כנגדו - אסור אף לצלי. כשיש 60 כנגדו - מותר אף לבשלו (ש"ך ט).

6 הכלי מותר לשרות בו - מכיון שאין משרה את הבשר השני מעת לעת ואינו בולע, ואף אם שראו מעת לעת מותר, דהא לא נעשה כבוש, אלא אחר מעת לעת ואז הוא נותן טעם לפגם (ש"ך י).

7 על מנת שהמלח יוכל להוציא את הדם ולא ימס במים (רמ"א).

8 כמרדכי - שסובר כי ההדחה ראשונה היא משום דם ולכלוך שעליו, לכן כשחתכו צריך להדיחו שנית - להסיר את הדם שיצא.

שלא כר"ן – שלדעתו ההדחה הראשונה כדי לרכך את הבשר, ולפיכך א"צ להדיחו שנית, כיון שלא אכפת לנו שיצא דם.

9 מכיון שחוששים שמא נדבק בו דם אף שמצד הדין זה מותר (ש"ך יז).

10 מותר דווקא כשהדיח את הכלי לפני השימוש.

11 בשר ששהה בקרח - מעת לעת (פתי"ש 1):

דבר שמואל - אסור מדין כבוש.

12 מנחת יעקב - מותר ואין לאסור מדין כבוש, משום שדין כבוש הוא רק במים ולא בקרח - ואפילו אם שהה ג' ימים לא ברור לאסור.

12 ומהש"ך (יא) - משמע שאחר ההפשרה צריך שיעור מליחה ממש, ולא מועיל לצרף את שיעור המליחה שלפני ההקפאה לשיעור שאחריו, אולם לפר"ח (יב) - ניתן לצרף את שיעור המליחה שלפני ההקפאה לשיעור שאחריו אע"פ שנקרש בינתיים (עי"ע באר היטב ח ושפ"ד יא).

ב. אם מלח ולא הדיח תחילה, ידיחנו וימלחנו שנית, ויש אוסרין.

רמ"א: וכן נוהגין אפילו לא נמלח רק מעט כדרך שמולחים לכלי ואפילו לא שהה במלחו שיעור מליחה, מיהו במקום הפסד מרובה יש להתירו, ואם לא הולח רק מעט קודם שמלחו, מותר בדיעבד, והוא הדין אם היה שישם בחתיכה נגד דם שעליו, ואם נמלח חתיכה בלא הדחה עם שאר חתיכות, שאר חתיכות מותרות והיא אסורה.

נושא הסעיף: בשר שמלחו בלא להדיחו תחילה.

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>¹ מכיון שמליחה שנית תוציא את הדם שנבלע במליחה הראשונה, דאם המליחה מועילה להפליט דם שבא מעלמא כבסימן ע', כל שכן שתועיל להפליט את דם החתיכה עצמה שחזר להיבלע בה.</p>	<p>1. האם אפשר לתקנו ע"י שידיחנו וימלחנו שנית?</p> <p>שוי"ע סתם (כרא"ש והתרומה) - יכול לתקנו בכך.¹</p> <p>[ש"ד (יב) - השי"ע הקל רק בהפסד מרובה].</p>
<p>מתי מקלים כשוי"ע סתם?</p> <p>בא"ח ופה"ח (טל) - רק בהפסד מרובה מקלים כשוי"ע סתם. (בא"ח שנה ב', פרשת טהרות, סעיף י"ד).</p> <p>יביע אומר (ח"י סי' ה) - אף כשיש רק הפסד מועט העיקר להקל כשוי"ע סתם, [ושלא כדברי איזה אחרונים שאומרים במקום "סתם ויש" יש להחמיר בהפסד מועט, דליתא].</p>	<p>שוי"ע י"א ורמ"א (כסמ"ג) - הבשר אסור ואין לו תקנה.²</p>
<p>² הסמ"ג אסר - מכיון שנבלע דם בעין במליחה ראשונה - לא תועיל מליחה שנית להפליטו.</p>	<p>רמ"א אסר: (א) אף כשמלח מעט לצלי.³</p>
<p>³ רמ"א אסר אף כשמלח מעט לצלי: א. כיון דאין אנו בקיאים להבחין בין מליחת צלילקדירה (ט"ז ח). ב. מפני שאף מליחה מועטת מבליעה דם בבשר ואוסרתו.</p>	<p>(ב) ואף כששהה רק מעט במלחו.⁴</p>
<p>⁴ מלח מעט, ושהה מעט זמן: ט"ז (ח) כרמ"א - שאסור (מכיון שאף במעט זמן נבלע האיסור). שלא כב"ח - שהקל (דהב"ח אסר רק כששהה במולחו).</p>	<p>רמ"א הקל בדיעבד: (א) בהפס"מ להדיחו ולמולחו שנית.⁵</p>
<p>⁵ ש"ד יב.</p> <p>⁶ בדיעבד רמ"א מקל כרא"ה שסבר שהטעם להדחה ראשונה הוא משום דם שעל גבי הבשר, שלא כר"ן שאף בדיעבד הצריך 60 כנגד כל החתיכה (ט"ז י, ש"ד יד).</p>	<p>או (ב) כשיש 60 בבשר כנגד דם שעליו.⁶</p>
<p>⁷ ט"ז (ז), ועיין ש"ד (י"ב) שכתב כי בסימן ע' מוכח אחרת, שבכל מקום שמותר להדיח ולמלוח שנית כל שכן שיהיה מותר לצלות.</p>	<p>מהרש"ל - אסר את הבשר אף בהפסד מרובה ואף לצלי.⁷ דאין תקנה להדיחו ולמולחו שנית.</p>
<p>⁸ מכיון ש: א. דם פליטה משרק שריק ואינו מפעפע מחתיכה לחתיכה. ב. כבולעו כך פולטו (ש"ד טז וט"ז יא).</p>	<p>2. בשר שהודח רק מעט לפני המליחה - בדיעבד מותר, ואין צריך להדיחו ולמולחו שנית.</p>
<p>3. מנה דין חתיכה (שלא הודחה) שנמלחה עם חתיכות אחרות (שהודחו)? החתיכה - דינה כדין המובא בחלק I הני"ל. שאר החתיכות - מותרות.⁸</p>	<p>3. מנה דין חתיכה (שלא הודחה) שנמלחה עם חתיכות אחרות (שהודחו)? החתיכה - דינה כדין המובא בחלק I הני"ל. שאר החתיכות - מותרות.⁸</p>

ג. לא ימלח במלח דקה כקמח ולא במלח גסה ביותר שנופלת מעל הבשר אילך ואילך, (ואם אין לו מלח אחר רק מלח דק כקמח מותר למלוח בו).

בושא הסעיף: סוג המלח שצריך למליחה.

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>חולין קי"ג (ע"א) - רב דימי מנהרדעא מלח ליה במילחא גללניתא (גס) ומנפיץ ליה.</p>	
<p>(כלומר מנער את המלח לאחר זמן מכיון שהדם נבלע בו, רש"י)</p>	
<p>מה סוג המלח שצריך למלוח בו?</p>	
<p>רמב"ם - דווקא במלח גס (כבגמ') אבל לא במלח דק כקמח, מכיון שהמלח הדק ניתן ונמס ונבלע בבשר ואינו מפליט את הדם.</p>	
<p>רא"ש - המלח הדק - הוא הטוב ביותר למליחה, מכיון שהוא דק הוא מתפזר ונדבק בבשר ומוציא את הדם, שלא כמלח הגס שכשהוא מולח בו המלח נושר ונופל מהבשר, ומכל מקום הגמ' קמ"ל שגם מלח גס כשר למליחה, אבל המלח הדק הוא טוב יותר.</p>	
<p>¹שו"ע כרבינו ירוחם - "צריך שהמלח תהה דקה שלא תפול הנה והנה ולא דקה מן הדקה כקמח" (ובב"י - כן נהגו).</p>	<p>לכתחילה - לא ימלח במלח דק כקמח,¹ ולא במלח גס ביותר שנופל מעל גבי הבשר אילך ואילך.²</p>
<p>²הגדרת מלח גס שכשר למליחה: "כל מלח שאינו גס יותר ממלח שעושין ממי הים הוא כשר למליחה, ואם גס יותר צריך להדיקו" (ט"ז יב).</p>	<p>בדיעבד - כשיש לו רק מלח דק כקמח (ולא אחר) מותר למלוח בו.</p>

ד. יפזר עליו מלח שלא ישאר בו מקום מבלי מלח, וימלח כדי שלא יהא ראוי לאכול עם אותו מלח, ואינו צריך להרבות עליו מלח יותר מזה, ומולחו משני צדדים, ועופות צריך למלחם גם מבפנים, ואם לא מלחם אלא מבפנים או מבחוץ וכן חתיכה שלא נמלחה אלא מצד אחד מותר. רמ"א: ויש אוסרים אפילו בדיעבד, והכי נהוג אם לא לכוך, ודוקא אם כבר נהבשל כך אבל אם לא נהבשל עדיין לא יבשלנו כך, אלא אם הוא תוך י"ב שעות שנמלח יחזור וימלח כל השני שלא נמלח עדיין ויבשלנו אחר כך, ואם הוא אחר י"ב שעות אזי ילגנו, נטורא משאכ שאיב, ואין האד שנמלח כבר בולע מלח שלא נמלח.

הקדמה לדין: כיצד צריך למלוח את הבשר?

חולין קי"ג [ע"א] - אמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו אלא אם כן מולחו יפה יפה, ומדיחו יפה יפה...
מנחות כ"א [ע"א] - ...יכול תבונה? ת"ל תמלח... כיצד הוא עושה, מביא (את) האבר ונותן עליו מלח וחוזר והופכו, ונותן עליו מלח ומעלהו, אמר אביי וכן לקדירה, (זו גרסת הגמרא).
[כלומר כשרוצים לבשל את הבשר, מספיק למלוח כך את הבשר, ואין צריך לתת הרבה מלח שורה על שורה כבניין (רש"י)].

צורת המליחה מובאת ברשב"א וברא"ש:

לפי הטור - יש מחלוקת בין הרשב"א לרא"ש:

לרשב"א - אין צריך לפזר מלח על כל חתיכת הבשר וכן אין צורך למלוח את החתיכה משני צדדיה, העיקר הוא שימלח יפה, עד שלא תהיה אותה חתיכה ראויה לאכילה עם אותו המלח.

לרא"ש - צריך לפזר מלח על כל חתיכת הבשר משני צדדיה עד שלא יישאר מקום מבלי מלח, ואווז ותרנגולת צריך למלוחם גם מבפנים וגם מבחוץ.

לפי הב"י - נראה לומר שאין מחלוקת בין הרשב"א לרא"ש, ובשו"ע נפסק על פי שניהם מכיון ש:

גם לפי הרשב"א - לכתחילה צריך למלוח את כל חתיכת הבשר וכן צריך למלוח את החתיכה משני צדדיה, ומה שהרשב"א הקל זה רק בדיעבד.

גם לפי הרא"ש - יש להקל בדיעבד בתרנגולת שמלחה רק חוץ או פנים וכן בחתיכה שמלחה רק מצד אחד.

נושא הסעיף: כיצד צריך למלוח את הבשר?

סימן מ"צ"ע

הרחבה לסעיף

עיקר הסעיף

הרחבה לסעיף	בדיעבד	לכתחילה	
<u>הרחבה לטבלא:</u> ¹ לכתחילה מספיק למלוח עד שלא יישאר מקום ללא מלח ואין צריך למלוח יותר מזה כבנין, ואף כשהחתיכה עבה אין צריך לחתכה לשתיים, (וזה כרשב"א שלא כמדרכי, ש"ך יט).	- כשנשאר מקום בלא מלח. -או כשמלח רק צד אחד.	שלא יישאר מקום בלא מלח. ¹ וימלח עד כדי שלא יהיה ראוי לאכילה עם אותו המלח.	כמה בלח צריך לפזר?
² לרמ"א: בשני המקרים בין בבשר שמלחו מצד אחד ובין בבשר שמלחו משני צדדיו ונשאר בו מקום בלי מלח, אסור בדיעבד ויש להקל לצורך שבת או הפסד מרובה (וע"ע בעמ' הבא).	- או עוף שמלחו רק פנים או חוץ.	2 צדדים.	כמה צדדים צריך למלוח?
³ הב"ח (ג) מחלק: בין בשר שמלחו מב' צדדיו ונשאר מקום בלי מלח - שבדיעבד הבשר מותר [ובש"ך (כ) - העולם אינו מדקדק בכך], לבין בשר שמלחו רק מצד אחד - שיש לאסור אף בדיעבד ואף כשהתבשל ואף בשעת הצורך.	- ב"ח - ראה בהערה. ³	מולח מבפנים ומבחוץ [כדין דבר חלול, ט"ז יג]	ל"ו כיצד צריך למולחו?

המשך לשיטת הרמ"א ראה בעמוד הבא:

המשך סע' ד:

בשר שמלחו רק מצד אחד, או עוף שמלחו רק פנים או חוץ, מה דינו בדיעבד?

רמ"א		שו"ע
לא התבשל		מ ו ת ר
אחר 12 שעות	תוך 12 שעות	
<p>רמ"א לפי הט"ז (טו) – אסור למלוח צד שני אחר 12 שעות ולבשלו, אלא צולחו.⁷</p> <p>רמ"א לפי הש"ך (כא) – כשיש הפסד מרובה מותר למלוח צד שני תוך 24 שעות ולבשלו.¹</p> <p>ט"ז (טו) – מותר למלוח את הצד שלא נמלח אף אחר 12 שעות ולבשלו.¹</p>	<p>רמ"א – יחזור וימלח צד שני [שלא נמלח עדיין], תוך 12² שעות ואח"כ יבשלו.⁷</p> <p>חידושי רעק"א (טו) – צריך לחזור ולמלוח את שני צדי החתיכה, ואח"כ יוכל לבשל.⁷</p> <p>אסור, [אך מקלים כשיש הפסד מרובה]^א</p>	

א בשר שמלחו רק מצד אחד ובישלו - לרמ"א יש להתיר את הבשר בהפסד מרובה.

[וכן כתב ט"ז (יד), וכן משמע בתורת חטאת (כלל טו סוף סעי' ז), במה שכתב "ונראה לי דה"ה אם לא מלחו בשני צדדים [דהיינו שמלח צד אחד]... דבמקום הפסד מרובה או לכבוד שבת יש לסמוך אדברי המתירין (הרשב"א)... ויע"ע בשפתי דעת (כ), וביד יהודה בפירוש הארוך (כב), שכתב שבזה אין מחלוקת בין הש"ך והט"ז אליבא דדינא, ובערוך השולחן (סימן ס"ט, סעי' לא), ובמנחת יעקב כלל טו אות (ב).]

וכן יש לדייק ממה שכתב הרמ"א בסעי' ד, "והכי נהוג אם לא לצורך", משמע שאם יש צורך יש להתיר. וצ"ל דכל המחלוקת בין הש"ך לט"ז בהסבר הרמ"א, היא רק בבשר שלא התבשל, אך בבשר שמלחו צד אחד והתבשל, הש"ך והט"ז מודים שהרמ"א מתיר בהפסד מרובה, ומה שכתב ש"ך (כא) דהרמ"א יאסור בדיעבד, מייירי כשאין הפסד מרובה.

ברם הב"ח (א) הבין את הרמ"א כהסבר הט"ז, אולם הב"ח עצמו סובר שיש לאסור אף בדיעבד בדין בשר שנמלח רק מצד אחד ובישלו ואף בשעת צורך].

ואם מלח את שני צדדי הבשר, רק שהמלח לא הגיע לכל מקום - אפשר להקל בדיעבד אפילו כשאין הפסד מרובה (ט"ז יד).

ב לרמ"א: דווקא תוך 12 שעות מועיל למלוח את הצד שני מכיון ש:

- א. אז הבשר פולט ציר ואינו בולע מהצד השני (ט"ז טו).
- ב. מכיון שבזמן שהבשר פולט ציר (תוך י"ב שעות), הוא פולט גם את מה שהוא בולע מהצד שני (ש"ך כב).

ג אם הודח הבשר תוך י"ב שעות: **ב"ח (ג) ש"ך (כב) - לא תועיל מליחה** [מכיון שנסתמו נקבי הפליטה, הוא רק יבלע ולא יפלוט].
ט"ז (טו) - תועיל מליחה [מכיון שלא נסתמו נקבי הפליטה].

ד וכחידושי רעק"א (טו) – הובא במשבצות זהב (באמצע אות טו) ובחמודי דניאל (לא).
והחנות דעת (חידושים ס) – כתב שלדעת הט"ז: אם הבשר הודח [תוך י"ב שעות] – צריך לחזור ולמלוח מבי' צדדים.
ואם הבשר לא הודח – די לחזור ולמלוח את הצד שלא נמלח (וכן בערוך השולחן (לא)).

ה נחלקו הש"ך והט"ז מה סובר הרמ"א במקרה שהבשר לא התבשל ויש הפסד מרובה, האם יכול למלוח את הצד שני אחר 12 שעות?

רמ"א לפי הט"ז (טו) – אין למלוח את הצד השני אחר 12 שעות אף כשיש הפסד מרובה, [מכיון שאין זה הפסד מרובה בכך שלא יבשלו, שהרי יכול לצלותו].
וצריך לצלות את הבשר מכיון שבצלייה האש שואבת את הדם, וכך שהצד שנמלח לא בולע מהצד שלא נמלח.

רמ"א לפי הש"ך (כא) – מותר למלוח את הצד השני תוך 24 שעות כשיש הפסד מרובה ולבשלו.
[הש"ך חולק עקרונית על הט"ז, מכיון שלפי הש"ך, זה נקרא הפסד מרובה אף שהוא יכול לצלות, ולכן כשיש הפסד מרובה מותר למלוח ולבשל תוך 24 שעות. ומה שכתבנו שיש מחלוקת בין הש"ך לט"ז בהסבר הרמ"א, זה עפ"י השפתי דעת (כא), ומשבצות זהב (טו), והאמרי בינה (ו), וע"ע בדברי היד יהודה מה שכתב בזה (בסימן ס"ט ס"ק כ"ב בפירוש הארוך)].

ז ט"ז (טו) – ניתן להסתפק במליחה נוספת לצד השני שלא נמלח, מכיון שמליחה נוספת מועילה למקום שלא מוחזק כל כך בדם, כמו שמצאנו בדין "חלחולת" (שבסימן ע"ה), והוא הדין כאן כשיש צד אחד שנמלח וצד שני שלא נמלח, **אין לחשוש שבזה שהוא מולח את הצד השני** (אחר י"ב שעות), **ייאסר הצד הראשון** (שסיים את פליטתו), **מכיון שהצד השני אינו מוחזק כל כך בדם, לכן אין לחשוש שהוא יבליע דם בצד הראשון** (שנמלח כבר) ויאסור אותו. [ועיין עוד בנקודות הכסף שחלק על הט"ז בדימוי לחלחולת, ומאידך במשבצות זהב (טו), שתמה על נקודות הכסף].

ד. אחר שנמלחה החתיכה אם חתך ממנה אינו צריך לחזור ולמלוח מקום החתך.

נושא הסעיף: בשר שחתכו אחר מליחה - האם צריך לחזור להדיח ולמלוח את מקום החתך?

עיקר הסעיף	הרחבה לסעיף
<p>אם חתכו אחר ששהה שיעור מליחה – אין צריך למלוח את מקום החתך.¹</p>	<p>רשב"א: סימן רס"ה הוא המקור לסעיף זה.</p>
<p>אם חתכו לפני סוף שיעור מליחה - צריך להדיח היטב ולמלוח מקום החתך.²</p>	<p>¹ מכיון שעל ידי המליחה נפלט כל הדם, אף מה שבאמצע החתיכה ואף על פי שהיא עבה מאוד (ט"ז טז).</p> <p>² מכיון שיצא דם בעין על הבשר ע"י החיתוך (ט"ז טז, ש"ך כד).</p>
<p>האם המליחה מוציאה את כל הדם מהבשר? (פרי מגדים) רמב"ם ורא"ה - אין המליחה פועלת להוציא את כל הדם, אלא רק את הדם שבחלק העליון של החתיכה. רשב"א - המליחה מוציאה את כל הדם ומה שנשאר הוא מוהל בעלמא ולא דם. הפמ"ג (בפתיחה להלכות מליחה) - מוכיח שדעת השו"ע כרשב"א, שהרי כאן בסעיף ה' פוסק השו"ע שאם לאחר שיעור מליחה חתך את הבשר - אינו צריך לחזור ולמלוח את מקום החתך, משמע שמליחה פועלת להוציא את כל הדם.</p>	<p>האם המליחה מוציאה את כל הדם מהבשר? (פרי מגדים) רמב"ם ורא"ה - אין המליחה פועלת להוציא את כל הדם, אלא רק את הדם שבחלק העליון של החתיכה. רשב"א - המליחה מוציאה את כל הדם ומה שנשאר הוא מוהל בעלמא ולא דם. הפמ"ג (בפתיחה להלכות מליחה) - מוכיח שדעת השו"ע כרשב"א, שהרי כאן בסעיף ה' פוסק השו"ע שאם לאחר שיעור מליחה חתך את הבשר - אינו צריך לחזור ולמלוח את מקום החתך, משמע שמליחה פועלת להוציא את כל הדם.</p>

ו. שיעור שהייה במלח אינו פחות מכדי הילוך מיל שהוא כדי שלישית שעה בקירוב.

רמ"א: ועל זה יש לסמוך כדיעבד או אפילו לכתחילה לכבוד אורחים או לכוך קבת, אבל בלאו הכי, המנהג להסקות במליחה שיעור קטן ואין לשנות.

נושא הסעיף: כמה זמן צריך הבשר לשהות במלח?

עיקר הסעיף	הרחבה לסעיף
<p>שו"ע (כרמב"ם) - כדי הילוך מיל = 18 דקות.³</p>	<p>כמה זמן צריך הבשר לשהות במלח?</p>
<p>רמב"ם - שיעור כדי צלייה = שזה כדי הילוך מיל.⁴ ונחלקו הפוסקים בשיעור מיל: ז"א - 18 דקות (עפ"י הבי"ח בשם תה"ד סי' קסז). ז"א - 22.5 דקות (ביאור הלכה או"ח סי' תנט ד"ה הוי). ז"א - 24 דקות (רמב"ם בפירוש המשניות פסחים פ"ג ס"ק ב, ועיין כ"ה"ח כאן ס"ק ט).</p>	<p>ושיעור זמן המליחה - הוא זהה ואחיד בין כשצריך למלוח שור שלם ובין כשצריך למלוח חתיכה קטנה וזה מכיון שרובן לא חלקו בין גודל החתיכות (בי"ח).</p>
<p>רמ"א (כתה"ד): לפתחילה - שעה (ואין לשנות).⁴</p>	<p>הגהות אשר"י ואור זרוע - כדי צליית אותה חתיכה עצמה, כל אחת לפי עביה וגודלה.</p>
<p>בדיעבד (או לצורך אורחים/שבת) - 18 דקות.⁵</p>	<p>ר"ף - כדי שיעור שחיטה והפשטה, והסרת כל האיסורים שיש בבהמה, כגון החלב וכדומה.</p>
<p>הסכמת כל האחרונים - בימינו אין להקל פחות משעה, אם לא לצורך (ילקוט יוסף ח"ח עמ' שכב).⁶</p>	<p>תרומת הדשן - נהגו העולם שעה (כאור זרוע), אך בשעת דחק או לצורך אורחים די ב-18 דקות (כרמב"ם).</p>
<p>גדר דיעבד לרמ"א - שהה 18 דקות במלח, הודח ונתבשל (ש"ך כו).</p>	<p>משנה ברורה (או"ח סימן תני"ט ס"ק טו) - לעניין מליחה, בדיעבד אין להקל אא"כ שהה 23 או 24 דקות על כל פנים ולכתחילה שיעורו הוא כדי שעה ואין לשנות. ובביאור הלכה שם (ד"ה הוי) - אין להקל פחות מ-22.5 דקות.</p>
<p>ולחזון איש - במליחה יש להקל בדיעבד או לחולה לכתחילה ב-18 דקות (חזו"א או"ח סימן קכג אות א', יורה דעה סוף סימן ז).</p>	<p>ולחזון איש - במליחה יש להקל בדיעבד או לחולה לכתחילה ב-18 דקות (חזו"א או"ח סימן קכג אות א', יורה דעה סוף סימן ז).</p>

³ הרב המגיד ביקש למצוא סמך לדברי הרמב"ם, לעניין זה ששיעור מליחה הוא "כדי הילוך מיל":

הסבר א' - יש סמך מדין עיבוד עור [ולא מצלייה]. דשיעור עיבוד עור י"א (פסחים מו) שהוא כדי הילוך מיל, ובשבת (עה"ב) י"א שהמולח את הבשר חייב משום מעבד, א"כ נמצא דשיעור מליחה הוא כדי הילוך מיל.

הסבר ב' - יש סמך לרמב"ם מהגאונים, דהרמב"ן כתב בשם הגאונים דשיעור צלייה הוא כדי הילוך מיל, והרי אמרו מליח כרותח דצלי, א"כ שיעור מליחה הוא כשיעור צלייה, ומכל מקום שיעור צלייה הוא כדי הילוך מיל. (ע"ע בדברי המגיד משנה הלכות מאכלות אסורות פ"ו ה"י, ובגרי"א סימן ס"ט (כ"ז). וראה בילקוט יוסף (חלק ח') עמ' שכב הערה ב), מה שהקשו על המגיד משנה, ואת הסיכום ל-5 הדעות בשיעור שהיית הבשר במלוח).

ובעניין שיעור מיל - ע"ע בגרי"א בפרוש למשניות ברכות פ"א משנה א', בגרי"א או"ח סימן תני"ט ס"ע ב, תוס' פסחים י"א ע"ב ד"ה אחד, סדרי טהרה בהלכות נדה סימן קפ"ד אות ג', כף החיים או"ח סימן תני"ט (ל), ילקוט יוסף חלק ח' עמ' שכ"ה.

א. קודם שיתן הבשר בכלי שמדיחו בו ינפץ מעליו המלח שעליו, או ישטפנו במים, ואחר כך יתן הבשר בכלי שמדיחין בו וידיחנו פעמיים וישטוף הכלי בין רחיצה לרחיצה. רמ"א: וי"א שצריך להדיח הבשר ג' פעמים, והכי נוהגין לכתחילה, על כן ישטפנו או ינפץ המלח מעליו וידיחנו ב' פעמים דזה הוי כהדחה ג' פעמים, או יסם המים תוך הכלי ואחר כך יניח בו הבשר וידיחנו ג' פעמים, והכי נהוג, ולכתחילה יתן מים הרבה בהדחה לאשונה כדי שיתבלו כח המלח שצליק. מותר להדיח הבשר במי פירות ואין לריך מים.

נושא הסעיף: הדחה אחרונה - הדחה אחרונה שאחר מליחה כוללת ניפוץ או שטיפה + 2 הדחות.

הרחבה לסעיף		עיקר הסעיף	
<p><u>חולין קי"ג</u> - רב דימי... מלח ליה במילחא גללניתא ומנפיץ ליה.</p> <p>¹<u>רשב"א: הטעם שצריך ניפוץ</u> (כלומר לנער את המלח לפני ההדחות) - הוא על מנת להסיר את המלח, דאם לא ינפצו, המים יעצרו את פליטת הבשר, והמלח יבלע לתוך הבשר את הדם הבלוע במלח ואת הדם שע"ג הבשר (ש"ך כז).</p> <p><u>כשמלח במלח דק האם צריך שפשוף/ניפוץ?</u> <u>רש"י</u> - אין צריך ניפוץ - (מכיוון שהמלח נימוח וניתך מעצמו). <u>רשב"א</u> - צריך שפשוף היטב להסיר את המלח הדק שנדבק בו היטב.</p>		<p>1. ההדחות - מהו סדר ההדחה האחרונה?</p> <p><u>שו"ע</u>: (א) לנפץ [=לנער] את המלח או שישטפנו במים¹ (לפני שמכניסו לכלי). ובנוסף לכך:</p> <p>(ב) 2 הדחות בתוך כלי² (כמרדכי). (וישטוף את הכלי בין רחיצה לרחיצה).</p> <p><u>רמ"א</u> - צריך 3 הדחות³ (כהגות אשר"י)</p> <p><u>הנפק"מ בין השו"ע לרמ"א</u>⁴</p>	
<p>²<u>חולין קי"ג [ע"א]</u> - אמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו אלא אם כן מולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה...</p> <p><u>כמה הדחות צריך?</u></p> <p><u>רא"ש ומרדכי</u> - צריך 2 הדחות: הטעם להדחות הוא: הדחה א' - להעביר מלח ודם שעליו. הדחה ב' - להעביר לחלוחית מים שנשארה בו. (ובסמ"ק - אם הדיחו פעם אחת בטוב אין קפידא).</p> <p>³ <u>הגהות אשר"י</u> - צריך 3 הדחות: [שתי הדחות כמו שמפורש בפנים ושלישית כדי לטהר מים שניים שנענו בראשונים כנטילת ידיים. (ולרב המגיד דעת הרבה מן המפרשים דאחר הניפוץ, צריך גם להדיח את הבשר, שלא כיש מפרשים בר"ן שבמלח גס - אין צריך הדחות ודי בניפוץ)].</p> <p>⁴<u>שאלה</u> - מה הנפק"מ בין השו"ע לרמ"א, הרי הרמ"א אחר שנקט 3 הדחות הביא דוגמא: (א) שוטף/מנפץ + (ב) 2 הדחות, ואם כן לכאורה הרמ"א סובר כשו"ע ואין מחלוקת ביניהם? (ש"ך כח).</p> <p><u>ג' תשובות:</u></p>		<p><u>רמ"א</u> - צריך 3 הדחות³ (כהגות אשר"י)</p> <p><u>הנפק"מ בין השו"ע לרמ"א</u>⁴</p>	
<p>תירוץ א' בט"ז (י"ז)</p>	<p>תירוץ ב' בש"ך</p>	<p>תירוץ א' בש"ך. כשמדיחו באויר פעמיים מתחת לברז.</p>	<p>שו"ע</p>
<p>לשו"ע - צריך ניפוץ או שטיפה + 2 הדחות.</p>	<p>אין נפק"מ בין שו"ע לרמ"א.</p>	<p>אין צריך ניפוץ. (דניפוץ צריך רק כשנשרה בכלי).</p>	<p>רמ"א</p>
<p>לרמ"א - צריך ניפוץ + שטיפה + 2 הדחות או 3 הדחות (לפמ"ג) (וברמ"א יש טעות סופר).</p>	<p>[וכונת הרמ"א לומר דגם מי שסובר 3 הדחות כוונתו כשו"ע ואין מחלוקת].</p>	<p>צריך ניפוץ או שטיפה אפילו כשמדיח את הבשר ביד צריך להדיחו 3 פעמים, על כן כשעושה ניפוץ או שטיפה + 2 הדחות באויר זה כ-3 הדחות]</p>	<p>רמ"א</p>
<p>⁵לרמ"א לא יכול להדיח במי פירות את ההדחה הראשונה שלפני המליחה, מכיון שהדחה ראשונה היא לרכך את הבשר, ומי פירות אדרבה מקשים את הבשר ולא מרככים את הבשר.</p> <p>פרי חדש (לא): לכתחילה - יש להיזהר שלא להדיח במי פירות בין בהדחה ראשונה בין בהדחה שניה. בדיעבד - יש להתיר בשניהם.</p> <p>חוות דעת: בקדחה דווקא יש מחלוקת לעניין מי פירות. אך בצלי לכו"ע די במי פירות [מכיון שבצלי מדיח בכדי להעביר את הדם שעל גבי הבשר ולא משום שצריך לרכך את הבשר, (ע"ן עוד בחוות דעת בבאורים סק"ט)].</p>		<p>2. מי פירות - איזו הדחה יכול להדיח במי פירות במקום מים?</p> <p><u>רמ"א</u> - דווקא הדחות אחרונות שאחר המליחה.⁵</p> <p><u>ש"ך</u> (ו), ט"ז (ז) - במי פירות יכול להדיח בין לפני המליחה בין לאחר המליחה.</p>	

ה. אם לא ניפץ המלח שעליו ולא שטפו אין לאסור כי המים שבכלי מבטלין כח המלח.

רמ"א: ואפילו המים מועטים מכל מקום מבטלים כח האר, ויש מתירין אפילו לא היו מים כלל בכלי והניחו בו הבשר דאין לחוש בשעה מועטת כזו שעוסקין בהדחת הבשר, ויש לסמוך עליהו. ואין לחוש בכל זה רק בהדחה ראשונה אבל לאחר הדחה ראשונה אין לחוש, ואין חילוק בין אם הדיחו בכלי כשר או טריפה או חולבת, ואם היה מעט מים בכלי שמבטל כח המלח שאינו חשוב עוד כרותח אפילו הכלי חולבת או הטריפה מלוכלך עדיין באיסור מותר.

הקדמה: לכתחילה מנפץ או שוטף את הבשר לפני שמדיחו בכלי (סעיף ז).

נושא הסעיף: בשר שהדיחו בכלי בלא ניפוץ או שטיפה – מה דינו בדיעבד?

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>טור: "בין אם מלח במלח גס או דק ולא נפצו או לא נשטף במים תחלה, אין לאסרו, כי המים שבכלי מבטלין כח המלח ולא חשוב כרותח לאסור הבשר".</p>	<p>1. כשהדיחו בכלי בשרי כשר:</p>
<p>ב"י: דברי הטור נכונים בטעמם. ועוד שאם היה לאסור, הגמרא לא הייתה נמנעת לאומרו.</p> <p>¹ מותר מכיון שהמים שבכלי מבטלים את כוח רתיחת המלח, והמלח לא יבליע דם בבשר.</p>	<p>שו"ע (כטור) - מותר.¹</p>
<p>² מכיון שאף מים מועטים בכוחם לבטל את כוח המלח והציר.</p> <p>³ ומקלים מכיון שאין לחוש לזמן המועט שנשאר הבשר בכלי עד שימלאוהו במים.</p>	<p>רמ"א (כשערי דורא) - מקל אף אם היו מים מועטים בכלי.²</p> <p>- ומקל אף אם לא היו מים בכלי כלל.³</p>
<p>ראב"ה - הביא עוד טעם להקל - שהמלח נחשב כרותח דווקא בעוד המלח בכוחו, אבל לאחר שנתמלא המלח מהדם שהוא ספג לתוכו, פסק כוחו והוא כצונן - ולכן אין בכוחו להבליע דם בכלי אף כשאין מים (כל ששהה בכלי זמן מועט עד שמילאוהו במים).</p>	
<p>⁴ מכיון שמשפיק מעט מים בכדי לבטל את כוח רתיחת המלח.</p> <p>⁵ מכיון שאין כוח במעט זמן לאסור ע"י רתיחת המלח.</p>	<p>2. בשר כנ"ל שהדיחו בכלי איסור או בכלי חלב:</p> <p>אם היו מים בכלי - מותר הבשר, אף שהכלי מלוכלך.⁴</p> <p>אם היה הכלי יבש - מותר הבשר דווקא:</p> <p>כשהכלי היה נקי + הניח הבשר לזמן מועט.⁵</p>

ושנתם הלכות מליחה

ובו הנושאים העיקריים
והמשניים שבכל סעיף
ודינם,
לשינון וחזרה בעל פה,
שיהיו מחודדים בפין

תוכן מפורט ל"ושננתם" - הלכות מליחה
ובו הנושאים העיקריים והמשניים שבכל סעיף ודינם

95	מעלת החזרה על הנלמד באמצעות "ושננתם"
96	סימן סט - דיני מליחה והדחה
100	סימן ע - דין מליחת הרבה בשר ביחד
102	סימן עא - דין מליחת הראש, הטלפיים והמוח
103	סימן עב - דין מליחת הלב והריאה
104	סימן עג - דין צליית הכבד
105	סימן עד - הטחול דינו כשאר בשר, [ודין כליות וביצי זכר]
106	סימן עה - דין מליחת המעיים
106	סימן עו - דין בשר לצלי
108	סימן עז - דין עופות שנמלאו בבשר שלא נמלח
109	סימן עח - שלא לדבק בצק בבשר שלא נמלח
309	נושאי הסעיפים בהלכות מליחה

מעלת החזרה על הנלמד באמצעות "ושננתם"

חז"ל למדונו שהצלחה בלימוד תלויה במספר גורמים, כמובא בגמ' (תענית ח"א) "ריש לקיש אמר: אם ראית תלמיד שלמודו קשה עליו כברזל, בשביל משנתו שאינה סדורה עליו... מאי תקנתיה? ירבה בישיבה", ופרש"י "שקשה הוא לו מרוב קושיות, בשביל משנתו שאינה סדורה לו ואינו זוכר מה כתיב בה... [ותקנה לך היא] שישדירו בני הישיבה משנתם". ועוד בגמ' (קידושין לא) "ושננתם - שיהו דברי תורה מחודדים בפין, שאם ישאל לך אדם דבר, אל תגמגם ותאמר לו אלא אמור לו מיד". וחשיבות גדולה לחזרה על לימודו, שכן "לימוד ללא חזרה - כזריעה ללא קצירה" (סנהדרין צטא), "ואינו דומה שונה פרקו [החוזר על לימודו] 100 פעמים לשונה פרקו 101 פעמים" (חגיגה ט"ב).¹ ועיי' כך יוכל לזכות ל"אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו" (בבא בתרא מ"ב ועיי"ש במהרש"א לגבי מעלת כתיבת הילמוד). ושמעתי שהגר"ע יוסף אמר: "כל מה שאני זוכר, זה בזכות מה שאני חוזר".

ברם לא מעט מהלומדים יש להם אכזבה הנובעת משכחת הלימוד וזאת בשל ריבוי הפרטים ו"תפסת מרובה - לא תפסת, תפסת מועט - תפסת" (יומא פ"א), ופעמים שהלומד אינו מוצא את ידיו ואת רגליו, ועל כן חשוב ובפרט בלימוד ההלכה [שיש בו ריבוי של פרטים] להתמקד בעיקרי הדברים, כעין מה שאמרו חז"ל "לעולם ישנה אדם לתלמידו בדרך קצרה" (פסחים מ"א), וידועה המליצה על הפסוק "ויאמר [בועז] לקוצרים ה' עמכם" (רות ב"ד), לאמור מי שידוע לקצר ולהתמקד בעיקר - ה' עמו.

בס"ד זכו ספרי "עיקרי השולחן" לעלות על שולחנם של מלכים "ומאן מלכי רבנן", וזכינו לשמוע מלומדים רבים בארץ ובעולם, על התועלת הגדולה שהייתה להם כשנעזרו בספרי "עיקרי השולחן", ועל הצלחתם לזכור סעיפים רבים וסוגיות סבוכות ולהיבחן על לימודם, מכיון שתלמודם היה בידם.

כמובן, אין הדבר מהווה תחליף ללימוד היסודי - מהמקורות בגמ', ראשונים, אחרונים, טור, ב"י, שו"ע וכו' [לפי ההדרכה המופיעה בתחילת הספר בחלק "מבואות לטור ולבי"י"]. רק לאחר הלימוד היסודי יש להיעזר ב"עיקרי השולחן" [שבו סוכם כל סעיף בצורה מסודרת ומפורטת], ואח"כ לחזור על לימודו בעזרת "ושננתם" - ובו התמצית העיקרית של כל סעיף. ולהלן מספר עצות שיוכלו להועיל מאוד ללומדים ובפרט לאלו שרוצים להיבחן על לימודם.

הדרך

<תחילה חזרה על נושאי הסעיפים [המופיעים בסוף הספר], ואח"כ חזרה באמצעות "ושננתם" - ובו הנושאים העיקריים והמשניים ודינם, המהווים את התמצית העיקרית של כל סעיף.
<על סיכום זה כדאי לחזור בעל פה, כל יום, לפחות בשבועיים הסמוכים ללמידה הראשונה. אין חזרה זו צריכה לעכב את ההתקדמות בלימוד, מכיוון שחזרה זו צריכה לקחת עד רבע שעה.
< החזרות יעשו בקול (עירובין נ"ג) ובחברותא ולסירוגין.²
< רצוי שכל חברותא יקבעו לעצמם תוכנית לימוד ותוכנית לחזרות.³

הישגים

כאמור בס"ד זכינו לראות ברכה גדולה בעמלנו, ומכך שאבנו את הכוחות להשקיע אלפי שעות בהכנתם של ספרי "עיקרי השולחן". להלן מספר דוגמאות להישגים שזכינו להם:

- א. שינון בע"פ של נושאי הסעיף בהל' איסור והיתר [=הל' מליחה, בב"ת, תעניות] - ב-10 דקות.
- ב. שינון בע"פ של הל' מליחה [במתכונת של "ושננתם" - הנושאים העיקריים והמשניים שבכל סעיף ודינם] - בשעה ורבע.
- ג. הל' נדה [במתכונת המפורטת ב"עיקרי השולחן"] - ב-14 שעות - הכוונה לאחד הלומדים אשר הכין תוכנית חזרות על לימודו והגיע לרמה טובה שאפשרה לו לחזור על 30 עמ' תוך שעה, וכך שתוך 14 שעות הקיף 420 עמודים [מ"עיקרי שולחן" הל' נדה לרבות כל הסימנים קפ"ר], וב"ה הצליח ונבחן על כל לימודו.
- ד. חזרה על הל' נדה [במתכונת של "ושננתם"] - ב-20 דקות בלבד.

נמצא שבדרך לימוד זו יוכלו הלומדים: לשנן היטב, לזכור ולהיבחן על הנלמד, וב"ה יקוימו בהם דברי חז"ל: "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו" (ב"ב מ"ב).

¹ וראה ביאור נפלא לכך בספר כתו ראש לרבי חיים מוולוז'ין, סימן נו בהערות ס"ק לו (מודפס בסידור אשי ישראל).
² יש יתרון עצום לחזרות שנעשות בחברותא, מכיוון שכל אחד בודק את חברו. ולכן יקפידו לעשות את החזרה לסירוגין, פעם זה ופעם זה.
³ כלומר כמה זמן מוקדש להתקדמות וכמה זמן לחזרה על מה שנלמד לפני כחודש חודשיים וכן הלאה כמסופר על ר' חייא בר אבא שהיה חוזר על תלמודו כל 30 יום (ברכות לח"א). והשו"ע כתב בהקדמתו לאו"ח שמטרת חיבורו, כדי שיחזרו על השו"ע כל 30 יום.

סימן טו - דיני מליחה והדחה**סעיף א - הדחה ראשונה:**1. **כיצד מדיח את הבשר?**

ש"ע - די בהדחה.

רמ"א: **לכתחילה** - צריך שרייה חצי שעה + הדחה היטב.**בדיעבד**: א) **כשלא שראו במים**: אם הדיחו **היטב** - א"צ לחזור ולהדיחו.אם הדיחו **מעט**: כשמלחו **כבר** - א"צ לחזור ולהדיחו.**כשלא מלחו** - חוזר להדיחו.ב) **כשורה הבשר במים יותר מחצי שעה**: אם שהה במים **פחות מעל"ע** - מותרים הבשר והכלי.אם שהה במים **מעל"ע** - **אסורים** הבשר והכלי, אךאעפ"כ **מותר לחזור ולשרות בכלי** להבא.2. **טפסוף** - ממתין מעט שיטפטפו המים, אחר ההדחה לפני שמולח את הבשר (רמ"א).3. **כשהדיח את הבשר והתפנו**, (או כשהסיר את טלפי הרגליים) - **חוזר להדיחו** משום דם שעליו.4. **הכלי** (ששוריים בו את הבשר) - מה הוא להשתמש בו לדברים אחרים? (סעי' טו): **לכתחילה** - נהגו **שלא להשתמש** בו אף בצונן.**בדיעבד** - **מותר** אף כשהשתמש בו ברותח.5. **בשר שהוקפא במליחתו** (לפני סוף זמן המליחה), מה דינו כשיופשר? (שי"ד יא)**לכתחילה** - ימלחנו, וישהה שיעור מליחה מחדש.**בדיעבד** - (אם לא מלח את הבשר שנית), אם השהה את הבשר כשיעור מליחה (עם המלח הראשון)אחר ההפשרה ונתבשל, **מותר בדיעבד**.**סעיף ב - בשר שמלחו בלא להדיחו תחילה:**1. **האם אפשר לתקנו ע"י שידיחנו וימלחנו שנית?**ש"ע **סתם** (כרא"ש והתרומה) - **יכול** לתקנו בכך. (שי"ד יב) - השו"ע הקל רק בהפסד מרובה).● **ש"ע י"א ורמ"א** (כסמ"ג) - **הבשר אסור** ואין לו תקנה.**רמ"א אסר**: א. אף **כשמלח מעט** לצלי. ב. ואף **כששהה רק מעט** במלחו.**רמ"א הקל בדיעבד**: א. **בהפסד מרובה** להדיחו ולמולחו שנית.ב. או **כשיש 60** בבשר כנגד דם שעליו.מ"הרש"ל - **אסור את הבשר אף בהפסד מרובה** ואף לצלי, דאין תקנה להדיחו ולמולחו שנית.2. **בשר שהודח רק מעט לפני המליחה** - **בדיעבד מותר**, ואין צריך להדיחו ולמולחו שנית (רמ"א).3. **מה דין התיבה (שלא הודחה) שנמלחה עם התיבות אחרות** (שהודחו)? (רמ"א): **החתיכה** - דינה כמובא בחלק 1 הני"ל.**שאר החתיכות** - מותרות.**סעיף ג - סוג המלח שצריך למליחה:****לכתחילה** - לא ימלח במלח דק כקמח ולא במלח גס ביותר שנופל מעל גבי הבשר אילך ואילך.**בדיעבד** - כשיש לו רק מלח דק כקמח [ולא אחר] **מותר** למלוח בו.**סעיף ד - כיצד צריך למלוח את הבשר? [סימנך מצ"ע]:****לכתחילה**: **מלח** - שלא יישאר מקום בלא מלח. וימלח עד כדי שלא יהיה ראוי לאכילה עם אותו המלח.**צדדים** - צריך למלוח 2 צדדים.**עוף** - מולח מבפנים ומבחוץ.**בדיעבד**: בשר שמלחו רק מצד אחד, או עוף שמלחו רק פנים או חוץ, או כשנשאר מקום בלא מלח, מה דינו?ש"ע - **מותר**.ב"ח טו - בשר שמלחו מבי צדדיו ונשאר מקום בלי מלח - **מותר בדיעבד**.אולם בשר שמלחו רק מצד אחד - **אסור** אף **בדיעבד** ואף כשהתבשל ואף בשעת הצורך.רמ"א: **התבשל** - **אסור**, אבל יש להתיר בהפסד מרובה (ט"ז).**לא התבשל**: **תוך י"ב שעות** - יחזור וימלח **צד שני** (שלא נמלח עדיין), **תוך י"ב שעות** ואח"כ יבשלו.**אחר י"ב שעות**: **רמ"א** (לפי הטי"ז) - **אסור** למלוח צד שני [אחר י"ב שעות] ולבשלו, אלא צולחו.**רמ"א** (לפי השי"ד) - **כשיש הפס"מ**, **מותר** למלוח צד שני עד 24 שעות ולבשלו.ט"ז טו - **מותר** למלוח את הצד שלא נמלח אף אחר י"ב שעות ולבשלו.

סעיף ה - בשר שחתכו אחר מליחה - האם צריך לחזור להדיח ולמלוח את מקום החתך?

אם חתכו אחר ששהה שיעור מליחה - אין צריך למלוח את מקום החתך.

אם חתכו לפני סוף שיעור מליחה - צריך להדיח היטב ולמלוח מקום החתך.

סעיף ו - כמה זמן צריך הבשר לשהות במלח? שו"ע (כרמב"ם) - כדי הילוך מיל = 18 דקות.

רמ"א (כתה"ד): לכתחילה - שעה (ואין לשנות).

בדיעבד (או לצורך אורחים/שבת) - 18 דקות.

הסכמת כל האחרונים - שבימינו אין להקל פחות משעה - אם לא לצורך.

סעיף ז - הדחה אחרונה - שאחר מליחה כוללת ניפוץ או שטיפה + 2 הדחות.

1. ההדחות - מהו סדר ההדחה האחרונה? שו"ע: (א) לנפץ המלח או שישטפנו במים [לפני שמכניסו לכלי].

(ב) 2 הדחות בתוך כלי (כמרדכי) וישטוף הכלי בין רחיצה לרחיצה.

רמ"א - צריך 3 הדחות (כהגהות אשר"י).

2. מני פירות - איזו הדחה יכול להדיח במי פירות במקום מים?

רמ"א - דווקא הדחות אחרונות שאחר המליחה.

שו"ך (ו), ט"ז (ז) - במי פירות יכול להדיח בין לפני המליחה בין לאחר המליחה.

סעיף ח - בשר שהדיחו בכלי בלא ניפוץ או שטיפה - מה דינו בדיעבד?

1. בשהדיחו בכלי בשרי בשר: שו"ע (כטור) - מותר.

רמ"א (כשערי דורא) - מקל אף אם היו מים מועטים בכלי, או כשלא היו מים בכלי כלל.

2. בשר כנ"ל שהדיחו בכלי איסור או בכלי חלב:

אם היו מים בכלי - מותר הבשר, אף שהכלי מלוכלך.

אם היה הכלי יבש - מותר הבשר דווקא: כשהכלי היה נקי + הניח הבשר לזמן מועט.

סעיף ט - בשר שבושל בלא להדיחו ממלחו:

1. כשבושל בכלי ראשון או כשהכניסו למים שיד סולדת בהם - הבשר מותר בקיום אחד התנאים דלקמן:

א. כשיש 60 כנגד המלח [נולחוחית הדם שמבחוץ (שו"ך לד)]. (ברם כל הקדרה יכולה להצטרף ל-60 (רמ"א, ש"ך לה)).

ב. כשהבשר התייבש - [אבל לכתחילה גם בשר יבש, ידיחו לפני שמבשלו].

ג. כשהבשר הודח פעם אחת לאחר המליחה (רמ"א).

רמ"א:

2. בשר שלא הדיחו ממלחו והודח בכלי שני שיד סולדת בו ואין בו 60 כנגד המלח - מה דינו?

רמ"א - אוסר.

שו"ל - מתיר. [שו"ך לו] - בהפסד מרובה הקל כרש"ל. ט"ז (כג) - המקל כרש"ל לא הפסיד].

3. מלח שמלחו בו פעם אחת: לכתחילה - אין למלוח בו פעם אחרת.

בדיעבד [כשמלחו ובישלו] - מותר.

4. אין לאכול ממלח שמלחו בו.

סעיף י - נאמנות גוי:

1. מתי גוי נאמן לומר שהדיח הבשר ממלחו? (מייירי שבישל כבר את הבשר).

במרתת - כשישראל כנס ויוצא, נאמן. [ברם לריב"א - כשאפשר לבדוק עיי גוי קפילא (=טבח אומן), לא סומכים על גוי מרתת, אלא על קפילא.

במסל"ת - מחלוקת בהבנת השו"ע: שו"ך - לא נאמן (השו"ע כסמ"ג).

רמ"א - נאמן (השו"ע כסמ"ק).

אין לסמוך על גוי מרתת כשישראל מיחה בו שלא ידיח את הבשר בלא רשותו והגוי עבר על דבריו והדיח, דאז הבשר אסור (רמ"א).

2. אשה שבישלה בשר וספק לה אם מלחה: ט"ז - התיר. שו"ך (בנקה"כ) - אסר.

סעיף יא - בשר שבלא למולחו בישלו, מה דינו בדיעבד?

וכן מה דין בשר שנמלח ולא ששה במלחו בנדרש ובישלו? (רמ"א)

מה דין בשר ששהה ג' ימים בלא מליחה ובישלו? (רמ"א)

כשאין 60 (נגד כל החתיכה) - הכל אסור (אף שאר התבשיל).

כשיש 60: שאר התבשיל - מותר.

החתיכה עצמה: שו"ע (כרא"ש) - מותרת.

רמ"א (כראב"ן ומרדכי) - אסורה.

ואף לרמ"א - יש להקל במקום צורך [כגון: שבת/אורחים/הפסד מרובה],

כשיש 60 כנגד החתיכה.

סעיף יב - בשר ששהה 3 ימים מעת לעת בלא מליחה:

1. מה תקנתו? לבשלו - אסור אף אם ימלחנו (כגאונים). [ואם בישלו - בדיעבד צריך 60 כנגד כל הבשר].

לצלותו - מותר (כמהר"ם).

2. מהו לבשל בשר הנ"ל אחר שנצלה? לכתחילה - אין לבשלו (כתרומת הדשן).

בדיעבד - מותר.

3. רמ"א: לכתחילה אין להשהות בשר 3 ימים בלא מליחה.

4. בדין בשר ששהה 3 ימים, יש ב' קולות וג' הזמרות (עמ"י ט"ז לב, ראה בעיקרי השולחן).

5. סיכום המקרים בדין בשר ששהה 3 ימים, שאפשר להקל בבישולו - ראה בעיקרי השולחן.

סעיף יג - בשר ששהה 3 ימים אך הכניסו למים באמצע.

1. מה תקנתו? (א) מותר להשהותו עוד ג' ימים נוספים פחות חצי שעה (ואחר כך למולחו ולבשלו).

(ב) וכן מותר אף למולחו ולבשלו אחר הג' ימים הראשונים.

2. בשר שספק אם נמלח תוך 3 ימים או אחר 3 ימים - מותר בבישול (רמ"א).

סעיף יד - בשר ששהה 3 ימים (שאסור בבישול, ומותר בצלי) ונתערב בחתיכות אחרות (שמותרות בבישול).

הבשר בטל ברוב ומותר לבשל את כל החתיכות כולן.

ולשו"ע אף כשהייתה החתיכה (ששהתה ג"י) חתיכה הראויה להתכבד - היא בטלה ברוב.

רמ"א - וכן הדין בחתיכה שנתבשלה בלא מליחה ונתערבה אחר כך בחתיכות אחרות - שהיא בטלה ברוב.

סעיף טו - בשר כבוש במים מעת לעת - מה דינו?

1. כשאין במים 60 כנגדו: לבשלו - אסור.

לצלותו: שו"ע - מותר.

רמ"א - אסור.

2. כשיש במים 60 כנגדו: שו"ע, רמ"א, ט"ז (ז) - מותר לצלותו ולבשלו.

רש"ל - אסור אף לצלות.

ש"ך (ט) - מותר רק לצלות.

סעיף טז - אין מולחין אלא בכלי מנוקב:

1. המליחה: אין מולחין אלא בכלי מנוקב (או על גבי קשיו/קסמיו) או במקום מדרון.

הכלל הוא: שיצא הדם מיד ולא ישאר במקום שנשפך.

2. כלי שאינו מנוקב שמלח בו ונאסר מהו לאכול ממנו?

לאכול רותח - אסור לכו"ע. ובדיעבד - (אם כבר שם בו אוכל רותח, (רמ"א): אוכל יבש - צריך קליפה.

אוכל לח - צריך 60 כנגד הקליפה.

לאכול צונן: שו"ע סתם (כרשב"א) - מותר, [וא"צ הדחה ודי בקינוח].

שו"ע י"א (כרמב"ן) - אסור, [אא"כ מדיח את הקערה, ואם לא הדיחה ידיח את האוכל].

3. מהו למלוח בקערת איסור? (רמ"א): בקערה שאינה נקובה - מליחה שנית מותרת.

בקערה נקובה - אף מליחה ראשונה מותרת.

סעיף יז - כלי מנוקב שמלחו בו - מהו לאכול ממנו רותח?

מקערה שאינה נקובה - לכו"ע אסור לאכול רותח [מהקערה לאחר שמלחו בה (סעי' טז)].

מקערה נקובה: שו"ע סתם (כרא"ש) - מותר.

שו"ע י"א (כר"ן, רשב"א) - אסור.

רמ"א: לכתחילה - יש לזהר שלא לאכול רותח. בדיעבד - מותר.

ברם הדין בסעי' זה - הוא רק מעיקר הדין.

אבל למעשה - כבר נהגו העולם שלא להשתמש בכלי שמלחו בו, לא לרותח ולא לצונן - ומנהג ישראל דין הוא (כה"ח (רסט), עפ"י הרמ"א בסעי' 64).

סעיף יח - דין בשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב:

רמ"א	שו"ע	
הבשר נאסר אף מיד, כשנראה מעט ציר בכלי ויתחילו להרתיח (כרא"ש).	הבשר נאסר דווקא אם שהה שיעור שיתנו מים על האש	1. זמן - ממתי הבשר נאסר?
אסור לכו"ע אף לצלי.	מותר ונאסר רק כדי קליפה (כרא"ש).	2. דין הבשר: מה שתוך הציר - מה שחוץ לציר -
אסור (כרבינו פרץ).	כמליחה לקדרה - שאינו נאכל מחמת מלחו.	3. כמות - מהי כמות המלח הדרושה על מנת לאסור את החתיכה?

סעיף יט - האם צריך לחלוט את הבשר לאחר המליחה?

שו"ע סתם ורמ"א - אין צריך לחלוט את הבשר.

שו"ע י"א (רמב"ם) - יש מי שמצריך לחלוט את הבשר במים רותחים לפני הבישול.

הלכה: בית יוסף - במקום שאפשר יש לחוש לרמב"ם ולחלוט.

רמ"א - אין לחוש לעשות כן.

שו"ת תבואות שמש (יו"ד סי' עט, לרב משאש) - כל אחד אין לו לזה ממנהגו הראשון.

מנהג תימן (שו"ת פעולת צדיק חלק ג סי' צד) - להצריך חליטה.

ילקוט יוסף (חלק ח עמי תמא-תמו) - לשו"ע הבשר מותר לכתחילה, ואין צריך חליטה.

סעיף כ - דין מלח או ציר שיצא לאחר שיעור מליחה (מעשה רש"י).

רמ"א	שו"ע	
מה שתוך הציר - אסור כדי קליפה אף בדיעבד. ויש להקל - בהפסד מרובה + ולצורך מצווה, או כשנתערב דאז חד בתרי בטל (שו"ך נוה).	שו"ע סתם - כמתירים. שו"ע י"א - כאוסרים.	1. בשר: א. מה דין בשר שנמלח (ושהה שיעור מליחה), ובלא להדיחו מדמו, נתנו בכלי שאינו מנוקב ונתמלא הכלי בציר? ב. וכן מה דין בשר שנפל לציר (שיצא לאחר שיעור מליחה)?
מותר לחתוך בסכין אבל צריך להדיחו, ואם נתייבש עליו הציר, נועצו בקרקע.	הלכה: לכתחילה - לחוש לאוסרים.	2. סכין: מהו לחתוך בסכין, בשר שנמלח ולא הודח?
נלע"ך - שמותר (כבסימן ע סעיף ה).	בדיעבד - כמתירים.	3. מהו להשהות בשר - במליחתו הראשונה לאחר כ-20 דקות בלא להדיחו מדמו?
אסור - וחייב להדיחו יפה יפה.		4. מהו לאכול בשר בלא להדיחו ממלחו?
מותר - ואין צריך להדיחו.		5. צלייה - בשר שמלחו, האם יכול לצלותו בלא להדיחו ממלחו?
אסור - וחייב להדיחו יפה יפה, לפני שצולחו.		א. אם צלחו מיד: ב. אם שהה במילחו:

לרמ"א:

6. הַבְּלִי - שנפל בו הציר, אסור.

7. מה דין בשר עם ציר (שיצא לאחר שיעור מליחה). שנפל לכלי חלבי?

אם יש לכלוך חלב בכלי - הבשר אסור וצריך 60 כנגד החלב, אך מקלים כשיש הפסד מרובה וזה גם לצורך מצווה. אם הכלי נקי אפילו כשהוא בן יומן - הבשר מותר.

סעיף כא - כשאין מלח [מצוין] - צולה את הבשר עד שיזוב כל דמו ואח"כ יוכל לבשלו.

סימן ע"ז - דין מליחת הרבה בשר ביחד

סעיף א - 1. מותר למלוח כמה חתיכות בשר יחד:

שו"ע - מתיר אפילו את החתיכה התחתונה, וכן מתיר אפילו עוף שנמלח עם בשר בקר.
רמ"א - כשיש גומות עייג הבשר: **לכתחילה** - הופך את הבשר, בכדי שיצא הדם שבגומות, (רמ"א חשב לכתחילה לר"ת).
בדיעבד - אין לחוש.

2. מהו למלוח חתיכה פעמיים בלא להדיחה באמצע? **לכתחילה** - אסור.
בדיעבד - מותר הבשר (רמ"א).

3. **אסור למלוח בשר או עופות עם דגים** - לפי שהדגים פולטים את כל צירם לפני שהבשר פלט את דמו, והדגים בולעים את דם הבשר.

ואם עבר ומלח עופות עם דגים בלא קשקשים: **העופות** - מותרים (כרש"י).
והדגים - אסורים: **לשו"ע** - די בכדי קליפה (כרא"ש).
לרמ"א - הדגים אסורים לגמרי, אם לא היה במ 60 כנגד העופות.

ואם מלח עופות עם דגים שיש להם קשקשים - הדגים מותרים.

הטעם לכך: **לשו"ע** - כיון שהקשקשים הם במקום קליפה.
לרמ"א - הקשקשים מקשים את עור הדג שלא ימהר לפלוט כעוף.

סעיף ב - דגים שמלחם עם בשר עוף - מתי הם נאסרים ומתי הם מותרים?

1. **הדגים נאסרים** - כשיש פליטת דם מהעוף והדג בולע, דהיינו כשהעופות מלוחים.

[שאז: **השו"ע** - אוסר רק כדי קליפה מהדג
והרמ"א - אוסר את כל הדג].

2. **הדגים מותרים** - כשאין פליטת דם מהעוף או כשהדג אינו בולע, כגון סימנך ע"ש ק"ב ת"ת:

ע"ל גבי - דג שהונח על גבי העוף.

ס"י - העוף את פליטת דמו.

ק"קשקשים - כשיש קשקשים לדג.

כ"כ - דג שנמלח בכלי שמלחו בו בשר.

ת"תפל העוף - כשהעוף לא נמלח (אף שהדגים מלוחים).

ת"תפל הדג: דג תפל - (שלא נמלח מעולם) שבלע דם מבשר האם מועיל למולחו להפליט דם שבלעו

רמ"א - הדג מותר ע"י מליחה.

שו"ע (ט"ז ת, ש"ד ו) - הדג אסור.

סעיף ג - בשר כשר שמלחו עם בשר טרף - כששניהם היו כחושים.

1. כשהבשר הטרף מלוח - נאסר הבשר הכשר אף שלא נוגעים זה בזה.

[**לשו"ע** - נאסר כדי קליפה. **לרמ"א** - אסור הכל].

2. כשהבשר הטרף תפל - מותר הבשר הכשר [אף כשהבשר הכשר מלוח]:

שו"ע סתם (כתוס') - מותר ודי בהדחה אף כשנוגעים זה בזה.

שו"ע י"א (ר"ן) - מותר דווקא כשלא נוגעים [וא"צ אף הדחה].

ואסור כשנוגעים זה בזה [כדי קליפה].

רמ"א (בסימן קח): החמיר - כ"ן.

והקל - במקום הפסד.

עיקרי מבחן השולחן

הלכות מליחה

ובו שאלות לחזרה לפי
סדר הסימנים והסעיפים,
ומראי מקומות לתשובות

תוכן מפורט לעיקרי מבחן השולחן הל' מליחה

חלק א' – שאלות לפי סדר הסימנים

113.....	"קנה לך חבר" – מאמר בדבר חשיבות הכתיבה
114.....	שאלות כלליות בהלכות איסור והיתר
114.....	שאלות כלליות בהלכות מליחה
114.....	שאלות בהלכות דם
115.....	דם בעין
115.....	סימן סט - דיני מליחה והדחה
115.....	בשר קפוא
115.....	הדחה ראשונה
116.....	המליחה
116.....	בשר שנמלח רק מצד אחד
116.....	הדחה אחרונה
116.....	המלח
117.....	נאמנות נכרי
117.....	בשר שבושל בלא מליחה
117.....	בשר ששהה ג' ימים
117.....	כבוש
118.....	אין מליחה לכלים
118.....	בשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב
118.....	מעשה דרש"י
118.....	סימן ע - דין מליחת הרבה בשר ביחד
119.....	כבולעו כך פולטו
119.....	בשר שנפל לציר
119.....	סימן עא - דין מליחת הראש, הטלפיים והמוח
119.....	סימן עב - דין מליחת הלב והריאה
119.....	דין איסור דבוק
120.....	סימן עג - דין צליית הכבד
120.....	סימן עד - הטחול דינו כשאר בשר, [ודין כליות וביצי זכר]
120.....	סימן עה - דין מליחת המעיים
121.....	סימן עו - דין בשר לצלי
121.....	סדר הכשרת הבשר לצלי לכתחילה ובדיעבד
121.....	דיני צלייה
121.....	סימן עז - דין עופות שנמלאו בבשר שלא נמלח
121.....	סימן עח - שלא לדבק בצק בבשר שלא נמלח

חלק ב' – מבחן מסכם

122.....	מבחן מסכם על הלכות מליחה
----------	--------------------------

הערה: רוב השאלות הופיעו במבחנים לקראת הוראה
וב"עיקרי מבחן השולחן" סודרו השאלות לפי סדר הסימנים עם שינויים קלים

”קְנָה לך חבר” [חשיבות הכתיבה]¹

חשוב לִסְכֵם את הלימוד ולענות על השאלות [המצייב] בַּתֵּבּ ולא להסתפק בלימוד בעל פה, מכמה טעמים:

עיקר הלימוד – כתב המהרש”א בבבא בתרא א/ב **”אשרי שבא לכאן ותלמודו בידו”**: יש לפרש כי עיקר הלימוד **ושנעשה בו רושם הוא הלימוד הבא מכתובת יד** אשר על כן נקראו החכמים סופרים (עכ”ל). וידועה המליצה על המשנה במסכת אבות פ”א מ”ו **”קנה לך חבר”**: אל תקרא **”קנה”** אלא **”קנה”** = קולמוס, כלי כתיבה. (ועי’ במד”ק כחא, בכתובות עזב, בפסחים נא, בחולין טא, במאירי סוף מסכת נדה ובשו”ת משנה הלכות ח”ו ס”י קסה ד”ה אהובי).

חידוד הנלמד – הכתיבה מסייעת לחדד את הנלמד, כי פעמים נראה לו שהבין, אך כשבא לכתוב הוא מתקשה ומגלה שיש צורך לחדד את לימודו. [הרה”ג מצליח מאזוו וצ”ל הי”ד היה אומר: **”ע”י הבעת הדברים בכתב המחשבה מתבהרת, ולפעמים אינני מרגיש שיבוש שיש בדברים, רק אחרי שאני מעלה אותם על הכתב”**].

הרגל בכתיבה – ע”י הכתיבה הלומד מתרגל לסדר כל תשובה **בסדר הנכון**: מהמקורות בגמרא ועד לפסיקת ההלכה. בפרט אלו העומדים להיבחן בכתב, חשוב שיתרגלו לכך מבעוד מועד, כי לעיתים המעמד של שעת המבחן מרגש ומקשה על סידור התשובה ותכנון הזמן כראוי.

טו”ב [17] עצות לומדים

- א. **סיכום בסמוך לנלמד** – כלומר בגמר לימוד הסעיף או מספר סעיפים, כשהחומר זכור לך היטב, סכם את הנלמד וענה על השאלות, ואל תשאיר זאת לגמר הלימוד או סמוך למועד המבחן, מפאת השכחה המצוייה, ועוד שעלול להתברר לך שלא הכנת את עצמך לרמת הבחינה כראוי.
- ב. **קרא את השאלה פעמים** – כדי לוודא שהבנת היטב את כוונת השאלה.
- ג. **ענה על השאלה בכוחות עצמך** – ורק אח”כ עיין במראי מקומות שבתחתית העמוד [ובעיקרי השולחן].
- ד. **רושם ראשי פרקים או לפחות נקודות לתשובה** – ורק אח”כ כתוב תשובה מסודרת וברורה, מכיון שפעמים בקריאת השאלה נזכרים בפרטים, וכשבאים לכתוב זה נשכח.
- ה. **התשובה לא תהיה קצרה מדי ולא ארוכה מדי** – פעמים החכמה היא לא **’מה לכתוב’**, אלא **’מה לא לכתוב’**.
- ו. **הקפד על סדר השתלשלות ההלכה** – מהמסד עד הטפחות, לאמור: גמרא, ראשונים, טור, ב”י, שו”ע, נו”כ [ופוסקי דורנו במידת האפשר]. ציין היכן התחדש כל דין, האם זה בגמ’ או בראשונים וכו’, עם מקור מדוייק לדבריך [באזיזה מסכתד/עמ”ס/סע”ע] – בכדי שזו תהיה כעדות שניתן לבדוק אם אפשר להזימה.
- ז. **כתוב בכבוד על המחברים ולא בחריפות** [ע”ע ב”לקט הקמח” לרבי משה חאגיז (הל’ כבוד חכמים על השו”ע יו”ד) וב”רוח חיים” לגר”ח מוולאז'ין (על מסכת אבות פ”א מ”ד)].
- ח. **הכתב – נאה, מסודר עם רווח בין הפרשיות, שפה ברורה [שאינה צריכה פירושים], דקדוקי לשון, סימני פיסוק. להימנע ממרכאות ומסימוני פיסוק מיותרים, וכן מראשי תיבות וקיצורים משונים.**
- ט. **הבחן בין דין המוסכם להלכה** – לבין דין שיש בו מחלוקת בין השיטות השונות, כגון בין השו”ע לרמ”א.
- י. **מסקנת ההלכה** – חשוב שתופיע בסוף התשובה בקצרה.
- יא. **קרא ובדוק את התשובה** – ורק אח”כ עבור לשאלה הבאה.

עצות לנבחנים [בנוסף להנ”ל]

- יב. **מנוחה ותזונה מספיקה לפני הבחינה.**
- יג. **ארגון הציוד הדרוש למבחן** – כלי כתיבה איכותיים, אוכל, שתיה, אקמול, מטליות לחות, טישו וכיוצ”ב.
- יד. **הקדם למבחן** – ומצא מקום נוח, מואר, מאוורר ושקט שאין בו המולה שתפריע לריכוזך.
- טו. **קרא תחילה את כל השאלות** – סמן את הידועות לך היטב, ענה עליהן תחילה ואח”כ על השאלות הקשות.
- טז. **תכנן את הזמן** – כדי שתספיק לענות על כל השאלות בזמן שהוקצב לך.
- יז. **היה רגוע** – ואל תחשוש, חזק וקוה אל ה’ וב”ה תצליח!

¹ בעריכת הדברים נעזרנו בדברי הרה”ג שמואל קדר וצ”ל, ובמאמר **”קנה לך חבר”** להרה”ג מאיר מאזוו שליט”א.
סיכום יובא - השתלשלות ההלכה מהמקורות בגמרא ועד לפסיקת ההלכה. עם התייחסות ל: א. מהו נושא הסוגיה; ב. מהו המקור בגמרא, ומהם שמות התנאים או האמוראים ודעותיהם; ג. מהן שיטות הראשונים והאחרונים; ד. כמי פסק השו”ע וכמי פסק הרמ”א (כאזיזה תנא, אמורא, ראשון). ה. מהם הדינים העיקריים שנוספו בנושאי הכלים; ו. מה ההלכה למעשה; **למעונינים לסכם במתכונת של “עיקרי השולחן”** - כיוון המחשבה לאורך כל הכתיבה צריך להיות: האם נושא זה שייך לעיקר הסעיף, שבצדו הימני של העמוד, או שנושא זה שייך להרחבה לסעיף, שבצדו השמאלי של העמוד. מי שיתמיד בכך ידע להתמקד בעיקר.

שאלות כלליות בהל' איסור והיתר [השייכות ליותר מנושא אחד]

1. מנה מקומות שהוזכר בהם כי "אין אנו בקיאים".²
2. מנה מקומות שהוזכר בהם דין נאמנות עכו"ם.³
3. מצאנו חילוקים רבים בין דבר חריף לדבר שאינו חריף, באר ופרט את כל החילוקים הידועים לך.⁴
4. מנה מקומות שהוזכר בהם דין ביחס לכלים.⁵
5. מנה מקומות שהוזכר בהם דין "תתאה גבר".⁶

שאלות כלליות בהלכות מליחה

6. מהו שיעור זמן מליחה,⁷ כבישה,⁸ צלייה.⁹
7. לפניך תיאור הכשר בשר בצורה אוטומטית, חוה דעתך על התהליך - מה הן הבעיות ומה הן הפתרונות וכיצד תהליך זה עונה על הדרישות ההלכתיות: העופות מונחים על גבי מסילה נוסעת בתוך כלי מלא מים במשך חצי שעה, משם נופלים העופות לכלי מלא מלח ומתערבלים שם בתוך המלח, אח"כ הם נוסעים ע"ג מסילה במשך שעה ומשם נופלים לגי כלים מלאים במים, בזה אחר זה.¹⁰
8. כלי ששורים בו בשר לפני מליחה מה דינו, ומה הדין באם יחזרו ויישרו בו בשר מעלי"ע?¹¹
9. מה ההבדל בין חתיכת בשר שלא נמלחה ונפלה לחתיכות אחרות שנמלחו, לחתיכת בשר ששהתה גי ימים בלי מליחה ונפלה לחתיכות אחרות, והאם קיים בזה המושג של "חתיכה הראויה להתכבד" - שאפילו באלף לא בטיל?¹²

שאלות בהלכות דם

1. באר ופרט ד' דרגות באיסור דם: א). איסור כרת. ב). לאו. ג). איסור מדרבנן. ד). מותר גם מדרבנן.¹³
2. האם דם שבישלו אסור מהתורה או מדרבנן? הוכח מה דעת השו"ע בזה. ציין לפחות ד' נפק"מ לדינא שיש לנו בזה. מהו שורש המחלוקת, והאם היא גם בדם שיוצא על ידי בישול ומליחה?¹⁴
3. מה דין דם שפרש בחתיכה ממקום למקום? ציין את דעת רבותינו הראשונים, ופסק השו"ע!¹⁵
4. דם שנצרך בחיי הבהמה האם מועיל למולחו?¹⁶
5. ביצה שנמצא בה דם, וכעבור זמן נתערבה בביצים אחרות, מהם צדדי הבעיה, ומהי הכרעת הש"ך בנידון?¹⁷

² שו"ע סימן קה סעי' ד-ט.

³ הדחת בשר: שו"ע סימן סט סעי' י. טעימת קפילא ארמא: שו"ע סימן צח סעי' א.

⁴ פרי מגדים במש"ז סימן סט ס"ק כא, רמ"א סימן סט סעי' ט ובש"ך ס"ק לח, רמ"א סימן קח סעי' א, פרי מגדים במש"ז סימן צה ס"ק אי.

⁵ א]. אין מליחה לכלים: רמ"א סימן ע סעי' ב, שו"ע סימן צה סעי' ז, שו"ע סימן קה סעי' יב-יג. ב]. הדחת כלי בשרי וחלבי: שו"ע סימן צה סעי' ג-ד, ובש"ך ס"י צד ס"ק טו. ג]. כלים שנתערבו: שו"ע סימן קב סעי' ג ובנו"כ. ד]. כלי ששרה ששרה בו בשר שלא נמלח: רמ"א סימן סט סעי' א, שו"ע סימן סט סעי' טו.

⁶ במליחה: שו"ע סימן ע סעי' ד, סימן צא סעי' ה, סימן קה סעי' יא.

באו"ה: שו"ע סימן צא סעי' ד, רמ"א סימן קה סעי' ג.

⁷ מליחה: סימן סט סעי' ו.

⁸ כבישה: סימן סט סעי' טו.

⁹ צלייה: רמ"א סימן עו סעי' ב ובש"ך.

¹⁰ סימן סט סעי' א, ד, ו, ז.

¹¹ סימן סט סעי' א, טו.

¹² שו"ע סימן סט סעי' יד, ט"ז ס"ק ל"ה.

¹³ סימן סו סעי' א, ט, י. סימן סז סעי' א. פרי מגדים בפתיחה להל' מליחה.

¹⁴ פרי מגדים בפתיחה להלכות מליחה, ובמש"ז סימן פז ס"ק ו'.

¹⁵ סימן סט סעי' יא, יח ובנו"כ. סימן עו סעי' ב ובנו"כ.

¹⁶ סימן סז סעי' ד.

6. אדם שמוצא דם בביצת "תנובה" - מה דין הביצה, והאם שאר הביצים שנתבשלו איתה נאסרות?
7. בשר המתבשל בקדרה וחציו חוץ לרוטב, ונפלה טיפת דם על החלק הבולט, מה דין החתיכה והאם יש נ"מ באם הבשר יהיה נצלה בשפוד?¹⁸

דם בעין¹⁹

8. דם בעין שנפל על בשר, מה דין הבשר בכל אחד מהאופנים הבאים: א). נפל עליו הדם אחר ששהה שיעור מליחה.
ב). נפל עליו הדם קודם ששהה שיעור מליחה. ג). נפל עליו הדם תוך זמן צלייתו.²⁰
9. למאי נ"מ בין אם אנו קוראים לו "דם פליטה" או "דם בעין"?²¹

סימן סט - דיני מליחה והדחה

בשר קפוא (סימן סט סע' א)

1. מהו לדעתך יסוד ההיתר של בשר קפוא המיובא מחו"ל והאם ניתן למלוח בשר בהיותו קפוא?
2. מה ההבדל בין בשר מלא קרח לבשר קפוא ומהי הבעיה בבשר כזה?
3. באר היטב דין מליחת בשר קפוא בכל אחד מהאופנים הללו: א). נמלח בהיותו קפוא. ב). נמצאה אחר המליחה מקצת חתיכה קפואה. ג). נמלח כדין כשהוא מופשר, אך הוקפא קודם ששהה שיעור מליחה.²²

הדחה ראשונה (סימן סט סע' א)

1. הדחת בשר: באר את כל הטעמים שנמצאו בראשונים להדחה זו. מה הנפק"מ להלכה בין טעמים אלו? מתוך הנפק"מ שביארת, הוכח כיצד הכריעו השו"ע והרמ"א בטעמים אלו.²³
2. מה דין בשר שנמלח בלא הדחה ראשונה והאם אפשר להתירו לצלי?²⁴
3. בשר שנמלח בלא הדחה ראשונה ואח"כ הודח ונמלח שנית, א). מה דינו לבישול ולצלי? ב). האם הדין יהיה תלוי בזמן שהיית הבשר במלח וכן בכמות המלח שנמלח? ג). מה הדין כשנתבשל או נצלה בלא שהודח ונמלח שנית?²⁵
ד). מה דינו כאשר הודח קצת קודם המליחה?²⁶
4. בשר שנטחן בלא הדחה ומליחה, מה דינו? האם יש לו תקנה, ומדוע?²⁷

¹⁷ סימן סו סע' ד, וכן בילקוט יוסף לסימן סו (חלק ח' עמ' קעט-קפ).

¹⁸ סימן צב סע' א-ד, סימן עו.

¹⁹ סימן ע סע' א, ו.

²⁰ רמ"א סימן ע סע' ו ובנו"כ.

²¹ רמ"א סימן סימן ע סע' ו, פרי מגדים בפתיחה להלכות מליחה.

²² רמ"א סימן סט סוף סע' א' ובש"ד, דגמ"ר, פת"ש ובאר-היטב.

²³ פרי מגדים בפתיחה להלכות מליחה, ובשו"ע סימן סט סע' א - ב, וע"ע בעיקרי השולחן בראש סימן סט בטבלאות המסכמות נושא זה.

²⁴ שו"ע סימן סט סע' ב, רמ"א סימן עו סע' ב ובנו"כ.

²⁵ שו"ע סימן סט סע' ב, רמ"א סימן עו סע' ב ובנו"כ.

²⁶ שו"ע סימן סט סע' ב ובנו"כ, פרי מגדים בפתיחה.

²⁷ שו"ע סימן סט סע' ד, ילקוט יוסף לסימן סט סע' נח.

המליחה (סימן סט סע' א - ו)

1. האם חובת המליחה בחולין היא מהתורה או מדרבנן?²⁸
2. מתי אפשר לאכול בשר שנמלח כמות שהוא?
3. באיזה מלח מולחים, בכמה מלח, האם יש למלוח את כל החתיכה, וכמה ישהה במלח מן הדין והמנהג?²⁹
4. חתיכה שנמלחה ושהתה במלחה מעליה וחזרו ומלחה אחר, האם תאסר?³⁰
5. בשר שנמלח והודח, שנגע בבשר המצוי בתהליכי מליחה, במה תלויה מחלוקת הראשונים בזה, וכיצד פוסקים השו"ע, הרמ"א והנו"כ?³¹
6. חתיכה עבה של בשר, האם יש לחתכה לחתיכות קטנות או לא? מהן השיטות בזה?³²

בשר שנמלח רק מצד אחד (סימן סט סע' ד)

1. מה דין בשר שנמלח משני צדדים ולא התפשט המלח בכל מקום?³³
2. מה דין בשר שנמלח רק מצד אחד או עוף שלא נמלח מבפנים?³⁴
3. בשר שנמלח מצד אחד, כיצד פוסקים המחבר ורמ"א לפי הבנת הטי"ז והש"ך?

הדחה אחרונה (סימן סט סע' ז)

1. כמה פעמים צריך להדיח את הבשר אחר המליחה, וכיצד מתבצעת הדחה זו [לכתחילה ובדיעבד]?³⁵
2. מה דין בשר שנתבשל בלי הדחה אחרונה? [האם צריך 60 כנגד המלח או די ב-60 כנגד הדם?] ומה הדין כשנפל לכלי שני שהיד סולדת בו, ולכ"ש שהיסי"ב ויש בו דבר חריף?³⁶
3. מה טעם חומרת הרמב"ם בענין החליטה שאחר המליחה, והאם צריך לחוש לזה לכתחילה, ולמה?³⁷
4. מדוע לא נהגו העולם כחומרת הרמב"ם, אע"פ שהורה הבי"י שטוב להחמיר כדעת הרמב"ם במקום האפשר?³⁸
5. מה דין חתיכה שהודחה ונמלחה ובלא הדחה אחרונה חזרו ומלחה פעם שניה, והאם יש הבדל אימתי נמלחה שנית?³⁹
6. מה דין בשר שנתבשל בלא הדחה אחרונה?⁴⁰

המלח (סימן סט סע' ט)

1. מה דין המלח, בתוך זמן המליחה ולאחר זמן המליחה?⁴¹
2. מלח שמלחו בו בשר ונתייבש וחזרו ומלחו בו שנית, האם הבשר מותר, והאם מותר לאכול את המלח?⁴²

²⁸ סימן סט סע' א-ב. פרי מגדים בפתיחה (וראה גם בספר החינוך).

²⁹ סימן סט סע' ג-ד, ו.

³⁰ סימן ע סע' א.

³¹ סימן ע סע' ו.

³² ש"ך סימן סט ס"ק י"ט.

³³ שו"ע סימן סט סע' ד.

³⁴ פרי מגדים במש"ז ס"ק י"ג ד"ה כתב הפר"ח.

³⁵ שו"ע סימן סט סע' ז-ט.

³⁶ שו"ע סימן סט סע' ט ובש"ך.

³⁷ שו"ע סימן סט סע' יט.

³⁸ שו"ע סימן סט סע' יט.

³⁹ רמ"א סימן ע סע' א, ש"ך ס"ק ג', ט"ז ס"ק ב.

⁴⁰ שו"ע סימן סט סע' ט ובנו"כ.

⁴¹ שו"ע סימן סט סע' ט ובנו"כ, שו"ע סימן סט סע' כ ובנו"כ, שו"ע סימן צא סע' ה ובנו"כ.

⁴² רמ"א סימן סט סע' ט ובגרי"א ס"ק מ"ב ובש"ך ס"ק מ"י.

נאמנות נכרי (סימן סט סע' י)

1. באילו תנאים אפשר לסמוך על נכרי במליחת הבשר?⁴³
2. האם נכרי המשמש בבית ישראל הנאמן בתנאים המבוארים בהלכה, נאמן רק להדחה או גם לעצם המליחה?
3. מלצר נכרי העובד במסעדה כשרה, ונתן בשר המוכשר לתוך קדרה קודם שהודח ממילחו ע"י המשגיח, ועבר בזה על הוראה מפורשת של הרבנות, האם הוא נאמן לומר שהדיחו קודם הבישול?

בשר שבושל בלא מליחה (סימן סט סע' י, יא, יד)

1. אשה קנתה בשר ובשלה אותו ואינה זוכרת אם מלחה אותו, האם נאמר ספיקא לקולא?⁴⁴
2. בשר שנתבשל בלא מליחה, מה דינו?⁴⁵
3. בשר שנתבשל בלא מליחה ונתערב אח"כ בחתיכות בשר שנמלחו כדין, מה דין התערובת?⁴⁶
4. מה דין בשר שראוי להתכבד ונתערב בחתיכות אחרות:
 - א. אם זו חתיכה ששהתה ג' ימים בלי מליחה.
 - ב. אם זו חתיכה שנתבשלה בלי מליחה?⁴⁷

בשר ששהה ג' ימים (סימן סט סע' יב - יד)

1. בשר ששהה ג"י ללא מליחה, שמלחו עם בשר אחר, מה הדין במקרה שהבשר האחר כבר נמלח והודח ומה הדין כשהבשר האחר עדיין לא נמלח?⁴⁸
2. בשר ששהה ג' ימים בלא הדחה ומליחה, ונצלה: האם מותר לבשלו אח"כ, והאם יש להקל בזה אם לפני הצלייה עבר הבשר את כל תהליך ההכשרה כדרך שאנו מולחים לקדרה (הדחה, מליחה, הדחה)?⁴⁹

כבוש (סימן סט סע' טו)

1. בשר שהושהה במי שרייתו מעת לעת, מה דינו, האם הדין תלוי בכמות המים?⁵⁰
2. מה דין כבד שנכבש במים מעת לעת?⁵¹
3. בשר המלוכלך בדמים האם אומרים בו דין כבוש?⁵²
4. בשר שלא הוכשר ששהה במים מעת לעת, האם זה משנה אם הוא מלוכלך בדם או רק דמו בלוע בו, ומה דינו לצלי?⁵³

⁴³ שוי"ע סימן סט סע' י ובנו"כ.

⁴⁴ סימן סט סע' י, ובט"ז שם ובס"ק כ"ד. נקה"כ ס"ק ה'.

⁴⁵ שוי"ע סימן סט סע' יא ובנו"כ.

⁴⁶ רמ"א סימן סט סע' יד ובנו"כ.

⁴⁷ שוי"ע סימן סט סע' יד ובנו"כ.

⁴⁸ סימן סט סע' יב. ט"ז ס"ק ל"ב ובנקה"כ.

⁴⁹ שוי"ע סימן סט סע' יב, ט"ז סוף ס"ק ל"ב.

⁵⁰ סימן סט סע' טו.

⁵¹ רמ"א סימן סט סע' א, שוי"ע סימן סט סע' טו, פת"ש סימן עג ס"ק ד, שפ"ד סימן עג סוף ס"ק י' ובסוף סימן סט ס"ק ס'.

⁵² שוי"ע סימן סט סע' טו ובנו"כ.

⁵³ סימן סט סע' טו, ש"ך ס"ק ס.

אין מליחה לכלים (סימן סט סע' טז - יח)

1. מה פירוש המושג, ובאיזה הקשר הוא מובא בסימן סט?⁵⁴
2. פרט ובאר את הנפק"מ לדינא היוצאות מדין זה.
3. האם דין זה נוהג גם בכלי עץ או כלי חרס?⁵⁵
4. כלי מנוקב שמלחו בו בשר, האם מותר להשתמש בו בחם ובצונן?⁵⁶

בשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב (סימן סט סע' טז - יח)

1. מה דין הבשר⁵⁷ והכלי?⁵⁸
2. מהו שיעור הזמן שצריך הבשר לשהות בכלי כדי שיאסר?⁵⁹
3. מהו שיעור הבשר הנאסר, האם רק מה שבתוך הציר, או כל החתיכה (ובמה תלויה מחלוקת הראשונים בזה), ומה הדין בחתיכה שנמצאת ע"ג החתיכה שבקדרה?⁶⁰
4. מהו שיעור המלח שנמלח בו הבשר כדי שיאסר, האם אפילו בשיעור מליחה לצלי, או רק בשיעור מליחה לקדרה?⁶¹

מעשה דרש"י (סימן סט סע' כ)

1. מהו מעשה דרש"י? באר את שיטות הראשונים בזה (להקל או להחמיר), פרט מהם הנפק"מ היוצאות ממעשה דרש"י ואת פסק ההלכה.

סימן ע – דין מליחת הרבה בשר ביחד

1. **מליחת כמה חתיכות בשר יחד**
 - א. באר ג' טעמים להיתר זה!
 - ב. האם הם מוסכמים על כל השיטות?
 - ג. מה הנ"מ בטעמים אלו לדינא?⁶²
2. בשר כשר וטרף שנמלחו יחד, האם הבשר נאסר, ומה הדין כשאחד מהם מלוח ונוגעים זה בזה?⁶³
3. דגים שנמלחו בכלי הבלוע איסור, האם הם נאסרו?⁶⁴
4. דגים ועופות שנמלחו זה עם זה, מה דין העופות והדגים, ומדוע?⁶⁵

⁵⁴ סימן סט סע' טז, ט"ז ס"ק לט, מ. ש"ך ס"ק סז.

⁵⁵ ט"ז ס"ק מג, ש"ך ס"ק סו, ע.

⁵⁶ סימן סט סע' יז.

⁵⁷ סע' יח.

⁵⁸ סע' טז.

⁵⁹ סימן סט סע' יח.

⁶⁰ סימן סט סע' יח.

⁶¹ סימן סט סע' יח ובש"ך ס"ק עא.

⁶² סימן ע סע' א ובנו"כ.

⁶³ סימן ע סע' ג-ד.

⁶⁴ רמ"א סימן ע סע' ב, ש"ך ס"ק יג, ט"ז ס"ק ז-ח.

⁶⁵ סימן ע סע' א-ב.

**מפתח עניינים
אלפביתי
ונושאי הסעיפים**

מפתח עניינים אלפביתי
להלכות מליחה ובשר בחלב

217 210	בסוגים שונים של חימום
	בסוגים שונים של חלב (ראה גם: תלב)
149 147	מי חלב
147	של בהמה מתה
140	בשר בחלב שנאסר מדרבנן
77 76	בית הכוסות, בישלו בלי מליחה
	בליעה (ראה: תערובת)
	בליעת כלי (ראה: כלי)
	בן דרוסאי
85 38	צליית בשר כמאכל בן דרוסאי
	בני מעיים (ראה: מעיים)
	בצל
237 236	כדבר חריף (ראה גם: חריף)
89	שנצלה עם בשר שלא נמלח
	בצק (ראה גם: פשטידא)
92	צליית בשר שלא נמלח, עטוף בצק
	ברכת המזון
161 160	הפסק בין אכילת בשר לאכילת חלב
	ג
	גאונים
34-28	אסרו בשר ששהה 3 ימים מעל"ע בלי מליחה
67 64	תיקנו לא לבשל כבד
	גבינה (מה שמיוחד בה לעומת חלב נחלי)
	בשר שנגע בה (ראה: נגיעה)
	המתנה אחרי אכילתה לפני שיאכל בשר ולהיפך
	(ראה: המתנה)
230	הנחת כלי גבינה ליד כלי מלח וחומץ
151	העמיד גבינה בחלב של נבילה
	העמיד גבינה בעור קיבה (ראה: קיבה)
168	חיתוכה בסכין בשרית
182	לחם שנגע בה
221	נפלה בקערת בשר חמה
	גוי (ראה גם: קפילא)
156	אכילה באותו שולחן עם גוי האוכל איסור
158	אמירה לגוי בשבת להדיח בשר לפני שיעברו 3 ימים מעל"ע
28	חתיית אש תחת קדירת גוי, חשש בישול בשר בחלב

א

	אבר מן החי
	היכה על תרנגולת ויצאה ביצה המעורה בגידין
146	אורחים, סעודת אורחים
201 24 19	אפר, נותן טעם לפגם במים
229	אפשר לסוחטו (ראה גם: חתיכה נעשית נבילה)
198-196	
236 218	

ב

237	בארשט, כדבר חריף (ראה גם: חריף)
86	בי דוגי, שומן היוצא מצלי
	ביטול (ראה: תערובת)
	ביצה
	היכה על תרנגולת ויצאה ביצה המעורה בגידין, לענין אבר מן החי
146	עוף או גדי ממולאים בביצים (ראה: מולייתא)
	של זכר
74	בישולה
74	מליחתה עם בשר אחר
	שנמצאת בעוף אחרי שחיטה
146	אכילת גבינה אחרי אכילת ביצה זו
146	אכילתה בחלב
146	מעורות בגידין או לא
146	נגמר החלבון או לא נגמר
146	נגמר החלמון או לא נגמר
146	קליפה קשה או לא
146	בישל אותה עם חלב
146 77	האם מותר למולחה עם בשר אחר
146 77	האם צריכה מליחה
	בישול בשר בחלב, האיסור
140	בישול אחר בישול
208	בישול בשר בכלי שבלע חלב ולהיפך
208	בכלי שאינו בן יומו
174-170	בישול כחל (ראה גם: כחל)
	בסוגים שונים של בשר
145 142	בהמה טמאה
145 143 142	בשר עוף
	גידים, דם, טלפיים, עור, עיקרי קרניים, עצם, שליל, שליא
149	נבילה או טריפה

הבהרה: ההפניות במפתח זה מתייחסות למספור העמודים בחלק "עיקרי השולחן".
מומלץ לעיין בהתאם לסימן והסעיף שב"עיקרי השולחן" גם בחלקים הבאים: "מבואות לטור ולב", "ושנתם" ו"עיקרי מבחן השולחן".

דם הנפש, הגדרתו 9
 הבלוע בבשר 9
 שבישלו, האם אסור מהתורה או מדרבנן 10 9
 שבישלו עם חלב, לענין איסור בב"ח 147
 שמלחו, האם אסור מהתורה או מדרבנן 10 9

ה

הדחת בשר

אחרי המליחה

במי פירות 20
 במליחה לצלי 20
 בשר שלא הודח, והוכנס לכלי שאינו מנוקב ... 35
 36
 האם סותמת את נקבי הפליטה 48 47
 הדיח בלי ניפוץ ושטיפה 21
 הדיח רק אחרי זמן ניכר 36 35
 חיתוך בסכין בשר שלא הודח 36 35
 חתכו מכל הצדדים במקום להדיחו 35
 כמה פעמים צריך להדיח 20
 נאמנות גוי האומר שהדיח 23
 23
 במסיח לפי תומו 23
 נתבשל בלי הדחה 22
 בכלי ראשון או כלי שני 22
 צלייה בלי הדחה 36
 שטיפה 21 20
אחרי צלייה 82 81
לפני המליחה

אם התייבש הדם בבשר ששהה 3 ימים 25
 אם חתכו והפשיטו מבחוץ 13 12
 אם מלח בלי להדיח תחילה 15 13 12
 מלח אחרי הדחה מועטת 15
 מלח מעט לצלי 15
 מלח עם חתיכות אחרות 15
 אמירה לגוי בשבת להדיח 28
 במי פירות 20
 האם צריך שרייה 14-12
 הדיחו וחתכו לשנים 14-12
 הכלי ששורים בו 14
 טעם שצריך להדיח 14 12
 נשרה במים, לפני החתיכה היו חוץ למים ... 13 12
לפני צלייה 82 81

הדחת כלים

כלי בשרי וכלי חלבי שהודחו יחד 227
 אם היה אפר במים 229
 בכלי ראשון או בכלי שני 227
 בכלים מלוכלכים או נקיים 227

נאמנותו לומר שהדיח אחרי מליחה 23
 במסיח לפי תומו 23

גוש

חתך בשר רותח בסכין חלבית בגוש בשר בכלי שני 220
 ניער בכף חלבית גוש בשר בכלי שני 220

גזר

חתך גזר בסכין בשרית ואח"כ דבר חריף 240
 גיד, אכילה ובישול עם חלב 149
 גירוד, פחות מכדי קליפה 240

ד

דבר שיש לו מתירין

בשר ששהה ג' ימים מעל"ע בלי מליחה 29
 בשר שלא נמלח, שנתערב בחתיכות שנמלחו ... 29

דבש

שבושל בכלי בשרי ונשפך לכלי חלבי 222

דג

איסור אכילתו עם בשר משום סכנה 41
 במליחה יחד אין סכנה 41
 דג שנמלח עם בשר 42 41
 אכילתו עם חלב 143
 נמלח עם עוף 42 41
 עם או בלי קשקשים 42 41
 הפלטת הדם מהדג ע"י מליחה 42
 כשאחד מהם תפל 42
 נצלה בתנור עם בשר, אכילתו עם חלב 244
 נתבשל או נצלה בקדירה בשרית, אכילתו עם חלב
 (ראה: נותן טעם בר נ"ט)

דג טמא

שנמלח עם דג טהור 42
 דג מלוח, האם נחשב חריף 239 237
 דורלקס, שימוש בו לבשר ולחלב 148

דם

איסורו

המקור בתורה 9
 טעמו 9
 האם ציר שיוצא אחרי מליחה הוא רק מזהל ... 37-34
 בשר ששהה בציר הזה 36 35
 כלי שנפל בו הציר 37
העונש על אכילתו 9
 דם האיברים, הגדרתו 9

הבהרה: ההפניות במפתח זה מתייחסות למספור העמודים בחלק "עיקרי השולחן".
 מומלץ לעיין בהתאם לסימן והסעיף שב"עיקרי השולחן" גם בחלקים הבאים: "מבואות לטור ולב"י", "ושנתם" ו"עיקרי מבחן השולחן".

הנאה, איסור בשר בחלב בהנאה
 140..... בבשר בחלב דרבנן
 140..... טעון קבורה
הערמה, בהדחת בשר בשבת
 28.....
הקפאה, בשר קפוא
 14..... מליחתו
 14..... קפא אחרי שנמלח, לפני שיעור מליחה

ן

ורידים (ראה גם: חוטי דם)
 83.... צריך לחותכם כדי להתיר לצלות עוף שלם
 83..... אם ניקר את חוטי הדם

ז

154..... **זה וזה גורם זיעה**
 205..... מחלב, שעולה לקדירה בשרית
 209..... שעולה לכיסוי קדירה
 237..... **זנגביל, כדבר חריף** (ראה גם: חריף)
 77..... **זפק, צריך מליחה**

ח

143..... **חגב, עם חלב**
 213..... **חוזר וניעור**
חוטי דם
 83..... ניקורים
 83..... צליית בשר שיש בו חוטי דם
חולה שאין בו סכנה
 161... בהמתנה אחרי אכילת בשר, לפני שיאכל חלב
חומץ
 230..... הנחת כלי גבינה ליד כלי חומץ
חי
 83..... אכילת בשר חי — צריך חיתוך לאברים
 143..... **חיה, בשר חיה בחלב, אסור מדרבנן**
חילתית
 237-234..... שחתך בסכין איסור שאינה בת יומא
חלב
 74..... טחול שצלאו עם החלב שלו
 206..... שנפל על כלי

227..... כלי בשרי שהודח בכלי ראשון חלבי
 229..... אם היה אפר במים
 מי הדחה של כלי בשר שנתערבו עם מי הדחה של כלי חלב
 148.....
המתנה אחרי אכילת בשר, לפני אכילת חלב
 160..... אחרי בליעת בשר בלי ללעוס
 161 160..... אחרי לעיסת בשר לתינוק
 161..... בחולה
 בסעודת בשרית ארוכה, האם צריך סילוק שולחן וברכת המזון
 161.....
 161..... האם צריך להמתין שש שעות
 161..... בימות החורף, ארבע שעות
 161..... במחנה צבא, חמש שעות
 161..... במקום צורך, חמש וחצי שעות
 161..... מנהג להמתין שעה
 160..... **הדעות בגמרא**
חשש לבשר בין השיניים
 160..... מי שיש לו שיניים תותבות
 160..... טעמים שצריך להמתין
 161..... מצא בשר בין שיניו אחרי שש שעות
סוגים שונים של בשר, המתנה אחרי אכילתם
 178..... כחל
 161..... עוף
 167 166..... תבשיל בשרי
 166..... מרק עבה או צלול
 166..... תבשיל חלבי אחרי תבשיל בשרי
 167..... תבשיל עוף
 166..... תבשיל שאין בו בשר או חלב בעין
 167..... תבשיל פרווה שבושל בסיר בשרי
 168..... **סילוק הלחם והמפה שאכלו בהם**
המתנה אחרי אכילת גבינה, לפני אכילת בשר
 164..... אחרי גבינה קשה או צהובה
 164..... אחרי חלב נוזלי
 167 166..... אחרי תבשיל חלבי
 167..... האם נטילת ידיים חובה
 162..... ביולדת, מינקת, מעוברת וקטן
 163 162..... האם צריך נטילת ידים, קינוח והדחת פיו
 162..... דברים שלא מועיל בהם קינוח
 163..... דין מים אמצעיים
 163..... האם די בבדיקת הידיים ביום
 163..... לאכילת בשר במזלג
 163 162..... לפני אכילת בשר עוף או בשר חיה
 178..... לפני אכילת כחל
 168..... סילוק הלחם והמפה שאכלו בהם
 168..... בזמן שאוכלים בכלים על המפה

הבהרה: ההפניות במפתח זה מתייחסות למספור העמודים בחלק "עיקרי השולחן". מומלץ לעיין בהתאם לסימן והסעיף שב"עיקרי השולחן" גם בחלקים הבאים: "מבואות לטור ולב"י", "ושננתם" ו"עיקרי מבחן השולחן".

- חלב, סוגים שונים, איסור אכילתם ובישולם בבשר**
- של אשה 145.....
- כשיש היכר 145.....
- לרפואה 145.....
- בבשר עוף 145.....
- של בהמה מתה 147.....
- של בהמה שחווטה 176 172.....
- של זכר 147.....
- זכר אדם או זכר בהמה 147.....
- מִי חלב 149.....
- חליטה, בבשר**
- בכבד 67 65.....
- האם מתירה בישול בלי מליחה 37.....
- האם צריך לחלוט בשר אחרי המליחה 34.....
- נחלט ובישלו 67.....
- סותמת את נקבי הפליטה 34.....
- שהה ג' ימים מעל"ע בלי מליחה ונחלט 25.....
- חם מקצתו חם כולו**
- 219 212.....
- חמוץ, ירקות חמוצים**
- האם נחשבים חריפים 237.....
- חמי טבריה, בבישול בשר בחלב**
- האם אסור מהתורה 147 140.....
- חמוץ בפסח**
- יהודי האוכל מצה, וגוי אוכל חמוץ, בפסח, באותו שולחן 156.....
- חפיפה**
- בישול בכלי המשמש לחפיפת הראש 148.....
- חריף**
- בנ"ט בר נ"ט 225.....
- חתך דבר חריף בסכין איסור 237-234.....
- חתך הרבה חתיכות ממנו בסכין איסור 239.....
- חתך דבר חריף בסכין בשרית, אכילתו עם חלב 237-234.....
- בת יומא או שאינה בת יומא 235 234.....
- חתך בה בינתיים לחם או לפת 240.....
- חתך בה קודם בשר חם או קר 240.....
- תבלין חריף שנודך במדוכה בשרית, אכילתו עם חלב 238.....
- חרס**
- כלי חרס שמלחו בו, אכילה ממנו 32.....
- חתיכה הראויה להתכבד, אינה בטלה בבשר בהמה טמאה שנתבשל עם גבינה**
- בבשר ששהה ג' ימים מעל"ע בלי מליחה 29.....
- בטיפת חלב שנפלה עליה 196.....
- חתיכה נעשית נבילה**
- באיסור דבוק 198 60.....
- באיסור דרבנן 173.....
- באיסורים חוץ מבשר וחלב 198 197 71 24 22.....
- 218 213 212
- בחתיכה שחציה חוץ לרוטב 199.....
- בחתיכה שרק חציה נאסר 199.....
- בלח בלח 199-197.....
- בבשר וחלב**
- בבשר עוף 196.....
- בירק שבלע חלב ונפל לבשר 218.....
- שאחד מהם מבהמה טמאה 142.....
- דבר שנאסר במליחה**
- 199.....
- בחתיכה שנאסרה ע"י משהו**
- 199.....
- סילק אותה, או לא סילק 199.....
- ביבש ביבש**
- 199.....
- בכלי שנאסר**
- 213 199.....
- בציר דגים**
- 41.....
- ט**
- טחול**
- בישולו אחרי מליחה 74.....
- בישולו עם בשר אחר 74.....
- השהיתו ג' ימים מעל"ע 25.....
- צלאו עם החלב שלו 74.....
- טיגון בשר בחלב**
- האם אסור מהתורה 140.....
- טלפים**
- אכילה ובישול עם חלב 149.....
- חיתוכם לפני המליחה 53.....
- מליחתם 53.....
- טמאה, בהמה טמאה**
- בשרה בחלב, האם אסור בבישול והנאה מדרבנן 145 142.....
- חלבה בבשר, האם אסור בבישול והנאה מדרבנן 145 142.....
- טעימה**
- האם סומכים על טעימת גוי (דאה: קפילא) 235.....
- האם סומכים על טעימת ישראל 235.....
- טריפה**
- בשר טריפה שנמלח עם בשר כשר 43.....
- אם אחד מהם שמן 44.....
- אם הטריפה מלוחה או תפלה 44 43.....
- נוגעים או לא נוגעים 43.....
- צירה אסור 43.....

10. דם שיצא ע"י כבישה
 14. האם כבישה אוסרת את הכלי

כחל

אופן קריעתו וטיחתו 174
 בישול פשטידא שלו (עסוף בצק) 174
 בישולו אחרי צלייתו 176
 בישולו בחלבו 175 172
 בישולו בפני עצמו או עם מים וירקות 175 172
 מנהג לאסור גם כשקרעו וטחו 175 174
 בישולו עם בשר 175 172
 אם לא קרעו, די ב-59 נגדו 173
 מנהג לאסור גם כשקרעו וטחו 174
 נפל מהתערובת הראשונה לתערובת שניה 173
 המתנה בין אכילתו לאכילת חלב 178
 הנחתו בכלי בשרי 176
 חתיכת כחל בסכין בשרית 176
 כבישה, כשהניחו מעל"ע בחלבו 176
 מליחתו עם בשר אחר 178
 צליית בשר בשפוד שצלו בו כחל ולהיפך 176
 אם לא נמלח הכחל 176
 צלייתו לבד 172
 אם לא נמלח 176
 לפי המנהג 174
 נמצא חלב בגומותיו אחרי צלייה 176
 צלייתו עם בשר 177 175
 כשהכחל למטה או למעלה 177
 שיטות הראשונים 171 170

כיוור

שהודחו בו כלי בשרי וכלי חלבי יחד 229 228
 שימוש בו בבשר וחלב 229

כיכר, שנטף עליה ציר, מבשר צלי 85

כיסוי קדירה

קדירה חלבית שנתכסתה בכיסוי בשרי 209
 שאינו בן יומו 209
 שנפלה עליה טיפת חלב 204

כלי, בליעת טעם בו

בישל חלב בקדירה בשרית 208
 בקדירה בת יומא 208
 בקדירה שאינה בת יומא 208
 האם דם נבלע בכלים 42 37 36 31
 הכניס כף חלבית לקדירה בשרית
 אם הכף אינה בת יומא 215
 דין הכף, אם יש ששים בקדירה נגדה 214

י

יבש

אכילת בשר יבש עם חלב 152
 חנ"נ ביבש ביבש 199
 נתינת חלב בעור קיבה שהתייבש 152

כ

כבד

אם נתבשל עם בשר נבילה 66
 בישולו
 אחרי שנקרע 68
 אחרי צלייה 68 25
 האם צריך הדחה 70 65
 אם לא נמלח 64
 אם נמלח 65 64
 נתבשל עוף עם הכבד שלו 71
 שליקה או בישול 65
בשר שנצלה עם כבד
 אחרי שנמלח הכבד 69
 בשפוד תלוי או מאוזן 69
 מולייתא (עוף ממולא) שנצלה עם כבד 72
 נצלה עוף עם הכבד שלו 71
בשר שנתבשל עם כבד
 האם צריך לקולפו 70
 השהייתו ג' ימים מעל"ע 25
 חליטתו 67 65
 בישלו אחרי חליטה 67
 מליחתו
 ע"ג בשר 70 69
 מלח בשר ע"ג כבד 70
 מנהג לא למולחו 70
 האם צריך להדיחו לפני צלייה 70
 האם צריך לקרוע 68 64

כבישה (כבוש כמבושל)

כבשר וחלב

האם מותר לכבוש יחד 140
 כבשו יחד, אסורים באכילה מדרבנן 190
 בכחל שהניחו מעל"ע בחלבו 176
 בשר שנמלח והודח, ושהה בקערת איסור 31
 בשר ששהה במים מעל"ע לפני שנמלח 30 14
 אם לא היה עליו דם בעין 30
 צלייתו 30

הבהרה: ההפניות במפתח זה מתייחסות למספור העמודים בחלק "עיקרי השולחן".
 וממלץ לעיין בהתאם לסימן והסעיף שב"עיקרי השולחן" גם בחלקים הבאים: "מבואות לטור ולבי", "ושנתם" ו"עיקרי מבחן השולחן".

כרישין, כדבר חריף (ראה גם: חריף) 237
 כרס, בישלו בלי מליחה 77 76

ל

לב

אכילתו גורמת טיפשות 56
 אכילתו גורמת שכחה 56
 אם לאחר מליחתו נפל לציר 58
 בהמה שנתבשלה עם לבה 61
 האם צריך לצלותו לפני בישולו 56
 חֶלֶק וזאינו בולע מדמו 58 57
 טעם חיתוך ערלת הלב 59
 עוף שנתבשל שלם עם לבו 60
 כשהלב דבוק או לא דבוק 60
 מתי יש בו ששים נגד הלב 61
 מולייתא (עוף ממולא) שנצלה עם לב 72
 קריעתו לפני מליחה 57 56
 אם לא קרעו, ומלחו או בישלו 59-57

לחם

העלאת לחם אסור על שולחן שאוכל עליו 156
 נגע בבשר או גבינה 182
 שנאפה בתנור עם בשר או עם חלב 244 242
 תנור קטן או גדול 244
 שנאפה בתנור שהוטח בשומן 243 242
 שנעשה עם חלב 242
 כמות קטנה 242
 עם שינוי 242

לימון

האם נחשב חריף 239
 חתך הרבה חתיכות ממנו בסכין איסור 239

לפת

חתכו בסכין בשרית, אכילתו עם חלב 240

מ

מדיח כלים חשמלי

שימוש בו לבשר ולחלב 229
 מוהל (ראה: ציד)

מוח הראש, מליחתו

מוח שבעצם (ראה: עצם) 54

מולייתא (עוף או גדי ממולא)

בישולו בלי מליחה 89
 נצלה עם לב או כבד 72
 צלייתו בלי מליחה 88
 מילוי בשר או ביצים 88
 צריך מליחה לפני צלייתו 82

דין הקדירה והתבשיל 214
 הכניס אותה פעמיים או יותר 213
 הכניס חלק מהכף 212
 לקדירה בשרית שהיה בה תבשיל פרווה 217
 לקדירה בשרית שהרתיחו בה מים 214
 הנחת איסור בכלי היתר 181
 הנחת כלי חלב ליד כלי בשר, גלויים או מכוסים 231
 הנחת מאכל בכלי איסור 181
 כלי חלבי שנמצא בין כלים בשריים 228
 טיפת חלב שנפלה על דופן כלי שיש בו תבשיל בשרי, אצל האש 200
 בשעת הדחק 203
 נפלה בצד שכנגד האש או בצד האחר 202
 נפלה מול התבשיל 201
 נפלה מול מקום ריק 202 201
 כף חלבית או כף איסור שניער בה מים, האם נעשית בת יומא 212
 קדירה חדשה ששם בה כף חלבית, כשהיו בה מים 216
 אם שם בה אח"כ כף בשרית 216
 קדירה חמה שהועמדה על איסור שנשפך על הקרקע 203
 קדירות הנוגעות זו בזו 205
 קערת איסור 31
 מליחה בה 31
 בשר שנמלח והודח, ושהה בה 31
 קערת בשר חמה, שנפלה בה גבינה 221
 אם הקערה יבשה או לחה 221
 שפוד שהוכנס למאכל חלבי 84
 שנאסר מטעם בשר בחלב, שימוש בו לחימום מים לרחיצה 214
 מאכל צונן, יבש או לח 214
 מכירה לגוי 214
 תבשיל שנתבשל בקדירה אסורה בהנאה, שאינה בת יומא 214

כלי שני

בשר שנתבשל בכ"ש בלי הדחה אחרי מליחה 22
 חתך בשר רותח בסכין חלבית בכלי שני 219
 בגוש בשר בכלי שני 220
 כלי בשרי וכלי חלבי שהודחו יחד בכ"ש 227
 ניער בכף חלבית גוש בשר בכ"ש 220

כליות

בישולן 74
 מליחתן עם בשר אחר 74

כף (ראה: כלי)

כרוב, האם נחשב חריף 239

הבהרה: ההפניות במפתח זה מתייחסות למספור העמודים בחלק "עיקרי השולחן". מומלץ לעיין בהתאם לסימן והסעיף שב"עיקרי השולחן" גם בחלקים הבאים: "מבואות לטור ולב"י", "ושננתם" ו"עיקרי מבחן השולחן".

22. מלח שמלחו בו — נאסר
 19. נחתך הבשר אחרי המליחה
 16. סוג המלח שמולחים בו
 ספק אם נמלח
 ונתבשל
 23.
 28. ספק אם נמלח תוך ג' ימים או אחר ג' ימים
 40. של חתיכה פעמיים
 40. של כמה חתיכות יחד
 40. בשר בהמה עם בשר עוף
 178. כחל עם בשר אחר
 78. מעיים עם בשר אחר
 178. עור הקיבה עם בשר אחר
 של עוף
 18 17. בפנים ובחוץ

מלצר

חיובו בנטילת ידים בין חלב לבשר
 167.
 23. מסיח לפי תומו, נאמנות גוי

מעושן

(ראה: עישון)

מעיים

בישולם בלי מליחה
 77 76.
 מלח רק את הצד הפנימי
 77 76.
 מלחם בכלי לא מנוקב
 76.
 מליחת השומן שלהם
 77 76.
 מליחתם עם בשר אחר
 78.

מעמיד

אינו בטל אף באלף
 151.
 כאשר זה וזה גורם
 154.

מפה

סילוק המפה שאכלו בה בשר, לפני אכילת חלב
 ולהיפך
 168.
 בזמן שאוכלים בכלים על המפה
 168.
 שימוש באותה מפה לשניים הרוצים לאכול ע"ג
 אותו שולחן בשר וחלב
 157.

מצוה

צורך מצוה, טעם להקל בספק איסור
 37.

מצקת, האם היא ככלי ראשון
 215.

מראית עין

בבישול בשר בחלב שאחד מהם מבהמה טמאה
 142.
 בבישול עוף בחלב
 143.
 בדבר המפורסם לכל
 144.
 בחדרי חדרים
 144.
 בחשש לאיסור דרבנן
 144.
 בציר שיוצא מבשר צלי
 85.
 חלב קרוש שבקיבה, עם בשר
 150.

מחמוץ, כאשר זה וזה גורם
 154.
 מי חלב

בישולם ואכילתם עם בשר
 149 147.

מים אמצעיים, בין גבינה לבשר
 163.

מיקרוגל

הכשרתו לשימוש בחלבי אחרי שימוש בבשרי
 148.

(ראה: כיסוי)

מלוח כרותח (ראה גם: נגיעה)
 188-185.

אכילת רותח מכלי מנוקב שמלחו בו בשר
 32.

אכילה מכלי שאינו מנוקב שמלחו בו בשר
 32 31.

בבשר וחלב

האם מותר למלוח יחד
 140.

נמלחו יחד, אסורים באכילה מדרבנן
 190.

כוח מלח להפליט טעם הבלוע בכלי
 232.

מלח

האם בטל בששים או באלף
 22.

הנחת כלי גבינה ליד כלי מלח
 230.

ייחוד מלח נפרד לחלב ולבשר
 157.

מלחיות נפרדות
 232.

שהיה בכלי בשרי, שימוש בו בגבינה
 232.

מליחה, של בשר להוציא את דמו

בקערת איסור
 31.

בשר שלא נמלח, שנתערב בחתיכות שנמלחו
 29.

בשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב
 33.

בשר שבתוך הציר או חוץ לציר
 33.

שיעור הזמן שאוסר
 33.

בשר שנתבשל בלי מליחה
 24.

דווקא בכלי מנוקב
 31.

האם חובה למלוח מהתורה או מדרבנן
 10.

הנחת בשר בתהליך מליחה ליד בשר שלא

נמלח
 46.

היתר ע"י מליחה שנית
 46.

בכלי שאינו מנוקב
 48.

הנחת בשר בתהליך מליחה ליד בשר שנגמרה

מליחתו
 46.

היתר ע"י מליחה שניה
 46.

השארית בשר במליחתו זמן רב
 45.

כמה זמן צריך למלוח
 19.

צירוף זמני מליחה, אם בינתיים הוקפא
 14.

כמה מלח צריך לפזר
 18 17.

כמה צדדים צריך למלוח
 18 17.

אם מלח רק צד אחד
 18 17.

חיתוך טלפיים אחרי מליחת הרגל
 53.

חתיכה עבה
 19 17.

הבהרה: ההפניות במפתח זה מתייחסות למספור העמודים בחלק "עיקרי השולחן".

וממלץ לעיין בהתאם לסימן והסעיף שב"עיקרי השולחן" גם בחלקים הבאים: "מבואות לטור ולב"י", "ושנתם" ו"עיקרי מבחן השולחן".

215 כף שאינה בת יומא
 כף חלבית או כף איסור שניער בה מים, האם
 212 נעשית בת יומא
 219 סכין שאינה בת יומא
 214 208 קדירה שאינה בת יומא
 אם תוך מעל"ע בישל בה מים, מומתי מונים
 218 מעל"ע
 226 225 בנ"ט בר נ"ט
 238 תבלין שנדוך במדוכה שאינה בת יומא
 21 20 ניפוץ המלח, אחרי מליחה
 222 ניצוק חיבור
 149 נסיוני דחלבא, אכילתם עם בשר
 144 נקניק צמחי, בחלב
 נר
 206 נר של חלב שנטף ממנו על כלי

ס

סכין
 234 219 דוחק הסכין מבליע טעם
 219 חתך בשר קר קשה בסכין חלבית
 219 חתך בשר רותח בסכין חלבית
 220 בגוש בשר בכלי שני
 219 בשר בכלי ראשון או בכלי שני
 219 סכין בת יומא או שאינה בת יומא
 168 חתך גבינה בסכין בשרית
 168 לחם שנחתך בסכין בשרית, אכילתו עם חלב
 נעיצת סכין בשרית בקרקע להתירו לשימוש עם
 168 חלב
 168 מנהג שיהיו סכינים נפרדים לבשר ולחלב
 168 מנהג שתהיה סכין מיוחדת ללחם
 219 שחט בסכין של איסור, האם בית השחיטה נאסר
 84 שחתך בו צלי אצל האש

סכנה, בדג עם בשר (ראו: AT)

ספק

23 האם נמלח בשר, ונתבשל
 האם נמלח בשר תוך ג' ימים מעל"ע
 28 27 מהשחיטה
 37 לצורך מצוה מקילים בספק איסור
 23 ספק דרבנן, אם אתחזק איסורא

ע

עוף

143 בשר עוף בחלב, אסור מדרבנן
 18 17 מליחתו בפנים ובחוף

נ

נאמנות גוי לומר שהדיח את הבשר אחרי
 המליחה 23
 נבילה
 151 העמיד גבינה בחלב של נבילה
 66 כבד שנתבשל עם בשר נבילה
 180 נגיעה, בשר וגבינה שנגעו זה בזה
 אם אחד חם (ראו: תתאה גבר)
 180 אם אחד חריף
 180 אם אחד לח
 187 185 אם אחד מלוח
 187 אם אחד שמן
 186 אם המלוח למעלה
 189 בשר חי או צלי שנגע בגבינה מלוחה מעט
 186 הגדרת מלוח
 180 אם הם יבשים
 187 185 אם שניהם מלוחים
 188 187 אם אחד שמן

נדר

העלאת דבר האסור לו מטעם נדר, על שולחן
 שאוכל עליו 156
 שניים המודרים הנאה זה מזה, אכילתם בשולחן
 אחד 156
 אם זה אוכל בשר וזה אוכל חלב 158
 נותן טעם בר נותן טעם ... 226-224 222 217 216
 בביצה קלופה או בקליפתה 225
 בחיתוך ע"י סכין 234
 בכלי בשרי וחלבי שהודחו יחד 227
 בכלי מלוכלך 224
 במאכל חריף 238 234 225
 במאכל פרוזה שנתבשל או נצלה בקדירה
 בשרית 226-224
 אם התערב בחלב 226 225
 בקדירה שאינה בת יומא 226 225
 במאכל פרוזה שנתבשל עם בשר 225 224
 האם מותר לכתחלה 225 224
 נ"ט בר נ"ט בר נ"ט 225
 של איסור 224

נותן טעם לפגם

אפר במים 229
 בדבר חריף 237-234
 בבשר וחלב 229
 במים 227
 בשר בדבש 222
 כיסוי קדירה שאינו בן יומו 209

הבהרה: ההפניות במפתח זה מתייחסות למספור העמודים בחלק "עיקרי השולחן".
 מומלץ לעיין בהתאם לסימן והסעיף שב"עיקרי השולחן" גם בחלקים הבאים: "מבואות לטור ולב"י", "ושננתם" ו"עיקרי מבחן השולחן".

צ

צבא, הקלה בהמתנה בין בשר לחלב 161

ציר (אדמונית שיוצאת מבשר)

בשר עם ציר שיצא אחר שיעור מליחה, שנפל

- לכלי חלבי 37
- בשר שנפל לציר בכלי מנוקב 48 47
- אם הודח אחרי מליחתו 47
- אם הוצא מיד 49
- אם סיים את מליחתו 47
- אם עוד לא סיים מליחתו 47
- בציר מעורב במים 47
- מה שחוץ לציר 47
- משך הזמן 49
- בשר שנפל לציר בכלי שאינו מנוקב 48
- אם הוצא מיד 49
- בשר תפל או שסיים פליטת דמו 49 48
- משך הזמן 49
- בשר שנפל לציר שע"ג קרקע 48
- בתוך הציר או מחוץ לציר 48
- מבשר צלי, מתי אוסר 85
- אם הוא בעין 85
- אם נבלע בכיכר 85
- האם נחשב כרותח 187
- שיוצא אחרי מליחה, האם הוא רק מזהל 37-34
- בשר ששהה בציר הזה 36 35
- כלי שנפל בו הציר 37
- מתי נחשב כרותח 187

צלייה (ראו גם: ש 99)

אם נמלח לפני הצלייה, האם צריך הדחת

- המלח 82 81
- בישול אחרי צלייה בלי מליחה 37
- שיעור הצלייה הנדרשת 37
- ככבד** (ראו: כבד)
- בלי הדחה אחרי מליחה 36
- בעוף שלם — צריך לחתוך ורידים 83
- בשר שיש בו חוטי דם 83
- בשר שנצלה רק חצי צלייה 82 38
- דם שנפל על צלי 80
- בעוף ממולא 82
- האם צריך הדחה לאחריה 82 81
- האם צריך הדחה לפנייה 82 81
- האם צריך למלוח לפנייה 80
- בעוף חלול 82

- שנמלח עם דג 42 41
- שנתבשל שלם עם לבו 60
- כשהלב דבוק או לא דבוק 60
- מתי יש בו ששים נגד הלב 61

עוף ממולא (ראו: מולייתא)

עור (ראו גם: קיבה)

- אכילה ובישול עם חלב 149

עיסה (ראו: לחם)

עירוי

- בבשר בחלב, האם אסור מהתורה 140
- האם מבליע ומפליט בכלי 228
- מים, מכלי ראשון בשרי על כלי חלבי 228
- מים, מכלי ראשון על כלי בשרי וכלי חלבי יחד 228
- בכלים נקיים או מלוכלכים 228
- מקדירה רותחת על קדירה צוננת 203
- אם נפסק הקילוח או לא נפסק 203

עישון

- בשר בחלב, האם אסור מהתורה 147 140

עצם

- אכילה ובישול עם חלב 149
- שיש בו מוח, מליחתו 54
- מליחתו עם בשר 54

פ

פיירקס, שימוש בו לבשר ולחלב 148

פנאדש (קערת בשר חמה)

- שנפלה בה גבינה 221

פרווה (ראו גם: נתון טעם בר נ"ט)

- בישולה בקדירה בשרית שאינה בת יומא שבישל
בה חלב 208
- חלב פרווה (ראו: שקד)
- קדירה בשרית שהיה בה תבשיל פרווה ושם בה
כף חלבית 217
- שבושל בסיר בשרי
אכילתו עם חלב 226 225
- אכילת חלב אחריו 167

פשטידא (בשר עסוף בבצק)

- אפיית לחם עמו בתנור אחד 242
- צלייתו 92

הבהרה: ההפניות במפתח זה מתייחסות למספור העמודים בחלק "עיקרי השולחן".

מומלץ לעיין בהתאם לסימן והסעיף שב"עיקרי השולחן" גם בחלקים הבאים: "מבואות לטור ולב"י", "ושננתם" ו"עיקרי מבחן השולחן".

ריאה, מליחתה
 קריעתה לפני מליחה 62.....
 הוצאתה מהגוף 62.....
 אם יש בה דם צרור 62.....
ריחא מילתא 244 44

ש

שבת

אמירה לגוי בשבת להדיח בשר 28.....
 הדחת בשר כדי שלא יאסר 28.....
 טעם להקל, לא לאסור סעודת שבת 59 24

שהיה של בשר ג' ימים מעל"ע בלי

מליחה 29-25

בבשר שאי אפשר לצלותו, כגון שומן 27.....
 בישולו אחרי צלייה 27-25

מלחו בכלי שאינו מנוקב 26.....
 מלחו עם בשר אחר 26.....
 נשרה במים בתוך הג' ימים מעל"ע 28 27

נתערב בחתיכות אחרות 29.....
 אם הוא חתיכה הראויה להתכבד 29.....
 ספק אם נמלח תוך ג' ימים מעל"ע 28 27

צלייתו 25.....
 שרייתו בפושרים 27.....

שולחן, אכילה עליו

העלאת איסור על שולחן שאוכל עליו 158 156.....
 דבר האסור לו מטעם נדר 156.....
 לחם אסור 156.....

העלאת בשר וחלב על שולחן שאינו אוכל עליו 158 156.....
 בבשר בהמה או עוף 156.....

העלאת בשר על שולחן שאוכל עליו חלב ולהיפך 156.....
 אם יש היכר 156.....
 יהודי האוכל כשר, וגוי אוכל נבילה 156.....
 יהודי האוכל מצה, וגוי אוכל חמץ, בפסח 156.....

שניים האוכלים באותו שולחן, זה בשר וזה חלב 158.....
 אם אחד אוכל חלב והאחר אוכל פירות אבל לפני כן אכל בשר 158.....
 אם אחד יהודי ואחד גוי 156.....
 אם אחרים אוכלים באותו שולחן 158.....
 אם יושבים רחוק זה מזה 158.....
 אם מודרים הנאה זה זה 158.....
 אם מכירים זה את זה, או אינם מכירים 158 157.....
 אם מקפידים זה על זה 158.....
 אם מתביישים זה מזה 158.....

הפיכת השפוד, אם לא מלחו 82.....
 השהיית הבשר על השפוד, ע"ג האש ושלא ע"ג האש 84.....
 חיתוך צלי אצל האש לפני סוף הצלייה 84.....
 מוהל דם שנוטף בשעת הצלייה 85.....
 מריחת שמן או ציר על הצלי 92.....
 ציר מבשר צלי, מתי אוסר 84.....
 שומן היוצא מצלי 86.....
 צליית בצל עם בשר שלא נמלח 89.....
 צליית בשר בחלב, האם אסור מהתורה 140.....
 צליית בשר שלא נמלח, עטוף בצק 92.....
 צליית בשר שנמלח עם בשר שלא נמלח 89.....
 שפוד שצלו בו, האם צריך להכשירו בין צלייה לצלייה 84.....

צנון, כדבר חריף (ראה גם: חריף) 237-234.....

ק

קדירה (ראה: כלי)

קורקבן, בישלו בלי מליחה 77.....

קיבה

בישול עורה עם בשר אחר 178.....
 העמדת גבינה בעורה 153.....
 בקיבות נבילה וכשרה יחד 154.....
 בקיבת נבילה או קיבת כשרה 153.....
 חלב שנמצא בה, בישולו עם בשר 150.....
 חלב קרוש או צלול 150.....
 נקרש אחרי מות הבהמה 151.....
 חלב שנמלח או נכבש בה, שימוש בו להעמיד גבינה 151.....
 חלב קרוש או צלול 151.....
 מליחת עורה עם בשר אחר 178.....
 נתנית חלב בעור קיבה שהתייבש 152.....

קישוא

חתכו בסכין בשרית, אכילתו עם חלב 240.....

קערה (ראה: כלי)

קפילא (גוי אומן)

האם סומכים על טעימתו 235 208 194 192 23.....
 בתערובת איסור 153.....
קרניים, אכילה ובישול עם חלב 149.....

ר

ראש, מליחתו (ראה גם: מוח) 52.....

רחיצה (ראה: הדחה)

הבהרה: ההפניות במפתח זה מתייחסות למספור העמודים בחלק "עיקרי השולחן". מומלץ לעיין בהתאם לסימן והסעיף שב"עיקרי השולחן" גם בחלקים הבאים: "מבואות לטור ולב"י", "ושננתם" ו"עיקרי מבחן השולחן".

238 שנדוך במדוכה בשרית, אכילתו עם חלב 238
 238 במדוכה בת יומא או שאינה בת יומא

תולעת

239 חתך פרי חריף עם התולעת שבו

תנור

148 בעל שני תאים
 244 בשר כשר שנצלה בתנור אחד עם בשר איסור
 244 דג שנצלה בתנור עם בשר, אכילתו עם חלב
 הנחת קדירה בשרית בתנור שהיה בו מאכל חלב
 205
 244 242 לחם שנאפה בתנור עם בשר או עם חלב
 244 תנור קטן או גדול
 242 לחם שנאפה בתנור שהוטח בשומן
 205 מחבת עם חלב מתחת קדירת בשר, בתנור
 174 פשטידא של כחל עם פשטידא של בשר
 148 תנור בית החורף, קדירה שלו

תערובת (ראו גם: חתיכה נעשית נבילה; תתאה גבר)

ביטול איסור לכתחילה

195 בטיפת חלב שנפלה על חתיכה
 192 בשר שנפל לחלב רותח
 192 אם סילק הבשר כשהחלב רותח
 195-193 חלב שנפל על חתיכת בשר בקדירה
 195 אם אינו יודע על איזו חתיכה נפלה
 194 אם החתיכה כולה בתוך הרוטב
 195 194 אם החתיכה מקצתה ברוטב
 196 אם היא חתיכה הראויה להתכבד
 196 אם יש ששים נגדה
 195 194 אם כל החתיכה מחוץ לרוטב
 173 מדידת האיסור לפי מצבו בזמן הבישול
 46 41 40 מה שטרוד לפלוט, אינו בולע
 48 בדם בעין
 65 בכבד
 29 24 של בשר שנתבשל בלי מליחה

199 תרי משהו לא אמרינן

תתאה גבר

221 בבשר וחלב
 204 184 183 אם התחתון חם, הכל אסור
 186 אם התחתון מלוח
 221 גבינה שנפלה על בשר חם
 44 במליח
 203 בעירוני מקדירה רותחת על קדירה צוננת
 209 בקדירה חלבית שכוסתה בכיסוי בשרי
 בקדירה חמה שהועמדה על איסור שנשפך על הקרקע
 203

158 157 אם עשו היכר
 157 לא ישתו מאותו כוס
 שניים המודרים הנאה זה מזה, אכילתם בשולחן אחד
 158 156

237 שום, כדבר חריף (ראו גם: חריף)

שומן

188 הוא מפעפע
 86 היוצא מצלי
 77 76 מליחת שומן של מעיים
 78 של הכנתא (הדקים), האם די בחיתוך ומליחה

שטיפה (ראו: הדחה)

שיער

53 52 האם מונע מהמלח להפליט דם

שפוד (ראו גם: כבד; כחל; צלייה)

84 האם הוא צריך הכשר בין צלייה לצלייה
 84 הוכנס למאכל חלבי
 82 הפיכתו בשעת הצלייה
 84 הסרתו מעל האש באמצע הצלייה
 השהיית הבשר על השפוד, ע"ג האש ושלא ע"ג האש
 84
 84 שצלו בו בשר איסור
 84 שצלו בו בשר שלא נמלח

149 שליא, אכילה ובישול עם חלב

149 שליל, בישולו ואכילתו עם חלב

65 שליקה, בכבד

שמש (מלצר)

167 חיובו בנטילת ידים בין חלב לבשר

שקד

אכילת בשר בהמה או עוף עם חלב שקדים או חלב פרווה סינטטי
 144
 שתיית חלב שקדים או חלב פרווה סינטטי אחרי בשר
 144

שרייה לפני מליחה, הכלי ששורים בו (ראו גם: הדחת בשר)

שימוש בו לדבר אחר
 32
 כלי אסור
 32

ת

תבלין

238 שהיה נתון במדוכה בשרית

רמזים לשולחן - לשינון נושאי הסימנים ומקורותיהם בעל פה
 (מאת הרה"ג אהרן אליהו שליט"א, דומ"צ בקרית ארבע ומו"ס רמזים לשולחן ועוד)¹

הלכות מליחה		הלכות בשר בחלב	
סימן, מקור	נושא הסימן, נוטריקון	סימן, מקור	נושא הסימן, נוטריקון
סט (ק"ג, חולין)	סדר טהרה קודם יגעיל במלח לפני הבישול דיני מליחה והדחה	פז (קט"ו, חולין)	פסוק זה משולש בתורה: קדירה טעימה והנאה ג' איסורים: אכילה והנאה באיזה בשר נהוג דין בשר בחלב, והיאך נקרא בישול
ע (ק"ב, חולין)	עופות קליפה יבליעו בדגים דין מליחת הרבה בשר ביחד	פח (ק"ג, חולין)	פסקו חכמים ואסרו העלאת בשר קרוב לגבינה שלא להעלות בשר על שולחן שאוכלין גבינה
עא רשב"א	עצמות ראש דין מליחת הראש, הטלפיים והמוח	פט (ק"ה, חולין)	פה טהור קביעת הזמן שלא לאכול גבינה אחרי בשר
עב (ק"ט, חולין)	קורע הלב קריעה טובה דין מליחת הלב והריאה	צ (ק"ט, חולין)	צולחו, קורעו, טחו דיני כחל
עג (ק"י, חולין)	על גחלים - קודם יקרעו ויצלחו ואח"כ יבשלו דין צליית הכבד	צא (ק"ז, חולין)	צורר אדם בשר וגבינה במטפחת אחת, אך קירובם זהר דין בשר וחלב שנתערבו
עד (ק"יא, חולין)	עניין דם הטחול - קודם ימלח אותו הטחול דינו כשאר בשר, [ודין כליות וביצי זכר]	צב (ק"ח, חולין)	צנח בשר לקדרת חלב דיני חלב שנפל לקדירת בשר
עה (ק"יג, חולין)	עקורי הדם קיבה גם דין מליחת המעיים	צג (ע"ה, עבודה זרה)	צירף גם בב"ח בקדירתו, עליו הגעלתה קדירה שבשלו בה בשר לא יבשלו בה חלב
עו (ד, תוס' חולין ד"ה ונסבין)	על לו [שפיוד] ישאב דם דין בשר לצלי	צד (ע"ד, פסחים)	התוחב צד א' של הכף עד לתוך הקדירה דין התוחב כף חולבת בקדירה של בשר
עז (ע"ד, פסחים)	עז עם דברים [גדי ממולא] דין עופות שנמלאו בבשר שלא נמלח	צה (ק"א, חולין)	צלה הדגים בקדירה בשרית - יאכל דין נ"ט בר נ"ט = נותן טעם בר נותן טעם
עח (ע"ד, פסחים)	עיסתו חיבר עם דבק שלא לדבק בצק בבשר שלא נמלח	צו (ק"א, חולין)	צנון שקצצו - מתי יאכלו דין מאכל חריף שנחתך בסכין של בשר
		צז (ל"ו, פסחים)	צורתו זהר לשנות או להקטין שלא ללוש עיסה בחלב

מותר לצלם עמודים אלו

1. ברם יש מקומות ששינונו וערכנו עפ"י הספר "אור עולם" להרה"ג מאיר מרגליות, או עפ"י עצותיו של ידידי הטוב הרב שלמה דיין שליט"א והנלע"ד.
 שים לב! הגמ' בחולין - מובאות בדף ק"ג והלאה. והגמ' בפסחים וע"ז - מובאות בדף ע"ד והלאה.

סימן ס"ט - דיני מליחה והדחה

- 14 סעי' א - הדחה ראשונה
- 15 סעי' ב - בשר שמלחו בלא להדיחו תחילה
- 16 סעי' ג - סוג המלח שצריך למליחה.
- 17 סעי' ד - כיצד צריך למלוח את הבשר? סימנך ב"צ"ע.
- 19 סעי' ה - בשר שחתכו אחר מליחה - האם צריך לחזור להדיח ולמלוח את מקום החתך?
- 19 סעי' ו - כמה זמן צריך הבשר לשהות במלח?
- 20 סעי' ז - הדחה אחרונה - הדחה אחרונה שאחר מליחה כוללת ניפוץ או שטיפה + 2 הדחות.
- 21 סעי' ח - בשר שהדיחו בכלי בלא ניפוץ או שטיפה - מה דינו בדיעבד?
- 22 סעי' ט - בשר שבושל בלא להדיחו ממלחו.
- 23 סעי' י - נאמנות גוי.
- סעי' יא - בשר שבלא למולחו בישלו - מה דינו בדיעבד?
וכן מה דין בשר שנמלח ולא שהה במולחו כנדרש ובישלו? (רמ"א)
- 24 סעי' יב - בשר ששהה 3 ימים מעת לעת בלא מליחה. (רמ"א)
- 25 סעי' יג - בשר ששהה 3 ימים אך הכניסו למים באמצע.
- 28 סעי' יד - בשר ששהה 3 ימים (שאסור בבישול, ומותר בצלי) ונתערב בחתיכות אחרות (שמותרות בבישול).
- 29 סעי' טו - בשר כבוש במים מעת לעת - מה דינו?
- 30 סעי' טז - 1. מליחה - אין מולחין אלא בכלי מנוקב. 2. כלי שאינו מנוקב שמלחו בו ונאסר - מה לאכול ממנו?
3. מהו למלוח בקערת איסור?
- 31 סעי' יז - כלי מנוקב שמלחו בו - מהו לאכול ממנו ורתח?
- 32 סעי' יח - דין בשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב.
- 33 סעי' יט - האם צריך לחלוט את הבשר לאחר המליחה?
- 34 סעי' כ - דין מלח או ציר שיצא לאחר שיעור מליחה (מעשה רש"י).
- 35 סעי' כא - כשיאין מלח - צולה את הבשר על מנת שיוכל לבשלו.
- 38

סימן ע' - דיני מליחת הרבה בשר ביחד

- סעי' א - 1. מותר למלוח כמה חתיכות בשר יחד.
2. מהו למלוח בשר פעמיים בלא להדיחו באמצע?
3. אסור למלוח בשר או עופות עם דגים, ומה הדין כשעבר ומלחם יחד?
- 40 סעי' ב - דגים שמלחם עם בשר עוף - מתי הם נאסרים ומתי הם מותרים?
- 42 סעי' ג - בשר כשר שמלחו עם בשר טרף - כששניהם היו בחושים.
- 43 סעי' ד - בשר כשר שמלחו עם בשר טרף - כשאחד מהם היה שָׁמֵן.
- 44 סעי' ה - מהו להשאיר בשר במליחתו הראשונה לאחר 12 שעות?
- 45 סעי' ו - 1. מהו ליתן בשר שנמלח [שפולט דם] בסמוך לבשר שבולע דם? (שו"ע).
2. בשר שנפל לציר בכלי מנוקב - מתי מועיל להדיחו ולמולחו שנית להפליט מה שבלע? (רמ"א)
3. בשר שבלע דם מתי נאסר אף בדיעבד? (רמ"א)
4. בשר שנפל לציר שעל גבי קרקע, דינו כבשר שנפל לציר בכלי שאינו נקוב (רמ"א).
5. בשר תפל שנגע בחתיכות שנמלחו בכלי שאינו מנוקב, דינו כנגע בציר (רמ"א).
6. האם הדחה סותמת את נקבי הפליטה? [מחלוקת שי"ך וטי"ז].
7. מהו שיעור כבישה לרמ"א?
8. השוואה בין סי' סט סעי' יח - לסי' ע סעי' ו.
- 46

סימן ע"א - דין מליחת הראש הטלפיים והמוח

- 52 סעי' א - מליחת הראש.
- 53 סעי' ב - מליחת הטלפיים.
- 54 סעי' ג - 1. מוח הראש מתי מותר בבישול? 2. מליחת עצמות.

סימן ע"ב - דין מליחת הלב והריאה

- 56 סעי' א - הלב - צריך לקורעו לפני שמולחו.....
- 57 סעי' ב - מה דין לב שלא קרעו?
- 60 סעי' ג - בכל עוף יש 60 כנגד לבו ודין דבוק
- 62 סעי' ד - ריאה

סימן ע"ג - דיני צליית הכבד

- 64 סעי' א - בישול - מתי מותר הכבד בבישול?
- 67 סעי' ב - חליטה - כבד שחלטו האם מותר לבשלו?
- 68 סעי' ג - צלייה - האם צריך לקרוע את הכבד לפני צלייתו?
- 69 סעי' ד - שפוד - צליית כבד עם בשר.
- 70 סעי' ה - מליחה - מליחת כבד עם בשר
- 71 סעי' ו - כבד שנמצא בעוף.

סימן ע"ד - הטחול דינו כשאר בשר

- 74 סעי' א - הטחול דינו כשאר בשר.

סימן ע"ה - דין מליחת המעיים

- 76 סעי' א - דין מליחת בני מעיים.
- 78 סעי' ב - מהו למלוח בני מעיים (בלא שומן), עם שאר בשר?
- 78 סעי' ג - שימון הכנתא - האם מותר בבישול ע"י חיתוך ומליחה?

סימן ע"ו - דין בשר לצלי

- 80 סעי' א - 1. האם צלי צריך מליחה? 2. דם בעין
- 81 סעי' ב - הדחת צלי
- 83 סעי' ג - ורידים
- 84 סעי' ד - שפוד - מה דין שפוד שצלה בו בשר שלא נמלח? (סימנך ש"א - סכין שפוד אין להשהות)
- 85 סעי' ה - כיכר - שנטף עליה מוהל מצלי שלא נמלח - מתי הכיכר מותרת?
- 86 סעי' ו - ב"דוגי - מתי מותר לאסוף שומן, מתחת לצלי שלא נמלח?

סימן ע"ז - דין עופות שנמלאו בשר שלא נמלח

- 88 סעי' א - מוזלייתא - עוף/גדי שממלא בשר שלא נמלח.

סימן ע"ח - שלא לדבק בצק בבשר שלא נמלח

- 92 סעי' א - בשר שלא נמלח שעטפו בצק וצלאו - אסור.

רשימת ראשי תיבות וקיצורים

<p>ר</p> <p>ראב"ד = רבי אברהם בן דוד ראב"ה = רבי אליעזר בן יואל הלוי ראב"ן = רבי אליעזר ב"ר נתן ראב"ע = רבי אלעזר בן עזריה רא"ה = רבי אהרן הלוי רא"ש = רבינו אשר רדב"ז = רבי דוד בן זמרא רוה"פ = רוב הפוסקים רז"ה = רבי זרחיה הלוי ר"ח = ראש חודש, רבינו חננאל רח"ל = רחמנא ליצלן ריב"א = רבי יצחק ב"ר אשר ריב"ן = רבי יהודה ב"ר נתן ריב"ש = רבי יצחק בר ששת ריטב"א = רבי יום טוב בן אברהם רי"ף = רבי יצחק אלפסי ריצב"א = רבי יצחק בר אברהם רמ"א = רבי משה איסרליש רמב"ם = רבי משה בן מיימון רמב"ן = רבי משה בן נחמן ר"ן = רבינו נסים ר"ע = רבי עקיבא רע"א = רבי עקיבא איגר רעק"א = רבי עקיבא איגר ר"ש = רבי שמעון ר"ש = רבינו שמשון רשב"א = רבי שלמה בן אברהם [אבן אדרת] רשב"ג = רבי שמעון בן גמליאל רשב"ם = ר' שמואל ב"ר מאיר רש"י = רבי שלמה יצחקי רש"ל = רבי שלמה לוריא רשד"ם = רבי שמואל די מדינה ר"ת = רבינו תם</p>	<p>משא"כ = מה שאין כן משב"ז = משבצות זהב מש"כ = מה שכתב</p> <p>נ</p> <p>נוב"י = נודע ביהודה נו"כ = נושאי כלים נט"י = נטילת ידיים נ"ט = נותן טעם נטל"פ = נותן טעם לפגם נ"ל = נראה לי נלע"ד = נראה לעניות דעתי נ"מ/נפק"מ = נפקא מינה נק"ה = נטילת ידיו, קינוח פיו, תדחת פיו. נקה"כ = נקודות הכסף נקוה"כ = נקודות הכסף</p> <p>ס</p> <p>סד"ט = סדרי טהרה סה"כ = סך הכל סה"ת = ספר התרומה סי" = סימן/סימונים ס"ל = סבירא ליה/להו סמ"ג = ספק מצוות גדול סמ"ק = ספק מצוות קטן ס"ס = ספק ספיקא סע"י/סעיפים ס"ק = סע' קטן</p> <p>ע</p> <p>ע"ג = על גבי ע"ז = עבודה זרה, על זה עט"ז = עטרת זהב ע"ז = על ידי זה עיקה"ש = עיקרי השולחן עיי"ש = עיין שם ע"כ = על כן עכ"ל = עד כאן לשונו ע"ע = עיין עוד ע"פ = על פי עפ"י = על פי עפ"ז = על פי זה ערוה"ש = ערוך השולחן ע"ש = עיין שם, ערב שבת</p> <p>פ</p> <p>פ"א = פעם אחת פמ"ג/פרמ"ג = פרי מגדים פס"י = פסוק פקו"נ = פקוח נפש פר"ח = פרי חדש פרש"י = פירש רש"י פת"ש = פתחי תשובה</p> <p>צ</p> <p>צל"ח = ציון לנפש חיה צ"ע = צריך עיון</p> <p>ק</p> <p>קי"ל = קיימא לן קמ"ל = קא משמע לן קשו"ט = קורעו שתי וערב וטחו בכותל.</p>	<p>הנ"ל = הנזכר לעיל הפס"מ = הפסד מרובה הרה"ג = הרב הגאון</p> <p>ו</p> <p>וא"א = ואי אפשר ואכמ"ל = ואין כאן מקום להאריך וה"ה = והוא הדין וכדו' = וכדומה וכיו"ב = וכיוצא בזה ונ"ל = ונראה לי וצ"ע = וצריך עיון</p> <p>ז</p> <p>זה"ז = זמן הזה ז"ל = זה לשונו, זכרונו לברכה</p> <p>ח</p> <p>חה"ל = חתיכה הראויה להתכבד חוו"ד/חוו"ד = חוות דעת חזה"מ = חול המועד חוי"מ = חושן משפט חזו"א = חזון איש חז"ל = חכמנו זיכרונו לברכה חיד"א = חיים יוסף דוד אזולאי חכ"א = חכמת אדם חכ"צ = חכם צבי חנ"ן = חתיכה נעשית נבלה חת"ס = חתם סופר</p> <p>ט</p> <p>טוש"ע = טור ושולחן ערוך ט"ז = טורי זהב</p> <p>י</p> <p>י"א = יש אומרים יבי"א = יביע אומר יוד"ד = יורה דעה יוד"ט = יום טוב</p> <p>כ</p> <p>כה"ח = כף החיים כו"ע = כולי עלמא כיו"ב = כיוצא בזה כנ"ל = כנזכר לעיל</p> <p>ל</p> <p>לכו"ע = לכולי עלמא למ"ד = למאן דאמר</p> <p>מ</p> <p>מבע"י = מבעוד יום מג"א = מגן אברהם מ"ד = מאן דאמר מהדור"ק = מהדורא קמא מהר"ל = מורנו הרב רבי יעקב לוי [מולין סגל] מהר"ם = מורנו הרב רבי מאיר מו"צ = מורה צדק מוצ"ש = מוצאי שבת מו"ק = מועד קטן מ"מ = מכל מקום, מילימטר מסל"ת = מסיח לפי תומו מעל"ע = מעת לעת</p>	<p>א</p> <p>א"א = אי אפשר אא"כ = אלא אם כן אהע"ז = אבן העזר או"ה = איסור והיתר או"ז = אור זרוע או"ח = אורח חיים אח"כ = אחר כך א"כ = אם כן אע"ג = אף על גב אע"פ = אף על פי אעפ"כ = אף על פי כן א"צ = אין צריך/צריכה א"ר = אמר רב/רבי את"ל = אם תמצוי לומר</p> <p>ב</p> <p>בא"ח = בן איש חי בב"ח = בשר בחלב בד"ה = בדיבור המתחיל בד"כ = בדרך כלל ב"ה = ברוך ה', בית הלל בה"ג = בעל הלכות גדולות בזה"ז = בזמן הזה ב"ח = בית חדש ב"י = בית יוסף ביה"ש = בין השמשות בסה"כ = בסך הכל בע"ה = בעזרת ה' בעה"נ = בעלי הנפש בפנ"ע = בפני עצמו ב"ק = בבא קמא ב"ש = בית שמואי</p> <p>ג</p> <p>גב"ש = גבעת שאול (שו"ת) ג"י = ג' ימים ג"כ = גם כן גמ"א = גמרא ג"פ = ג' פעמים גר"א = גאון רבי אליהו [מולנא] גר"י = גאון רבי יצחק [יוסף] גרי"ש = גאון רבי יוסף שלום [אלישיב] גר"מ = גאון רבי מרדכי [אליהו] גר"ע = גאון רבי עובדיה [יוסף]</p> <p>ד</p> <p>דא"ר = דאמר רב/רבי דאל"כ = דאם לא כן דגמ"ר = דגול מרובה ד"ה = דיבור המתחיל דס"ל = דסבירא ליה/להו דשיל"מ = דבר שיש לו מתיירן</p> <p>ה</p> <p>הגהות אשר"י = ר' ישראל איסרל [מקרימזא] הגר"א = הגאון רבי אליהו [מולנא] הגהמ"י = הגהות מיימוניות הגמ"י = הגהות מיימוניות ה"ה = הוא הדין ה"ז = הרי זה הל' = הלכה/הלכות</p>
---	--	---	---

להלן מצורפות כ-50 תמונות כדי שהלימוד בהלכות מליחה יהיה מוחשי וברור יותר.

תודתנו נתונה לאלו שסייעו בכך:

להרה"ג י' מ' לוינגר שליט"א - על רשותו האדיבה לצלם מספרו "מאור למסכת חולין" את 7 התמונות הבאות: 1, 4, 9, 15, 16, 17, 18.

לרשת "בשר הקר" (בשר גלאט למהדרין מן המהדרין), על אדיבותם לצלם את אברי הבהמה ותהליך ההכשרה.

להנהלת משחטת "עוף הבירה" בע"מ (בהשגחת בד"ץ אגודת ישראל), ולרב המשחטה הרה"ג אברהם אקשטיין שליט"א, על שסייע בידי להכין את התמונות של שחיטת העוף והכשרתו.

יהי רצון שלא תצא תקלה מתחת ידינו וידם.

ראשי פרקים: פרק א' - סדר מליחה והדחה בקצרה (סימן סט)

פרק ב' - שלבי הכשרת הבשר, בעזרת טכנולוגיה מתקדמת (סימן סט)

פרק ג' - אברי העוף והבהמה (סימנים עא-עו)

פרוט התמונות

מספר התמונה	נושא התמונה	הסימן והסעיף בשו"ע וברמ"א
פרק א - סדר מליחה והדחה בקצרה (סימן סט)		
1א	השריית הבשר במים לחצי שעה	סימן סט/א
2א	מליחת הבשר מכל צדדיו, והשהייתו במלח לשעה	סימן סט/א, ו
3א	הסרת המלח בניפוץ או שטיפה	סימן סט/ז
4א	הדחה ראשונה של הבשר	סימן סט/ז
5א	הדחה שנייה של הבשר	סימן סט/ז
6א	הדחה שלישית של הבשר (י"א שדי ב-2 הדחות)	סימן סט/ז
פרק ב - שלבי הכשרת הבשר בעזרת טכנולוגיה מתקדמת (סימן סט)		
1ב	בדיקת הסכין	סימן יח
2ב	שחיטה	סימנים א-כח
3ב	הסרת הנוצות במכונה מיוחדת	עיין דרכי משה סי' סח סוף אות ט, שו"ת דברי בניהו חלק יא סי' טז
4ב	חיתוך הכנפיים כדי שהדם יצא במליחה	סימן סה סע' א-ג
5ב	בדיקת וטרינר ובדיקת טרפות	סימנים מא-מג
6ב	בדיקת צומת הגידים מחשש טרפה	סימנים נה-נו
7ב	הוצאת החלקים הפנימיים וניקוי יסודי של העוף (בואקום ובשטיפה) - לפני השריית הבשר במים	
8ב	חיתוך הוורידים שבגורגרת, כדי שהדם יצא במליחה	סי' כב, סי' סה סע' א-ג
9ב	השריית הבשר במים לחצי שעה	סימן סט/א
10ב	ממתין מעט, שיטפטפו המים לפני המליחה	סימן סט/א
11ב	מליחת הבשר מכל צדדיו	סימן סט/א, ד
12ב	למליחה דרוש סוג מלח מיוחד	סימן סט/ג
13ב	המליחה נעשית על גבי כלי מנוקב	סימן סט/טז
14ב	השהיית הבשר במלח לשעה	סימן סט/א
15ב	הסרת המלח ע"י שטיפה או ניפוץ	סימן סט/ז
16ב	3 הדחות לבשר ב-3 תאים נפרדים (י"א שדי ב-2 הדחות)	סימן סט/ז
17ב	צילר בעל 3 תאי הדחה נפרדים	סימן סט/ז

פרק ג - אברי העוף והבהמה (סימנים עא-עו)

מספר התמונה	נושא התמונה	הסימן והסעיף בשו"ע וברמ"א
1ג	מבנה הראש (מתוך "מאור למסכת חולין")	סימן עא
2ג	ראש בהמה	סימן עא
3ג	מוח בהמה	סימן עא
4ג	מבנה הלב (מתוך "מאור למסכת חולין")	סימן עב
5ג	לב עוף	סימן עב
6ג	לב בהמה מראה חיצוני	סימן עב
7ג	לב בהמה קרוע - מראה פנימי	סימן עב
8ג	ריאות בהמה	סימן עב/ד
9ג	הכבד והטחול (מתוך "מאור למסכת חולין")	סימן עג-עד
10ג	טרפס הכבד	סי' לט סע' ז, סי' מא סע' ח
11ג	כבד עוף	סימן עג
12ג	כבד בהמה	סימן עג
13ג	חיתוך כבד שתי וערב לפני צלייתו	סימן עג/א
14ג	טחול	סימן עד
15ג	כליות בהמה (מתוך "מאור למסכת חולין")	סימן עד
16ג	אשך של זכר (מתוך "מאור למסכת חולין")	סימן עד
17ג	מראה הדקין בבהמה תלויה (מתוך "מאור למסכת חולין")	סימן עה
18ג	חלקים פנימיים של עוף (מתוך "מאור למסכת חולין")	סימן עב, עד, עה
19ג	מראה הדקין בעוף	סימן עה
20ג	קורקבן	סימן עה
21ג	שומן	סימן עה/א
22ג	צלייה על גבי רשת או פלטת חום	סימן עו
23ג	צליית "שווארמה"	סימן עו
24ג	מולח מעט לפני הצלייה	סימן עו/א, רמ"א
25ג	צלייה עד שיהיה ראוי לאכילה	סימן עו/ב
26ג	הדחת הבשר לאחר הצלייה	סימן עו/ב, רמ"א
נספחים		
27ג	רגל בהמה	סימן עא/ב
28ג	דגים	סימן עא/א, פט/ג
29ג	כחל	סימן צ

הבהרה לציבור הלומדים:

התמונות נועדו להמחשה בלבד.
 בשאלה הלכתית למעשה,
 יש לפנות למורה הוראה מוסמך.

מליחת הבשר מכל צדדיו, והשהייתו במלח לשעה (סימן סט/א, 1)

2א

פרק א': סדר מליחה והדחה בקצרה (סימן סט)

השריית הבשר במים לחצי שעה (סימן א/ט)

1א

הדחה ראשונה של הבשר (סימן סט/ז)

4א

הסרת המלח בניפוף או בשטיפה (סימן סט/ז)

3א

הדחה שלישית של הבשר (סימן סט/ז) ("א שדי בשתי הדחות)

6א

הדחה שנייה של הבשר (סימן סט/ז)

5א

עיקרי השולחן / א

פרק ב': שלבי הכשרת הבשר בעזרת טכנולוגיה מתקדמת

3ב הסרת הנוצות במכונה מיוחדת

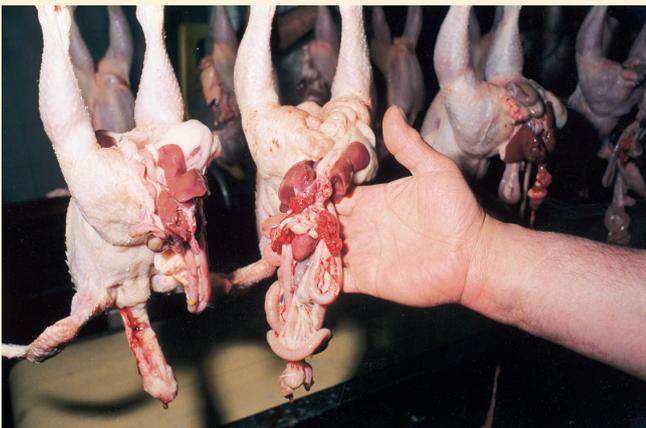
2ב שחיטה (סימנים א-כח)

1ב בדיקת הסכין (סימן יח)

5ב בדיקת וטרינר ובדיקת טרפות

4ב חיתוך הכנפיים כדי שהדם יצא במליחה (סימן סה/א-ג)

7ב הוצאת החלקים הפנימיים וניקוי יסודי של העוף (בואקום ובשטיפה) - לפני השריית הבשר במים

6ב בדיקת צומת הגידים מחשש טרפה (סימן נה-נו)

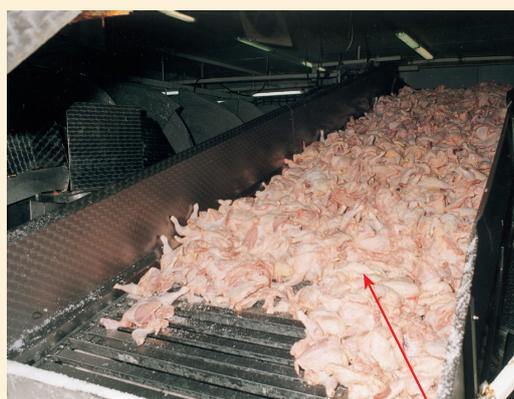

עיקרי השולחן / ב

15 ב הסרת המלח ע"י שטיפה או ניפוץ (סימן סט/ז)

14 ב השהיית הבשר במלח לשעה (סימן סט/א)

בתמונה זו בולט הדין של מליחת מספר חתיכות בשר יחד, זו על גבי זו. (סימן ע/א)

17 ב צילור בעל שלושה תאי הדחה נפרדים (סימן סט/ז)

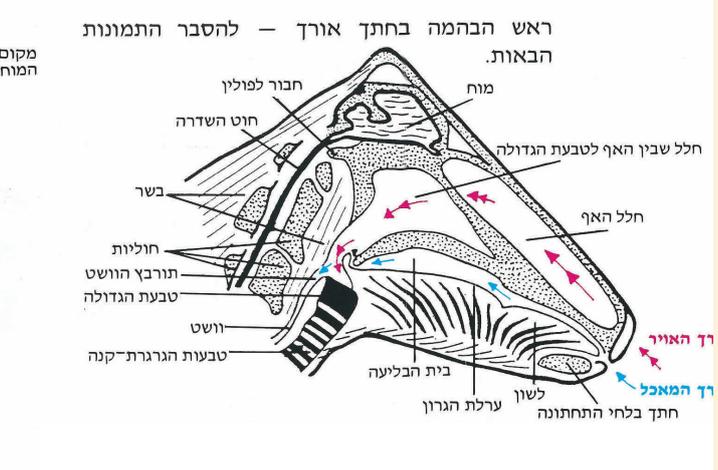
הצילור שבצד ימין מכיל תא אחד, ובו מדיחים את ההדחה הראשונה שלפני המליחה. הצילור שבצד שמאל מכיל 3 תאים נפרדים, ובו מדיחים את שלוש ההדחות שלאחר המליחה והניפוץ, (י"א שדי בשתי הדחות). תא א' תא ב' תא ג'

16 ב 3 הדחות לבשר בשלושה תאים נפרדים (י"א שדי ב-2 הדחות) (סימן סט/ז)

פרק ג': אברי העוף והבהמה (סימונים עא-עו)

1 ג מבנה הראש (סימן עא) (מתוך "מאור למסכת חולין")

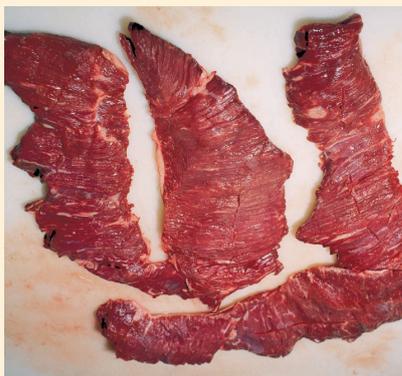

עיקרי השולחן / ד

11ג כבד עוף (סימן עג)

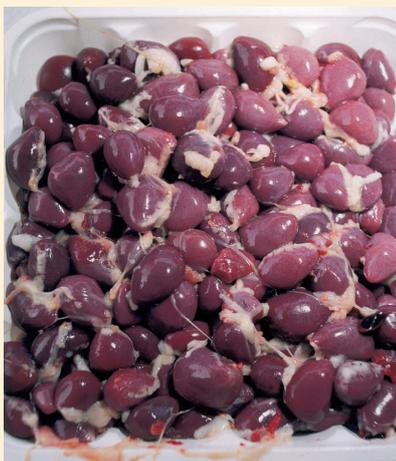
10ג טרפש הכבד

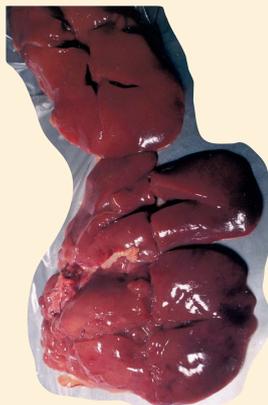
9ג הכבד והטחול (סימן עג-עד) (מתוך "מאור למסכת חולין")

14ג טחול (סימן עד)

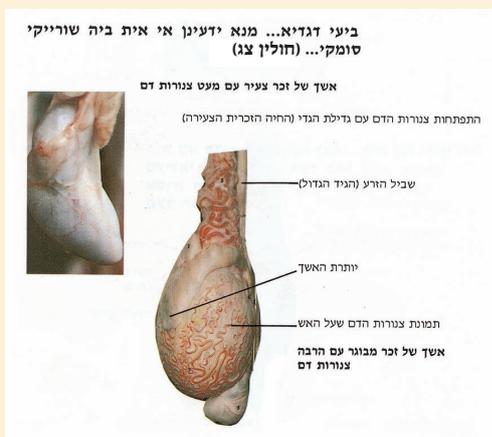
13ג חיתוך כבד שתי וערב לפני צלייתו (סימן עג/א)

12ג כבד בהמה (סימן עג)

16ג אשך של זכר (סימן עד) (מתוך "מאור למסכת חולין")

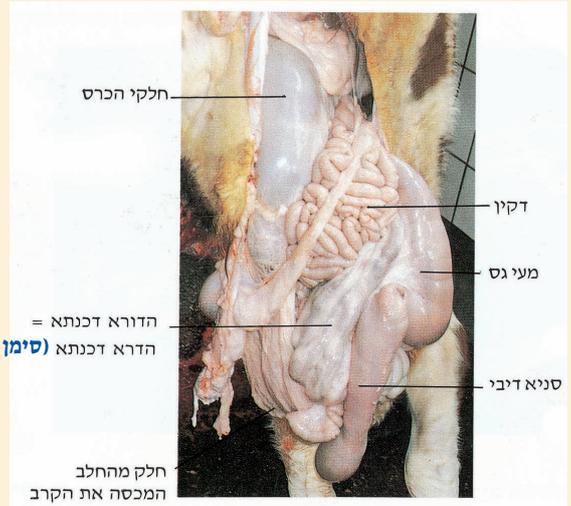
15ג כליות בהמה (סימן עד) (מתוך "מאור למסכת חולין")

עיקרי השולחן / ו

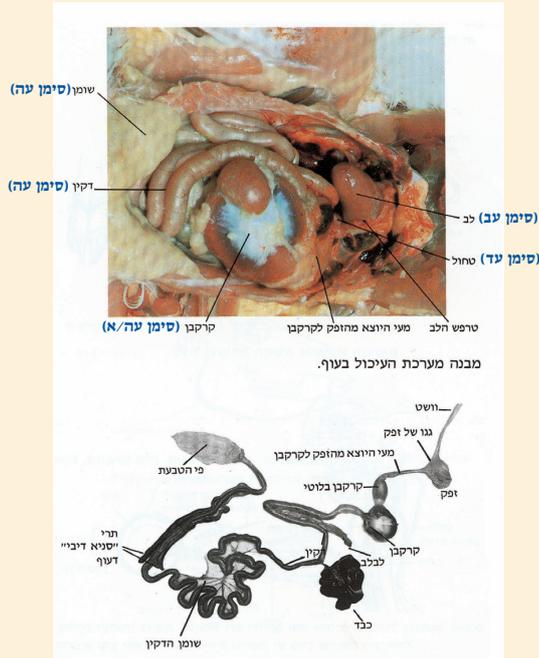
17ג

מראה הדקין בבהמה תלויה (סימן עה) (מתוך "מאור למסכת חולין")

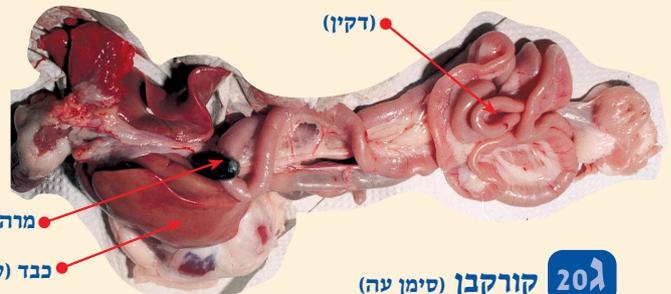
18ג

חלקים פנימיים של העוף (סימנים עב, עד, עה) (מתוך "מאור למסכת חולין")

19ג

מראה הדקין בעוף (סימן עה)

20ג

קורקבן (סימן עה)

21ג

שומן (סימן עה/א)

22ג

צלייה על גבי רשת או פלטת חום (סימן עו)

במתקן השמאלי ניתן לצלות (בשר שלא הוכשר), מכיוון שהדם יכול לזוב לתוך החללים ברשת.

יש לדון, האם מותר לצלות בשר שלא הוכשר עם בשר שהוכשר או עם תמו"א, בצל וכו' (בעין "מעורב ירושלמי"). (וע"ע לעיל עמ' 89 בסוף סי' עז, ובילקוט יוסף חלק ח' סימן עו סע' יג).

יש אוסרים לצלות (בשר שלא הוכשר) על גבי פלטת חום מכיוון שהדם נבלע במלטה ואינו יוצא משם. הגר"מ אליהו שליט"א אמר לי שניתן לצלות רק אם הפלטה מונחת בשימוע אך אם לא עשה כן בדיעבד מותר (וע"ע בן איש חי שנה ב, פ' קדושים אות א ובילקוט יוסף חלק ח' סי' עג סע' ט).

עיקרי השולחן / ז

בס"ד, התשפ"א
סדרת ספרי
מפעל "עיקרי השולחן",
 שיועילו מאוד גם
 לנבחנים לקראת "יורה יורה"

עיקרי השולחן

הלכות מליחה ובשר בחלב
 בתוספת שאלות בהלכות תערובות
 ומראי מקומות לתשובות
 לנבחנים בהלכות איסור והיתר
 מהדורה חמישית

חוברת מנבחנים

לנבחנים בהל' איסור והיתר
 בתוספת מראי מקומות לתשובות

עיקרי השולחן

הלכות נדה
 מהדורה חמישית

עיקרי השולחן

הלכות ביקור חולים ואבלות
 מהדורה שנייה

עיקרי השולחן

הלכות חופה וקידושין

תלמודו בידו

הלכות מליחה ובשר בחלב

תלמודו בידו

הלכות נדה
 מהדורה שלישית

תלמודו בידו

הלכות ביקור חולים ואבלות

תלמודו בידו

הלכות חופה וקידושין

"תלמודו בידו"
 הוא קיצור "עיקרי השולחן"

מעלת לימוד הסוגיות וביורור ההלכה

"תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא
 שנאמר (חבקוק ג) 'הליכות עולם לו' אל תקרי הליכות אלא הלכות" (נדה עג/א)

"כל השונה הלכות ר"ל שאחר ששנה הסוגיא דרך מחקר ומשאל ומתן, מעלה בידו הראוי
 לברור דרך פסק וקובען לעצמו הלכות הלכות, מובטח לו שהוא בן העולם הבא, שעל ידי
 כך מתיישר בהוראה יפה יפה, ונמצא מזכה את הבריות בהוראותיו ואינו מכשילן כשאר
 התלמידים שאין נוהגין כן. והביאווה דרך רמז מדכתוב 'הליכות עולם לו', אל תקרי
 הליכות אלא הלכות, ר"ל אם הוא שונה הלכות על הדרך שביארנו, עולם לו"
 (עכ"ל המאירי סוף מסכת נדה).

ברוך רחמנא דסייען

"ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה" (נחמיה ט,ה)

תושלב"ע

עיקרי השולחן

עיקרי השולחן סדרת ספרי הלכה

לימוד ושינון
השולחן ערוך ונושאי כליו
 עם מקורותיהם בש"ס ובראשונים
 בשיטה יהודית מאירת עיניים המקלה על הזיכרון
 שזכתה להסכמות גדולי הדור ולברכתם

בברכת מרנן ורבנן

הראש"צ הגאון רבי מרדכי אליהו זצוק"ל
 בעיקר לימוד הלכה צריך שיהיה ממוקד...
 מהמסע עד הטפחות, וזאת עשה המחבר הנ"ל

הגאון רבי משה זלברשטיין זצוק"ל
 ראיתי שהצוות עשו דבר חשוב
 לחזור בקיצור על מה שלמדו בכדי שלא ישכחו
 ודבר מצוה רב שיעורו להם בכל מה שאפשר

הראש"צ הגאון רבי עובדיה יוסף זצוק"ל
 עיקרי השולחן נערך בסוב טעם ע"י צוות ת"ח...
 והוא קיצור תמציתי של הש"ע והחזונים עליו, וע"י
 זה יוכל הלומד לחזור על לימודו בזמן מועט...

הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצוק"ל
 מכר את ראש מפעל עיקרי השולחן לרגל הוצאת
 הספר על הלכות נדה

הגאון רבי עזריאל אוערבאך שליט"א
 הרב מתבונן בתוכנית אחד הלומדים, אשר הצליח לחזור על
 כל הלכות נדה והקוץ 420 עמודים מהספר "עיקרי השולחן"
 תוך 14 שעות (דברי הרב הובאו בהסכמות).

הראש"צ הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א
 ...עברתי על ההלכות... ניכר כח התמדתו ועינו...
 ובלי ספק שרבים יהנו מהספר,
 בפירוש ת"ח המתמננים למבחן

הרב בארבע של מפעל עיקרי השולחן
מאירת עיניים
דבאים
אים בשם ה'
 הגאב"ד רבי אשר זעליג וייס שליט"א
 ... מכל דף ודף בספר ניכר עמל התורה בעומק
 הלכות אלו וברוחבן. בטוחני שספר זה יהיה לתועלת
 גדולה לכל העוסקים בהלכות המורות אלו...

הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א
 מענין בספרי עיקרי השולחן

בין הרבנים שנתנו את הסכמתם/ברכתם (לפי סדר הא'-ב):

הגאון רבי עזריאל אוערבאך שליט"א, רב "חניכי הישיבות", בית וגן, ירושלים
 הגאון רבי מרדכי אליהו זצוק"ל, הראשון לציון והרב הראשי לישראל
 הגאון רבי אליהו בקשי דודון זצוק"ל, הראשון לציון והרב הראשי לישראל
 הגאון רבי שמאי קהת גרוס הכהן זצוק"ל, דומ"צ דקהל מחזיקי הדת
 הגאון רבי משה הלברשטאם זצוק"ל, חבר בד"צ העדה החרדית
 הגאון רבי יצחק טובי' וייס שליט"א, גאב"ד בד"צ העדה החרדית
 הגאון רבי אשר זעליג וייס שליט"א, גאב"ד "דרכי הוראה", ירושלים
 הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, רב שכונת רמת אלחנן, בני ברק
 הגאון רבי עובדיה יוסף זצוק"ל, הראשון לציון ונשיא מועצת חכמי התורה
 הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצוק"ל, ראש ישיבת פוניב' (לצעירים)
 הגאון רבי שלמה משה עמאר שליט"א, הראשון לציון והרב הראשי לישראל
 הגאון רבי מנשה קליין [הקטן] זצוק"ל, גאב"ד אונגוואר
 הגאון רבי שריאל רוזנברג שליט"א, גאב"ד בד"צ בני ברק דהגר"נ קרליץ זצוק"ל
 הגאון רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א, דומ"צ בבד"צ דהגר"נ ואנר זצוק"ל
 הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א, ראב"ד בד"צ העדה החרדית
 הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצוק"ל, ראש ישיבת "תורה אור"

המעלות שבספרים:

א. סיכום בהיר ותמציתי	ו. זכירת הלימוד
ב. סדר שיטתי	ז. הכנה מצוינת לבחינות "יורה" ו"ורה"
ג. הגדרת הנושאים העיקריים והמשניים שבכל סעיף	ח. תוספת סימונים:
ד. השתלשלות ההלכה מהמקורות עד לפסיקתה	סימון למחמיר
סימון למקל
סימון לשיטה שאינה מהמירה ואינה מקלה
ה. שינון מהיר	

רח' בן ציון 24/8, ירושלים, 9542337, טל': Tel. 02-65-14-196, דוא"ל: ikarei613@gmail.com

לרכישה: טל' 02-65-14-196
מוקדי הפצה ומשלוחים: טל' 03-67-65-382, 074-703-71-71